

Stryn**2035**

KUNNSKAPSGRUNNLAG

februar 2024

Kommuneplanen
sin samfunnsdel

Om Kunnskapsgrunnlaget

Kunnskapsgrunnlaget tar for seg ein del nasjonale utgreiingar og utfordringar, samt sentrale fakta, utviklingstrekk, utfordringar og moglegheiter i Stryn kommune.

Kunnskapsgrunnlaget skal vere ein del av grunnlaget i arbeidet med ny samfunnsdel for kommunen.

Innhaldet i dokumentet er henta frå nasjonale rapportar, samt frå leiarar og medarbeidarar i administrasjonen i kommunen. Sentrale bakgrunnsdokument for planarbeidet er kommunedelplanar, økonomiplan og temaplanar for Stryn kommune.

1 Innleiing.....	6
1.1 Kommunens viktigaste styringsverktøy	6
1.2 Økonomiplan som handlingsdel	7
1.3 Nasjonale og regionale forventningar og føringar	8
1.3.1 Andre nasjonale føringar (lista er ikkje uttømmende):.....	9
1.3.2 Utviklingsplan for Vestland 2020-2024.....	10
Andre regionale føringar (lista er ikkje uttømmende):.....	10
2 Berekraft.....	11
2.1 Miljø: Fjell, fjord og kulturlandskap - ein del av identiteten vår	12
2.1.1 Fagre Stryn i utvikling.....	12
2.1.2 Ta vare på særprega våre.....	12
2.2 Sosiale forhold: Trivsel og tilhøyrse styrkar fellesskapet og bulysta	13
2.2.1 Møteplassar	14
2.2.2 Unge i Stryn.....	14
2.2.3 Eldre i Stryn	14
2.2.4 Infrastruktur og ressursar	15
2.3 Økonomi: Grøn verdiskaping heile året.....	15
2.3.1 Rekruttering og arbeidsplassar	15
2.3.1 Grøn vekst	16
2.4 Samarbeid: Eit sterkt fellesskap gjer oss betre utrusta inn i framtida	16
2.5 Oppsummering	17
3 Befolkninga i Stryn kommune	18
3.1 Demografi og nasjonale trendar	18
3.2 Befolkninga i Stryn kommune	19
3.3 Framtidig utvikling	21
4 Folkehelse	22
4.1 Robust helse og tenester	23
4.2 Robuste lokalmiljø og bustadar	23
4.3 Robuste oppvekstvilkår/familiar	24
5 Klima, miljø og berekraft.....	25
5.1 Klima, miljø og berekraft.....	25
5.1.1 Globale klimagassutslepp	25
5.1.2 Nasjonale og regionale klimagassutslepp.....	26
5.1.3 Direkte utslepp i Stryn kommune	27
5.1.4 Vegtrafikk og jordbruk – dei største kjelda til utslepp i Stryn kommune	27
5.1.5 Sjøfart og cruiseturisme	29

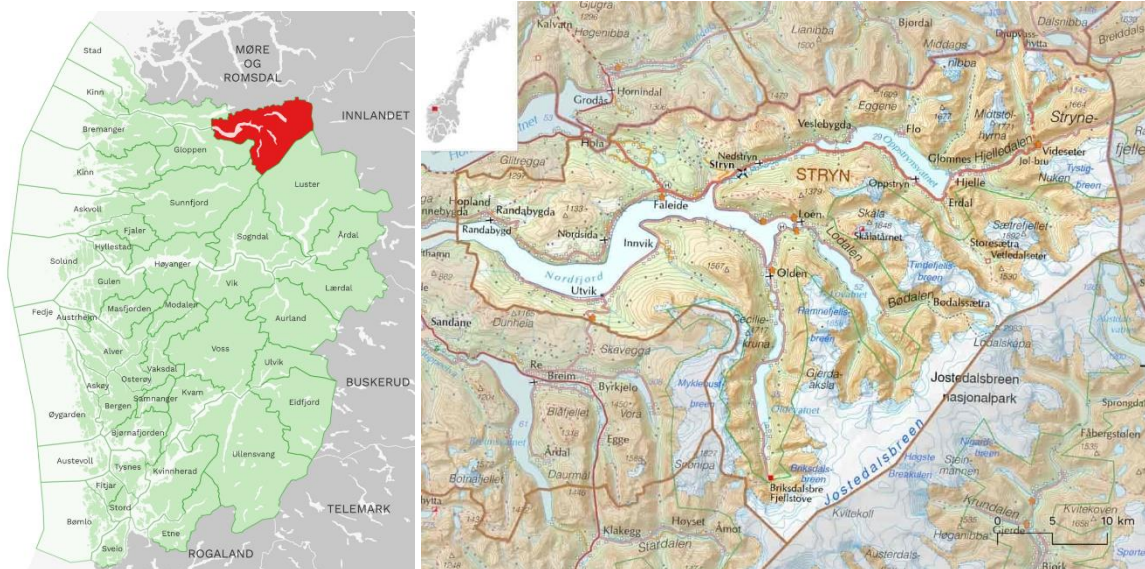
5.2 Utvikling – ansvar og moglegheiter	29
5.2.1 Kommunen som nøkkelaktør mot ei berekraftig utvikling	29
5.2.2 Offentlege innkjøp	29
5.3 Vern av natur	30
5.3.1 Naturmangfald	30
5.3.2 Verneområde	30
5.3.3 Verna vassdrag	30
5.3.4 Nasjonale laksefjordar og nasjonale laksevassdrag	30
5.3.5 Villreinområde	31
5.3.6 Framande invaderande artar	31
5.3.7 Skogbruk	31
5.4 Klimaendringar – ein ny kvardag	32
5.5 Miljøfyrtårn	32
6 Samfunnstryggleik og beredskap	34
6.1 Samfunnstryggleik	35
6.2 Natur og klima	35
6.3 Beredskap	36
6.4 Heilskapleg risiko og sårbarheitsanalyse (hROS)	37
6.5 Digitalisering og teknisk infrastruktur	37
6.6 Tillit	37
7 Næring og landbruk	38
7.1 Næringslivet i Stryn kommune	38
7.2 Regional plan for innovasjon og næringsutvikling	39
7.3 Sysselsette i Stryn kommune	39
7.4 Landbruk	41
7.5 Reiseliv og cruiseturisme	42
7.5.1 Stryn som nasjonalparkkommune	42
7.6 Skule og næringsliv	42
8 Kommunal infrastruktur	44
8.1 Kommunal infrastruktur: Skjelettet i Stryn kommune	45
8.2 Vegar, trafikktrygging og samferdsle	45
8.2.1 Trafikkutfordringar på riksveg, fylkesveg og kommunal veg	46
8.3 Vatn og vassforsyning	47
8.3.1 Vatn og vassverk: Prioriteringar og tiltak:	48
8.4 Avløp og overvatn	48
8.4.1 Målsetjingar og strategiar for avløp og overvatn	49

8.5 Utslepp	50
8.6 Oppsummering	50
9 Oppvekst – barnehage og skule	51
9.1 Utviklingstrekk	52
9.1.1 Barnehage	52
9.1.2 Grunnskule	52
9.1.3 SFO	52
9.1.4 Vaksenopplæring	53
10 Helse og omsorg	54
10.1 Kommunen sitt ansvar	55
10.2 Auka tenestebehov	55
10.3 Kompetanse og ressursar	55
10.4 Tidleg førebygging	56
10.6 Bustadbehov	57
10.7 Velferdsteknologi	57
10.8 Transport	58
10.9 Frivilligheit	58
10.10 Flyktningar og innvandrarar	58
10.11 Barn og unge	59
11 Kultur, idrett, fysisk aktivitet, friluftsliv	61
11.1 Kultur og fysisk aktivitet – heile livet	62
11.2 Bibliotek	62
11.3 Stryn kulturhus kulturhus, kino, symjehall	62
11.4 Stryn kulturskule	63
11.5 Barn og unge	63
11.6 Frivillig sektor	64
11.7 Idrett og anleggspolitikk	64
11.8 Aktiv fritid - Friluftsliv	64
11.9 Vaksne og eldre	65
11.10 Oppsummering	65
12 Plan	66
12.1 Planlegging og berekraft	66
12.2 Nasjonale føringar	67
12.3 Arealbruk i Stryn kommune	67
12.4 Bustader og fritidsbustader	68
12.4.1 Hytter	70

12.5 Arealplanlegginga i Stryn kommune	70
12.5.1 Arealstrategi.....	71
12.6 Alle skal med i arealplanlegginga	72
13 Kunnskapsgrunnlag HR	73
13.1 Arbeidsgivarrolla	74
13.2 Internt samspel	74
13.3 Rekruttering og utvikling.....	75

1 Innleiing

Øvst i Vestland fylke, grensande mot Møre og Romsdal i nord og Innlandet i aust, finn du Stryn kommune. Innanfor kommunegrensene ligg store delar av Noregs største isbre, Jostedalsbreen, Noregs lengste motbakke, Skåla, og per no er også Noregs høgaste “døds” gjennomført her. Moods of Norway, oktoberfest og dei blå Tenden-trailerane er også noko ein gjerne forbinder med Stryn. Den vakre naturen gjer at turistane strøymar hit om sommaren, og den ibuande skaparkrafta i stryningar og engasjementet for at noko skal skje, gjer at det er liv laga å bu og trivast her heile året.

Kjelde: Store Norske Leksikon

Arealkonfliktane som kan oppstå i ei kommune er ikkje få, det ser vi også i Stryn. Ein vil drive med jord- og skogbruk, og ein vil leggje til rette for fleire bustader og fritidsbustader. Ein ønskjer seg fleire møte- og badeplassar, samtidig som ein vil dra meir nytte av turisme. Dei ulike interessene dyttar og dreg i kvarandre, og for at det ikkje skal bli fritt fram, er det viktig at politikarane og kommuneadministrasjonen sit saman i førarsetet mot ei berekraftig framtidsutvikling som kan sikre ålmentas interesser og sørge for at planlegginga føregår i fellesskap.

1.1 Kommunens viktigaste styringsverktøy

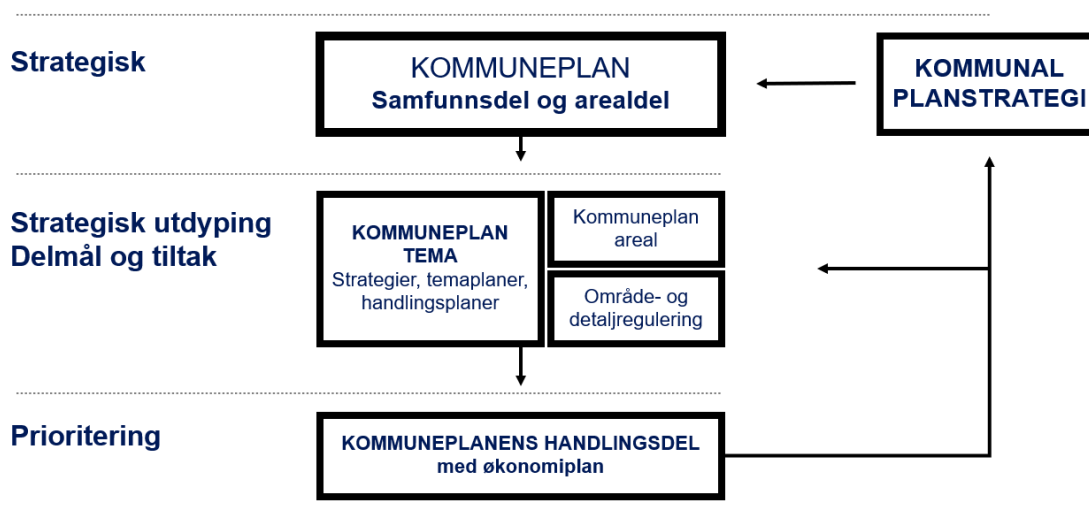
Det kommunale plansystemet har ein hierarkisk struktur og består av tre nivå: strategisk, strategisk utdjuing og prioritering. Den øvste planen i plansystemet er kommuneplanen som består av ein samfunnsdel og ein arealdel. Dette er også kommunens viktigaste styringsverktøy. Kommuneplanen legg føringar og strategiar for korleis vi skal oppnå ønskja utvikling i framtida, og blir såleis ein rettleiar for korleis utbygging og fornying skal føregå. Kommuneplanen er delt i to: samfunnsdelen og arealdelen.

I samfunnsdelen gir kommunestyret strategisk retning for samfunnsutviklinga og prioritera satsingsområda. Planen blir vedteke av politikarane og skal følges opp av kommunedirektøren. Den skal ha ein handlingsdel som angir korleis planen skal følgast opp. For at det kommunale plansystemet skal fungere effektivt må det være ein god kopling

mellom handlingsdelen og økonomiplanen. I Stryn kommune sitt tilfelle vil handlingsdelen være økonomiplanen.

Arealdelen er ein overordna plan som bestemmer kva areala i kommunen skal brukast til. Planen skal ta opp prioriteringane i samfunnsdelen og være eit verkemiddel for å gjennomføre de arealmessige behova kommunen har. Planen er rettsleg binande, det vil si at den enkelte ikkje kan ta i bruk eller endre bruk, byggja ut eller dele sin eigendom på ein måte som er i strid med planen.

Sammenhengene i det kommunale plansystemet:

Både samfunnsdelen og arealdelen er overordna planar, derfor vedtar mange kommunar meir spesifikke planar som utdjupar måla. For eksempel kan dette være temaplanar for helse, oppvekst, næringsutvikling, bustad osv. Arealdelen kan også utdjupast med områdereguleringar som seier noko om eit spesifikt område av kommunen, mens detaljregulering er enda meir finmaskert og seier noko om enkelte bygg osv.

1.2 Økonomiplan som handlingsdel

Kommuneplanens samfunnsdel skal ha ein handlingsdel som viser korleis planen blir følgt opp. For å få til eit effektivt plansystem i Stryn kommune, har vi vald å bruke økonomiplanen som handlingsdel til samfunnsdelen. Økonomiplanen skal gjenspegle dei måla som blir sett i samfunnsdelen.

Handlings- og økonomiplan for 2024-2027 er akkurat blitt vedteken. Arbeidet med dette har vore prega av at det stadig blir strengare økonomiske rammer, auke i renta, samt at dei internasjonale konfliktane i mellom anna Russland og Ukraina og i Midt-Østen har gitt generell kostnadsvekst nasjonalt. For kommunen betyr dette tøffare prioriteringar.

Stryn kommune er særst utsett for flaum og skred, og kartlegging og sikringstiltak vil vere naudsynt for ei framtidig utvikling av kommunen. Ei anna kostnadskrevjande post i framtida vil vere at befolkninga stadig blir eldre. Her må vi sikre at alle får bu trygt og godt heile livet. Dette vil krevje ei omstilling av ressursane i kommunen.

Det mest vesentlege for inntektene i ei kommune er folketalet. Korleis dette vil utvikle seg i framtida er ikkje lett å spå. Nokre framskrivingar viser nedgang, mens andre viser svak vekst. For at folk skal ville bu i kommunen, er det viktig at ein har bustader, arbeidsplassar og gode offentlege tenester til innbyggjarane. Samtidig er det viktig at ein skaper eit fellesskap som sikrar tryggleik og tilhøyrgheit for dei som vil bli buande og dei som ønskjer å busette seg her.

1.3 Nasjonale og regionale forventningar og føringar

For å fremje berekraftig utvikling, legg Regjeringa kvart fjerde år fram nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging. Dei forventningane som leggst fram, skal følgjes opp i arbeid med planar og planstrategiar i kommunane. Dei er viktige for at planlegginga i kommunar skal gå i ei berekraftig retning, slik at dei måla som er sett kan nås.

Dei nasjonale forventningane som gjeld for 2023-2027 peikar på fem fokusområde:

1. Samordning og samarbeid i planlegginga

Regjeringa meiner det er viktig at det i samfunns- og arealplanlegginga blir lagd til rette for trygge, berekraftige og levande lokalsamfunn i heile landet. Oppdaterte planar er nødvendige for å ta tak i aktuelle utfordringar og for å sikre at nasjonale rammer og mål blir følgde opp. Planprosessar som er opne og involverande, gjev legitimitet til vedtekne planar. Det er samtidig viktig at planane er realistiske og legg til rette for effektiv ressursbruk i det offentlege og for private. Dette krev ei tett kopling mellom overordna planlegging og økonomiplanlegging.

2. Trygge og inkluderande lokalsamfunn

Regjeringa er oppteken av at fylkeskommunane og kommunane i planlegginga legg til rette for trygge og inkluderande lokalsamfunn i heile landet. Eit sosialt berekraftig samfunn føreset at vi lykkast med å utvikle store og små byar, større og mindre tettstader og spreiddbygde strøk, slik at det er godt å bu, leve og arbeide der. Samfunns- og arealplanlegginga skal sikre fysiske omgjevnader og sosiale arenaer som er varierte, inkluderande og varige, med tilgang til nødvendige tenester for alle delar av folkesetnaden. Gode lokalsamfunn og nabolag i by og bygd gjev grunnlag for stabile bumiljø og livskvalitet i ulike fasar av livet. Attraktive og godt planlagde omgjevnader, tilgang til natur og varierte tilbod og møteplassar er viktig for identitet, folkehelse, og miljø.

3. Velferd og berekraftig verdiskaping

Velferd og verdiskaping for framtida må utviklast innanfor ramma av sosial, økonomisk og miljømessig berekraft. Regional og kommunal planlegging er viktige verktøy for å leggje til rette for grøne næringar og overgangen til ein meir sirkulær økonomi, sikre god infrastruktur og bidra til omstilling i offentleg sektor. Heilskapleg planlegging er nødvendig for å sikre ressursgrunnlaget for utvikling av natur- og kulturbaserte næringar som landbruk, reindrift, fiskeri og reiseliv.

Eit berekraftig velferdssamfunn med levande distrikt er avhengig av at det blir skapt verdar i heile landet. Gode rammevilkår for eit mangfaldig, berekraftig og

konkurransedyktig næringsliv er sentralt. Fylkeskommunane og kommunane kan gjennom si planlegging og kunnskap om regionale og lokale føresetnader og fortrinn gje eit viktig bidrag til å stimulere berekraftig næringsutvikling i heile breidda av næringslivet, og dermed bidra til å leggje til rette for vekstkraftige regionar og lokalsamfunn.

4. Klima, natur og miljø for framtida

Parisavtalen om klima og det globale rammeverket for naturmangfald gjev rammer for nasjonal politikk og er sentrale for å kunne nå berekraftsmåla. Langsiktig velferd, verdiskaping og livskvalitet i tråd med berekraftsmåla er avhengig av at ein varetek mange omsyn samtidig: Vi må halde intakte økosystem ved lag, vareta naturmangfaldet, kulturmiljø og friluftslivsområde og avgrense og tilpasse oss klimaendringane, samtidig som vi sikrar vidare utvikling av gode offentlege tenester, infrastruktur og lønsam næringsverksemd.

Regjeringa meiner heilskapleg samfunns- og arealplanlegging må bidra til at ein ser innsatsen for klima og miljø i samanheng og på tvers av sektorane. Viktige tema i regionale og kommunale planar framover vil vere omsyn til naturmangfald, omstilling til eit klimarobust lågutsleppssamfunn, langsiktige arealvurderingar for å minimere arealtapet av natur og heilskapleg forvaltning av vassressursane

5. Samfunnstryggleik og beredskap

Sikre og oversiktlege lokalsamfunn er den viktigaste ramma for at vi alle skal ha ein trygg kvardag. Fylkeskommunane og kommunane kan som planstyresmakter bidra til dette ved å leggje til rette for at ny utbygging er trygg mot naturfarar no og i framtidsklimaet, og mot ulykker og annan samfunnsrisiko. Dette sikrar ein best gjennom tverrfagleg og heilskapleg arbeid med samfunnsog arealplanar, risiko- og sårbarheitsanalysar og beredskapsplanar. Samfunnet er avhengig av at planlegginga sikrar areal for matproduksjon og bidreg til tilgang til reint og tilstrekkeleg drikkevatn, kraftforsyning og kommunikasjon. God beredskap er også avhengig av at ein sikrar Forsvaret sine arealbehov.

1.3.1 Andre nasjonale føringar (lista er ikkje uttømmande):

Det er mange nasjonale føringar, lover og forskrifter som kommunen må halde seg til i alle sektorar og i tenester vi leverer. Nedanfor har vi lista opp nokre av dei relevante føringane.

[Berekraftige byar og sterke distrikt. Meld. St. 18 \(2016–2017\).](#)

Dette er ei melding til Stortinget om politikk for utvikling i byar og distrikt. Det er ei overordna stortingsmelding som gjev eit samansett og kunnskapsbasert bilete av korleis utfordringar og moglegheiter varierer rundt om i landet.

[Fellesskap og meistring – Bu trygt heime. Meld. St. 24 \(2022-2023\)](#)

Meldinga har hovudfokus å skape eit meir aldersvennleg samfunn prega av åpenheit, tryggleik og fellesskap.

[Levende lokalsamfunn for fremtiden \(Meld. St. 5 \(2019-2020\)\)](#)

Meldinga legg vekt på at det viktigaste for levande lokalsamfunn i heile Noreg er eit næringsliv som opprettheld og skaper nye lønsame arbeidsplassar. Samferdsel, kompetanse og helse er sentrale tema i meldinga, samt kommune- og regionreform.

[Perspektivmeldinga 2021 \(Meld. St. 14 \(2020-2021\)\)](#)

Perspektivmeldinga 2021 peikar på viktige nasjonale utfordringar Norge har fram mot 2060, og regjeringa sin strategi for å løyse dei.

[5.10- trinn – Stortingsmelding under arbeid](#)

Det er pågåande arbeid hjå Regjeringa med ein ny melding om 5.-10. trinn. Hovudmålet her er å utforske og beskrive korleis skulen i større gra kan iverate og fremje elevanes motivasjon, meistring, læring og utvikling.

1.3.2 Utviklingsplan for Vestland 2020-2024

I [Utviklingsplan for Vestland 2020-2024](#) set Vestland fylkeskommune fire overordna mål for samfunnsutviklinga i fylket:

1. Vestland som det leiande verdiskapingsfylket og nasjonal pådrivar for eit regionalisert og desentralisert Noreg
2. Klima og miljø som premiss for samfunnsutvikling
3. Lokalsamfunn som ramme for gode kvardagsliv i heile Vestland
4. Like moglegheiter til å delta i verdiskaping

Andre regionale føringar (lista er ikkje uttømmende):

- Strategi for tettstadutvikling og senterstruktur, 2018-2022
- Regional plan for klima 2022-2035
- Regional plan for innovasjon og næringsutvikling
- Regional transportplan, med tilhøyrande strategiar
- Regional plan for kultur, idrett og friluftsliv
- Regional plan for vassforvaltning Vestland
- Regional plan for Helse Vest

2 Berekraft

Hausten 2015 vedtok FN's medlemsland 17 mål for berekraftig utvikling frem mot 2030. Desse skal fremje miljømessig, sosial og økonomisk berekraftig utvikling, og dei skal liggje til grunn for all kommunal planlegging. I Stryn kommune har vi dermed ei plikt til å følgje berekraftsmåla, og det er viktig at ein får ei god forankring til desse i arbeidet ein gjer.

Berekraftsmåla kan delast inn i 3 dimensjonar: klima og miljø, sosiale forhold og økonomi. I tillegg kjem samarbeid som eit eiga punkt på "toppen av kaka". I dette kapittelet deler vi opp etter dei ulike dimensjonane. Under kvart kapittel kjem det fram korleis vi arbeider med dei ulike berekraftsmåla under dei ulike dimensjonane. Vi startar frå botnen av kaka og jobbar oss oppover.

2.1 Miljø: Fjell, fjord og kulturlandskap - ein del av identiteten vår

Verda er i ei klimakrise, der klimagassutslepp er hovudårsaka. Som følgje av klimagassutsleppa, er det blitt varmare i lufta og i hava, øydeleggingar på økosystem og meir ekstremvær. Dei rike landa er dei med størst ansvar for klimakrisa, og dei fattigaste landa er dei som blir hardest ramma. Overalt blir ein meir sårbar for svolt- og miljøkatastrofar. Samtidig står vi også ovanfor ei anna klimakrise, og det er tapet av verdas naturmangfald. Korleis skal vi klare å stoppe klimaendringane frå Stryn?

2.1.1 Fagre Stryn i utvikling

Stryn kommune er kjent for vakker natur, med høge fjell, fossar, fjordar og vatn, og isbrear. Her har det med åra vorte bygd opp industri knytt til moglegheitene kommunen har, og landbruket står sterkt i kommunen. Kulturlandskapet kjem tydeleg fram ved store areal knytt til jordbruk, seterstøylar og gamle bruk både nede ved fjorden og høgt til fjells. Mange turistar som har fått augene opp for naturen og kulturlandskapet i Stryn. Turisme har vekt seg til ei av dei største næringane i kommunen, og etter kvart har cruiseskip og hyttefelt også gjort seg gjeldande som ein del av landskapsbilete i Stryn kommune. Hytteutbygginga i kommunen skaut fart på 2000-talet, og Stryn kommune er no ei av dei største hyttekommunane i Vestland fylke.

Klimakrisa har gjort seg merkbar på vestlandet med våtare og varmare vår, noko som påverkar risikoen for ras og skred. Høgare temperaturar kan påverke matkvalitet, redusere avling og gjere dyrking av ulike vekstar vanskeleg, både i Vestland og globalt. Klimaendringar kan auke risiko for nye og påverke førekomsten av smittsame sjukdomar i framtida. Førekomst av sjukdomar borne av mygg og flått kan endre seg, samt sjukdomar som smitter gjennom mat og vatn. Klimaendringar vil påverke både drikkevatt (overflate - og grunnvatn), rekreasjonsvatn (badevatn), hav og ferskvatt.

I 2024 er det starta på eit arbeid med å utarbeide ei heilskapleg ROS-analyse for kommunen. Med denne kan vi sjå kva framtidens satsingsområde bør vere. Det som er sikkert, er at faresonekartlegging og –sikring vil binde mykje av dei økonomiske midlane til Stryn kommune i framtida. Vi må bygge infrastruktur som vil tole meir vår, og investere for framtida.

Det er viktig at ein styrkar kunnskap rundt klimaendringane. Kommunen har eit ansvar for å tilretteleggje for at innbyggjarar skal ta grønare val, og det krev kunnskap og medvit blant innbyggjarane i Stryn. Dei kommunale institusjonane (bhg, skule, sfo, sjukeheim) og kommunen som arbeidsgjevar må jobbe systematisk med miljøvenlege tiltak, og stimulere til klimavenleg omstilling i kommunen.

2.1.2 Ta vare på særprega våre

Kommunen ønskjer å leggje til rette for at innbyggjarar skal kunne ta grønne val, og kommunen må gå føre som eit godt eksempel. Kommunen som styringsorgan, har eit viktig samfunnsansvar når det gjeld framtidig utvikling. Vi må kartlegge dei verdiane vi har på land og i fjorden vår, og sørgje for at vi tek vare på desse. Det er naturverdiane som i hovudsak har gjort at ein kan busette seg og ha arbeid i kommunen. Vi må passe på at vi forsøker å bevare naturmangfaldet i Stryn så godt det lar seg gjere.

Stryn er ei stor turistkommune både med cruiseturisme, campingturistar og hyttebygging. Turisme og tilrettelegging for turisme har høg miljøbelastning med tanke på forureining av luft og vatn, forsøpling, øydelegging av habitat, slitasje på naturen, forstyrring av dyreliv og klimaendringar som kan føre til alvorleg skade på miljøet.

Nordfjord er blant anna ei viktig fjord i høve laksebestanden. Forureining i fjorden er ein stor trussel mot livet under vatn. På land er det arealendringar som er hovudårsak for hovuddelen av tapet på verdas naturmangfald. I Noreg er hyttebygging ein av verstingane. Det er jo eit slags paradoks at ein byggjer ned natur for å komme tettare på naturen. Det er mykje kulturlandskap i kommunen som fortel om mange år med landbruk. Det å fremme berekraftig landbruk, og sørgje for at landbruket heller bevarast enn at det byggjast ned og gror att, vil vere viktig for å bevare identiteten i kommunen.

For i Stryn kommune er fjella, fjorden, isbrearmane, brevatna og kulturlandskapet ein del av identiteten. Kva hadde Stryn vore utan? Bevisstgjerjing og kunnskapsdeling rundt korleis vi skal ta vare på og verne om identiteten til Stryn kommune, vil vere svært viktige verkemidlar i kampen mot klimakrisa.

2.2 Sosiale forhold: Trivsel og tilhøyrse styrkar fellesskapet og bulysta

I berekraftsdimensjonen knytt til dei sosiale forholda, inngår berekraftsmål som skal sikre at alle får eit godt og eit rettferdig grunnlag for eit anstendig liv. Dette omhandlar blant anna utdanning, anstendig arbeid, likestilling, kulturelt mangfald og gode helsetilbod. I Stryn må vi ta godt vare på dei innbygarane vi har, og sørgje for at til- og tilbakeflyttarar kjem til ei kommune som har dei tilboda som trengst for at dei skal få det godt her.

For å lukkast med berekraftig samfunnsutvikling, og med å skape gode og helsefremjande lokalsamfunn, må vi styrke den sosiale berekrafta. Det handlar om ei rettferdig fordeling av samfunnsgode, og å skape like moglegheiter for deltaking. Aukande ulikskap over tid vil true sosiale relasjonar, helse, den økonomiske stabiliteten og demokratiet. Det er viktig å ha fokus på universell utforming, samskaping og medverknad. Samfunnet vert rikare når alle kan bidra.

2.2.1 Møteplassar

Nokre forhold i nærmiljøet er helsefremjande, medan andre er ei risiko for helsa. Nærmiljøet er ein stor påverknadsfaktor for korleis vi har det, korleis vi omgår andre, og korleis vi lev livet vårt. Omgjevnadane våre består av menneske, relasjonar og nettverk som er relevant for helse og livskvalitet. Vi trenger trygge nærmiljø med gode møteplassar. Ein møteplass kan fungere som limet i eit lokalsamfunn. Det som kjenneteiknar ein god møteplass i eit lokalsamfunn er at den er tilrettelagt på ein slik måte at den er tilgjengeleg, tilpassa ulike behov, og trekker til seg ulike menneske i ulike aldrar og livssituasjonar.

Møteplassar skapar sosiale band mellom menneske, noko som på sikt skaper meir robuste lokalsamfunn. Gode og inkluderande møteplassar kan gje betre helse, auka kjensle av tryggleik, høgare sosial støtte, auka aktivitet, eigarskap til lokalsamfunnet sitt og auka livskvalitet. Å investere i gode møteplassar er også ei investering i den nasjonale folkehelsa, og viktig for eit berekraftig lokalsamfunn.

For at folk skal trivast, ønskje å bli, og busette seg i kommunen må det vere sterkt fokus på å bygge gode og varierte nærmiljø der folk kan møtast og leve gjennom ulike livsfasar.

2.2.2 Unge i Stryn

Gode oppvekstvilkår skapar grunnlaget for helse og trivsel gjennom heile livet. Dei vanane og ferdigheitene vi får tidleg i livet vert forsterka gjennom livet, både i positiv og negativ retning. Born må tole medgang og motgang, og handtere dei kjenslene som livet fører med seg. Det gjer dei gjennom å oppleve tryggleik og meistring i føreseielege rammer i møter mellom born og vaksne.

Den demografiske utfordringa til Stryn kommune tilseier at det er viktig at barn og unge har ein god barndom og oppvekst i kommunen, opplever høg grad av tilhøyrighet, og har lyst til å bu i Stryn kommune i framtida. Ved å ha kunnskap om born og unge sine risikofaktorar, omfang, kven som vert ramma og korleis, vil vi som samfunn bli betre rusta til å legge til rette for at flest mogleg barn skal vekse opp under best moglege tilhøve

I Stryn kommune har vi eit opplæringstilbod frå barnehage til vidaregåande skule. Det krev ein innsats på alle områder som barn og unge oppheld seg gjennom dei ulike fasane i livet, for å motverke utanforskap og sosial ulikskap. Det betyr både i familielivet, barnehagen, skule, SFO, fritidsaktivitetar og i lokalsamfunnet. Riktig fagleg og sosial kompetanse, gode uteområde som stimulerer til aktivitet og fellesskap, lågterskelaktivitetar, gode og tilgjengelege nærmiljø, utlansordningar og stønadsordningar er faktorar som bidreg til eit helsefremjande og inkluderande samfunn.

Det er eit viktig fokus på samarbeid mellom næringsliv og vidaregåande for å rekruttere arbeidskraft til bedriftene i Stryn. Det er også positivt at unge i Stryn har ei god oversikt over kva framtidsutsikter Stryn kommune har når det kjem til framtidige arbeidsplassar.

Ein god oppvekst varer livet ut, og er ei av dei aller viktigste og berekraftige investeringane ei kommune kan gjere når det kjem til befolkninga si helse, trivsel, sosialt, økonomisk status og demokratiske deltaking.

2.2.3 Eldre i Stryn

Det er venta at det vert ein større andel eldre i Stryn, og sjølv om dei som blir eldre generelt har betre helse enn tidlegare, tilseier utviklinga at det vil vere fleire eldre som treng tenester når det går mot slutten av livet. At kommunen og den enkelte innbyggjar planlegg for ein aktiv og

helsefremjande alderdom er viktig, både for den enkelte sjølv, lokalsamfunnet og dei kommunale ressursane.

Dagens pensjonistar blir omtala i mange samanhengar som seniorkrafta. Det er eit gode for samfunnet at fleire klarar å stå i jobb så lenge som mogleg. Arbeidskraft, erfaring og kunnskap er viktige ressursar for kommunen. Det er ei god investering å tilpasse arbeidslivet, bustadar, fritidstilboda, nærmiljøet til at eldre mobilisere eigne ressursar og vere sjølvhjulpne i ein aktiv kvardag. Det er mange frivilljuge lag og foreiningar som famnar om kultur, tradisjonar, song, dans, matlaging, turar, trening, opplæring og liknande, for og med eldre i kommunen. Moglegheita til å bidra styrkjer opplevinga av å ha verdi, fremjar fellesskap og meining. Det å delta, til dømes som frivillig, kan ha mykje å seia for å førebyggja eller redusere isolasjon og einsemd.

Bumiljø, habilitering, frivilligheita, hjelpemiddel og velferdsteknologi er faktorar som er med på å påverke i kva grad eldre vil klare seg sjølv heime i eigen bustad når funksjonar og ferdigheiter sviktar. Kommunen må sete i førarsetet, med begge henda på rattet, for å planlegge korleis bustadar og bumiljø skal vere i kommunen. Denne planlegginga må vere basert på kunnskap av behov og moglegheiter kommunen har.

2.2.4 Infrastruktur og ressursar

For at samfunnet skal fungere, og alle skal ha tilgang på grunnleggande tenester i kommunen, er det viktig at infrastrukturen som vatn, straum, vegar er i orden. Kommunen har per idag utfordringar med straumkapasiteten, noko som på sikt vil bli kreve utbetringar.

Noko anna som kan bli utfordrande med tanke på framtida er rettferdig fordeling av ressursar, også mat. Vi må ta vare på matjorda vi har i kommunen, og finne løysingar på korleis vi skal sikre trygg matproduksjon og sjølvberging i framtida. Mat er ein viktig ressurs som ein må nytte på ein berekraftig måte.

2.3 Økonomi: Grøn verdiskaping heile året

Den økonomiske delen av berekraftsmåla, handlar om å sikre økonomisk tryggleik for menneske og samfunn. Det er ei utfordring å gjere økonomien berekraftig – slik at ein både skapar nye arbeidsplassar, skatteinntekter og sikre behova til menneske, samtidig som ein held seg innanfor toleevna til naturen og ikkje går på bekostning av anna utvikling.

2.3.1 Rekruttering og arbeidsplassar

Vi kan vente at det vert trongare økonomi dei komande åra for Stryn kommune. Noko av det viktigaste for økonomien i ei kommune, er ei positiv utvikling i folketalet og at folk er i arbeid.

Rekruttering er viktig, og vert eit viktig fokusområde i framtida. Kommunen må ha ein føreseieleg plan på kva kompetanse ein treng på kort og lang sikt. Det vert ein kamp om kvalifisert arbeidskraft, og det er sagt at vi går tom for folk før ein går tom for pengar. Det er difor viktig å vere ein attraktiv kommune og arbeidsplass på alle område i jakta på framtidige arbeidstakarar.

Å vere i arbeid kan vere ei kjelde til økonomisk stabilitet, rutinar, sosiale relasjonar og personleg vekst, og trivast i arbeidet sitt er ein viktig del av å høyre til ein stad. Det er også viktig for kommunen sitt behov arbeidskraft at folk kan nytte den arbeidsevna dei har. I tillegg er den norske velferdsmodellen er avhengig av høg yrkesdeltaking. Vi må nytte alle verkemiddel som vi har for å kartlegge kva ressursar dei som fell utanfor arbeidslivet har, slik at ein kan hente fram potensiale i den arbeidsevna den enkelte har. Det er også viktig å legge til rette for at folk kan stå lengst mogleg i arbeid, utan belastningar i helse.

Ei utfordring knytt til arbeid er at det kan vere vanskeleg å finne ein stad å bu i kommunen. Det er lite utleigemarknad og lite gjennomtrekk i marknaden for rimelege bustadar. Det er mange tomme husvære i kommunen, men på grunn av turisme er kortidsutleige meir lønsamt enn sal eller langtidsutleige. I Stryn kommune er det også ein stor del sesongarbeidarar som kjem, som har behov for husvære delar av året.

2.3.1 Grøn vekst

Vi ønskjer å skape fleire arbeidsplassar, få fleire folk til kommunen for å arbeide og få fleire i kommunen ut i arbeid. Men kor bevisste er vi på at det skal skje på ein berekraftig måte?

Stryn kommune som organisasjon har sidan hausten 2023 jobba mot ei Miljøfyrtårnsertifisering, for å dreie Stryn kommune i ei grønar retning. Fleire av dei store bedriftene i kommunen har stort fokus på berekraft. Ein ser også at fleire brukarar blir meir bevisste, og at dette er med på å styre leverandørar i ei berekraftig retning.

Vi er ei stor landbrukskommune, og landbruk står for mykje av klimagassutsleppet her. Landbruket er viktig for matforsyning, for kulturlandskap, for arbeidsplassar og for å bevare identiteten til Stryn. Vi må leggje til rette for at ein kan drive meir berekraftig landbruk. Kor berekraftig blir det om ein må importere mat etter kvart for at ein ikkje har utvikla landbruket i riktig retning? Det er også viktig at landbrukseigedommar ikkje gror att, da dette kan gje negative konsekvensar ved til dømes mykje nedbør.

Ein kjem heller ikkje utanom turistnæringa her. Forureining som følger av cruiseturismen bidreg med store klimagassutslepp årleg, og stor pågang av turistar til nokre få utvalde plassar, kan potensielt gje stor belastning på nokre delar av kommunen. Turismen er blitt ein viktig del av næringa i Stryn kommune, og vi må sjå på kva for slags moglegheiter vi har til å styre turistverksemda i grøn retning for å ta vare på dei verdiane vi har her.

Vi må vere bevisste på avtalar og innkjøp. Det er i dag berekraftige ordningar for offentlege anskaffingar, og ein må planlegge langsiktig. Data og digitale verkemiddel blir viktig inn i ei grøn framtid. Innbyggjarane i Stryn har høve til å selge og kjøpe brukte varer, både fysisk og digitalt, på arrangement, nettsider og butikkar i regi av private og/eller ideelle aktørar i Stryn kommune.

2.4 Samarbeid: Eit sterkt fellesskap gjer oss betre utrusta inn i framtida

For at ein skal klare å balansere dei tre dimensjonane innan berekraft, og nå berekraftsmåla, er det viktig å spele på lag. Både myndigheiter, næringsliv og sivilsamfunn må arbeide saman for å oppnå berekraftig utvikling.

Noko av det viktigaste for å få til gode samarbeid, er tillit. Ein må ha tillit til at systema fungerer, og til at kommunen som organisasjon og politikarar gjer det som er best for alle og tek dei riktige vala. Tillit sikrast ved openheit og transparens i prosessar som føregår. For å skape gode planar, må ein sikre brei medverknad. Ved at alle får vere med i prosessar med si stemme, og planar som blir vedteke i kommunen skjer ved samarbeid, kan ein få styrka kjensla av fellesskap på tvers av instansar og innbyggjarar i kommunen.

Vi har mange av dei same utfordringane og moglegheitene som våre nabokommunar, og erfarings- og kunnskapsdeling kan vere nyttige på tvers av kommunegrensene. Det er også viktig med godt samarbeid innad i kommunen som organisasjon. Dette kan sikre effektive prosessar, og klarare retningslinjer for dei som skal nytte seg av kommunale tenester. Det er også nyttig for å for å fremje samskaping framfor silotenking.

Eit sterkt fellesskap kor ein samarbeider godt, er alfa omega for å nå berekraftsmåla og for å gjere oss betre utrusta inn i framtida.

2.5 Oppsummering

De har no fått ei lita innføring i korleis det står til i Stryn kommune med fokus på berekraft. Sjølv om ein har delt opp berekraftsmåla i die ulike dimensjonane, er det fleire som overlappar her og der, og som rører ved fleire av dimensjonane. Ein må sjå alle berekraftsmåla i samanheng, og sette mål og strategiar for korleis vi skal jobbe mot ei meir berekraftig framtid.

3 Befolkninga i Stryn kommune

Hovudtrekk

Status

- Det bur 7254 innbyggjarar i Stryn kommune (3. Kvartal 2023)
- Vi blir stadig fleire eldre i samfunnet
- Talet på fødde går ned
- Befolkninga blir meir sentralisert
- Internasjonal konflikt og uro gjer at talet innvandrarak aukar

Utfordringar

- Det blir fleire eldre og færre yrkesaktive
- Høgare etterspørsel innan helse- og omsorgstenester
- Psykiske og sosiale utfordringar blant barn og unge
- Rekruttere og behalde arbeidsaktive til kommunen
- Offentlege utgifter vil truleg vekse raskare enn offentlege inntekter

Moglegheiter

- Nytte ressursane meir effektivt i omstillinga mot eit meir eldrevenleg samfunn
- Leggje til rette for bustader for alle aldersgrupper i samfunnet
- Skape arbeidsplassar og leggje til rette for næringsareal - få tilflyttarak
- Skape gode arenaer for inkludering for å sikre at arbeidskraft blir verande i kommunen

3.1 Demografi og nasjonale trendar

Den demografiske utviklinga i Noreg er viktig informasjon i planlegging og dimensjonering av infrastruktur, utdanning, helsevesen, aldersomsorg og ei rekke andre offentlege og private tenester.

Fruktbarheita i Noreg er nå på 1,41 barn pr. kvinne i 2022 – det lågaste som er målt nokon gong i Noreg. Likevel blir det framleis født fleire enn det døy, og det blir stadig fleire over 70 år. Når fruktbarheit og innvandring går ned, aukar talet eldre. Når store kull kjem inn i dei eldste gruppene, som no, aukar den eldre delen ekstra kraftig.

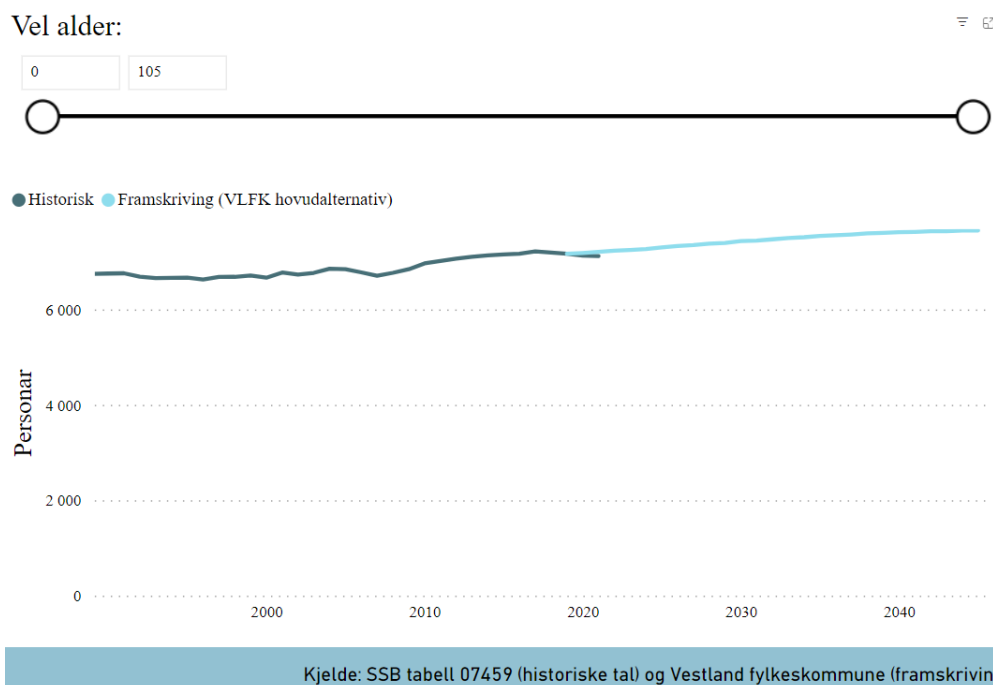
Den demografiske utviklinga gir store utfordringar i lokalsamfunnet. Veksten i pensjonsutgifter har allereie skote fart, medan utgifter til helse- og omsorgstenester først er venta å auka etter 2030, når delen av befolkninga over 80 år tek seg markert opp. Veksten i oljefondet søkk, slik at også finansieringsbidraget derfrå minkar som del av verdiskaping i økonomien. Som følgje av desse to utviklingstrekk ligg det an til at offentlege utgifter vil vekse raskare enn offentlege inntekter framover, gitt at me held fram med å driva tenester som i dag.

Folkesamansetnad er grunnlagsdata om befolkninga som tal på innbyggjarar, alders- og kjønnsfordeling, etnisitet, flyttemønster osv. Denne informasjonen er viktig i vurderinga av totalbiletet i kommunen. Utviklinga av samansetninga av befolkninga, vil for eksempel kunne påverke strategiske val i framtidige kommuneplanar sin samfunns- og arealdel.

Vekst i befolkninga er avgjerande for kommunen sitt inntektsgrunnlag og tilgang på arbeidskraft. Ein annan viktig faktor som befolkningsveksten synleggjer, er behovet for tenester retta inn mot innbyggjarane i framtida. Talet på fødde, døde, tilflytting og fråflytting i Stryn kommune, gjev ein indikasjon på kva politiske område ein bør satse på.

3.2 Befolkninga i Stryn kommune

Stryn har pr 3.kvartal i 2023 7254 innbyggjarar. Det er forventa ei nedgang på folketalet til 7057 personar i 2050. Dette er tal som fort kan endre seg, og den forventa utviklinga varierer frå analyse til analyse. Framskrivingsalternativet til fylkeskommunen viser en befolkningsauke frem mot 2040, mens SSB sin framskriving viser at det vil være en befolkningsnedgang. Ser ein nærare på framskrivinga til fylkeskommunen ser man at det er en nedgang i barn og unge, og ai auke i talet eldre, og at befolkningsveksten ikkje nødvendigvis er vekst, men heller at folk lever lenger.

Befolkningsutviklinga vert vurdert som ei stor utfordring for framtida i Stryn. Dette inkludera skeiv aldersfordeling mellom unge og gamle, fråflytting og spreidd busetnad. Talet på eldre aukar som eit resultat av høge fødselstal etter andre verdskrig, og fordi eldre i dag lever lenger enn tidlegare. Både nasjonalt og i Stryn vil samfunnet bli prega av at dert vert fleire eldre i framtida. Truleg vil om lag 25-30 % av befolkninga i Stryn vere i aldersgruppa 65+ om 30 år, og det vere betydeleg mange fleire i aldersgruppa 80+ i 2040 som i 2020. I 2040 vil det også vere færre tilsette i omsorgstenesta i forhold til innbyggjarar over 65 år, enn i dag.

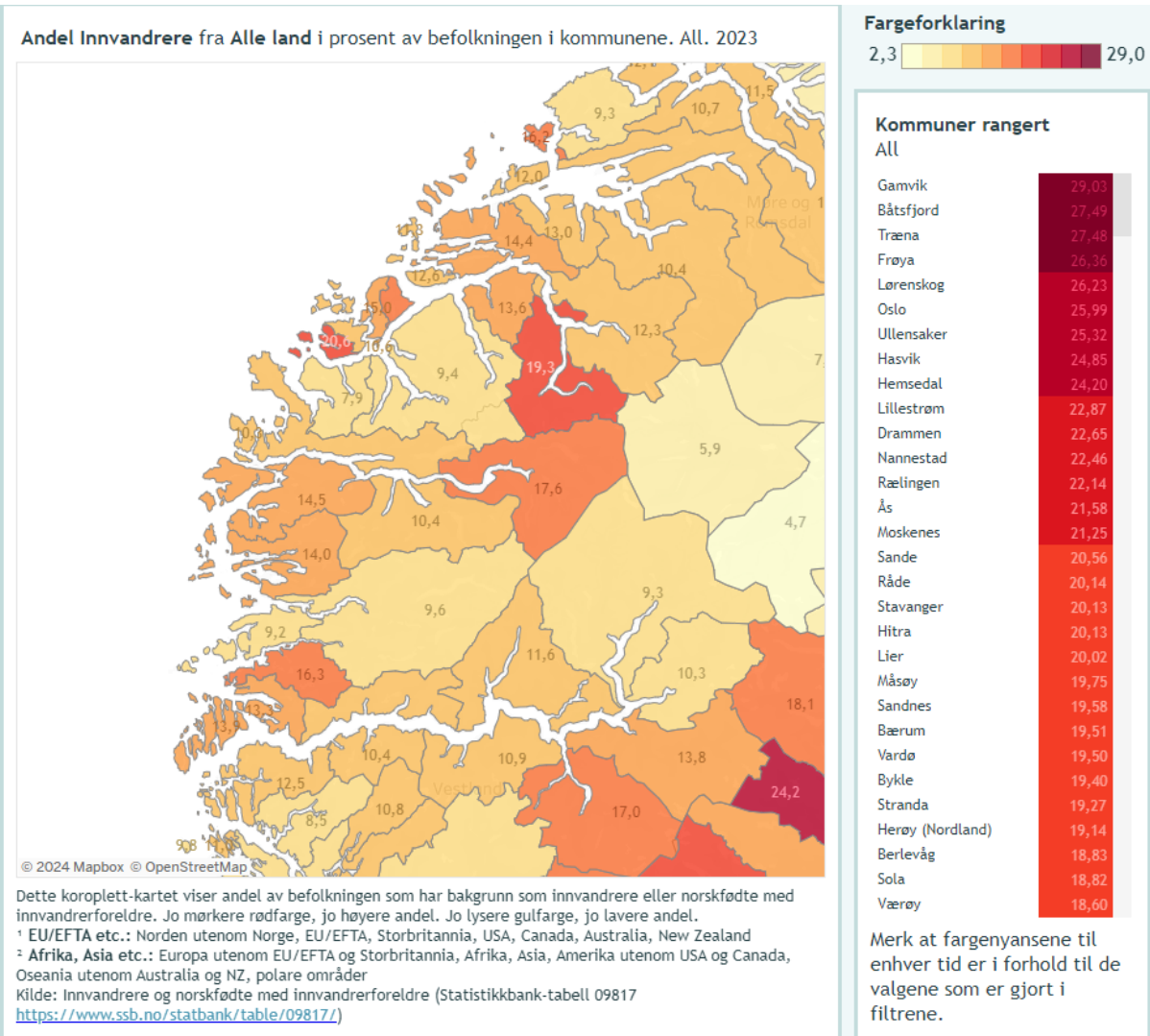
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Alder								
0-14 år	1378	1381	1362	1311	1289	1262	1270	1253
15-24 år	939	944	934	953	914	931	925	926

25-44 år	1707	1709	1672	1658	1664	1620	1667	1705
45-64 år	1837	1824	1827	1835	1829	1840	1854	1872
65-74 år	702	759	801	796	793	794	789	760
75-79 år	234	225	229	233	266	283	312	334
80 år +	371	376	370	381	375	388	390	394

Kjelde: FHI

Figuren viser korleis innbyggjarane i Stryn er fordelt på alder. Vi kan sjå tendensen til at det vert færre i aldersgruppa 0-14, og fleire i aldersgruppene 75-79 og 80+. Byrden på forsørgjarar aukar i takt med at det vert fleire eldre og færre yngre.

20,3% av befolkninga i Stryn kommune, kjem opprinneleg frå eit anna land. Stryn har tilflyttarar frå over 50 land, og dei fleste kjem frå Slovakia, Polen og Lituaen. Vidare er det også ein del innvandrarar frå Syria og Ukraina.

Kjelde: SSB, 2024

Den internasjonale uroa påverkar både folketalet og økonomien i kommunen, og vi vil truleg få fleire innvandrarak til kommunen i framtida. I eit mangfaldig samfunn er det viktig å ha fokus på inkludering og medverknad. Er vi flinke til å integrere og leggje til rette for trygge bustader og inkluderande arenaer, kan innvandringa vere positivt for kommunen. Vi vil få vekst i folketalet, og fleire personar i yrkesaktiv alder.

3.3 Framtidig utvikling

Utviklingstrekk som er beskriven ovanfor legg press på kommunen sin økonomi, og tvingar fram nye måtar å løyse utfordringar på. Kommunen må ha begge henda på rattet når det gjeld retninga på utviklinga av tenester, og tenke langsiktig, heilskap og kvalitet i alle ledd. Befolkningsutviklinga er som nemnt avgjerande for kommunen sitt inntektsgrunnlag, og når det gjeld behovet for arbeidskraft. Å legge til rette for positiv folketalsutvikling vil bety å legge til rette for at dei som bur i Stryn kan leve gode liv, og gjere det enkelt for nye innbyggjarar å velje å flytte til Stryn. Dette vil krevje innsats frå kommunen, næringslivet og frivillige lag og organisasjonar.

4 Folkehelse

Status (henta frå Ungdataundersøkinga 2021 og Folkehelseundersøkinga i Vestland 2022)

Helsa til Stryningar:

- 27% av menn kalla inn til sesjon har fedme, og 40% av gravide på første svangerskapskontroll er overvektige.
- 9,5 av vaksne og 24% av barn og unge fortel at dei slit med søvn
- Berre 22,9% av vaksne er aktive meir enn 30 minutt dagleg, fire dagar i veka
- 8,9% vaksne røyker dagleg
- 16,1 % av stryningar har eit episodisk høgt alkoholforbruk (dette er relativt høgt samanlikna med andre kommunar i Vestland)
- 21,6% av Stryningar har oppgjeve at dei har hatt økonomiske vanskar, som er høgare enn snittet for Vestland

Slik bur vi:

- 16,5 bur trangt
- 19% leiger bustad (Vestland 11,9, Noreg 12,4)
- 72,7 % av dei vaksne trivs i nærmiljøet
- 9% opplever støy, Stryn kommune rapporterer om mest støyplager i Nordfjord
- Både vaksne og unge kjenner seg trygge i Stryn kommune
- 36,1% opplever høg sosial støtte (nest lågast i Nordfjord)
- 70% av ungdomsskuleelevane og 25% av vaksne deltek i organisert aktivitet kvar veke
- Om lag 40% av elevane på Stryn vgs vil bu i kommunen når dei vert vaksne.

Slik har vi det i Stryn

- Mange elevar har eit skjermbruk som påverker liv og søvn
- 9,1% av elevane i 10.klasse har blitt mobba av andre elevar siste månad (landet: 5,5%)
- 21% av elevane i 5.klasse har blitt mobba på skulen (landet 12%)
- 4,5% av born 0-17 år bur i hushald som mottek sosialhjelp

Utfordringar

- Fleire eldre (større belastning på helsetenester)
- Innbyggartalet går ned, og det blir færre som arbeidar i helsesektoren
- Høgare krav og forventningar til tenester
- Fleire lever med helseplagar og sjukdom
- Utviklinga blant unge viser at fleire barn strevar psykisk, har store åtferdsproblem, og at det er fleire born som ikkje klarar ordinær skulegang
- Auka behov for foreldrerettleiing og oppfølging av elevar som strever sosialt og/eller psykisk
- Over 9 % av innbyggjarane i Stryn kommune oppgjer at dei er plaga av støy

Moglegheiter

- Innarbeide fysisk aktivitet i rehabilitering der det vil ha ein gevinst
- Utforske velferdsteknologi innan eldreomsorga
- Legge til rette for god forming av nærmiljø og styrkja dei
- Kompetente ressursar i sektorane som arbeider med barn og unge
- Støtte frivillige organisasjonar, rimelege fritidstilbod og tilby spesifikke tiltak for barn og unge som har det vanskeleg
- Implementere praktisk skule

4.1 Robust helse og tenester

Fleire funksjonsfriske leveår og færre år med helsehjelp kan redusere kostnader til helse- og velferdstenester. Utviklinga gjer det nødvendig å investere i helsa til befolkninga, slik at kostnader knytt til sjukdom ikkje bind opp stadig større delar av økonomien. Dårleg helse reduserer også produksjonsevna i befolkninga. Røyk, alkohol, kosthald og mosjon er dei fire risikofaktorane med sær stor påverknadskraft for dei største sjukdomsgruppene med høg dødelegheit og tap av friske leveår i Vestland

Sjølv lett fysisk aktivitet gjer ei rekke helsegevinstar hos vaksne og kan forebygge ikkje-smittsame sjukdomar og for tidleg død. Trening/bevegelse/aktivitet bør nyttast som tiltak der det er dokumentert at fysisk aktivitet vil ha gevinst.

4.2 Robuste lokalmiljø og bustadar

Plan og bygningslova skal sikre at kommunen i sitt arbeid skal legge til rette for god forming av bygde omgjevnader, gode bumiljø og gode oppvekst- og levekår i alle delar av landet. Korleis nærmiljøet vårt utviklar seg har betydning for vår helse, trivsel, tilhøyre og identitet. Nærmiljøet har ein sosial og helsemessig verdi.

Støy er eit av dei miljøproblema som råkar flest menneske i Noreg. Støykjeldene er mange og støykonflikter er ofte samansette og svært vanskelege å løyse. Det er påvist at støy kan forårsake fysiologiske endringar i kroppen, og aktivering over lengre tid er forbunde med redusert helse og sjukdom. I Folkehelseundersøkinga i Vestland kjem det fram at over 9% er plaga av støy frå trafikk, eller anna støy heime. Stryn kommune har flest innbyggjarar som er plaga med støy i Nordfjord.

Samfunnsplanen kan svare ut korleis kvalitetskriteriene skal vere oppfylt for å ivareta støyfølsom bebyggelse. Det kan vere hensiktsmessig og konfliktførebyggjande å ta inn bestemmelser som styrer aktivitet og driftstid. Dette kan gje forutsigbarheit for både verksemdar og omgjevnader.

Kommunen må bruke rolla som planmyndigheit for å sikre robuste lokalmiljø og dekke bustadbehova til innbyggjarane i ulike livsfaser.

4.3 Robuste oppvekstvilkår/familiar

Barn og unge si oppvekst vert i stor grad forma av tilhøyra til ulike fellesskap. Det å fremje ein god oppvekst er ei oppgåve som fleire har ansvar for og må samarbeide om. Kommunen har verkemidlar som kan bidra til at flest mogleg barn og unge opplever trivsel og tilhøyre., som å styrke nærmiljøet, støtte friviljuge organisasjonar, rimelege fritidstilbod, skape gode møteplassar og å tilby spesifikke tiltak for barn og unge som har det vanskeleg. Alle elevar har rett til eit trygt skulemiljø utan mobbing.

Den sosioøkonomiske statusen til foreldre har betydning for korleis born klarar seg i skulen og fritida. Gjennomføring av skulegong er ein viktig faktor for arbeid og inntekt, og utjamning av sosial ulikskap. Gode uteområde og fritidstilbod som er tilgjengelege for alle, kan bidra til utjamning av sosiale skilnader.

5 Klima, miljø og berekraft

Hovudtrekk

Status

- Globale klimagassutslepp har aldri vore høgare enn i dag
- Vegtrafikk og jordbruk er dei to desidert største kjeldene til utslepp i Stryn kommune. I 2022 sto desse sektorane for 69 prosent av totale utslepp i kommunen
- Cruisetrafikk er den utsleppkjelda som har auka mest dei siste åra, med ei auke på 63% i 2022 samanlikna med 2019. Cruisetrafikk står no aleine for 14% av Stryn kommune sine totale klimagassutslepp.
- Naturen er under sterkt press, mange naturtypar står i fare for å forsvinne, og mange artar står i fare for å døy ut
- Globale klimaendringar er ei utfordring som krev omstilling. Vekst og utvikling kan ikkje lenger gå på kostnad av natur og miljø
- Det offentlege Noreg kjøper inn varer og tenester for om lag 600 mrd. kr årleg

Utfordringar

- Klimaendringane trugar eksistensgrunnlaget vårt
- Inngrep i natur – nedbygging og fragmentering av areal fører til klimagassutslepp og trugar naturmangfaldet
- Klimavenlege løysingar tapar ofte i konkurranse med andre løysingar
- Kommunen har ikkje relevant klimaplan og/eller klimabudsjett
- Klimaendringar fører til større utfordringar i framtida knytt til ekstremvær
- Framande invaderande artar trugar naturmangfaldet

Moglegheiter

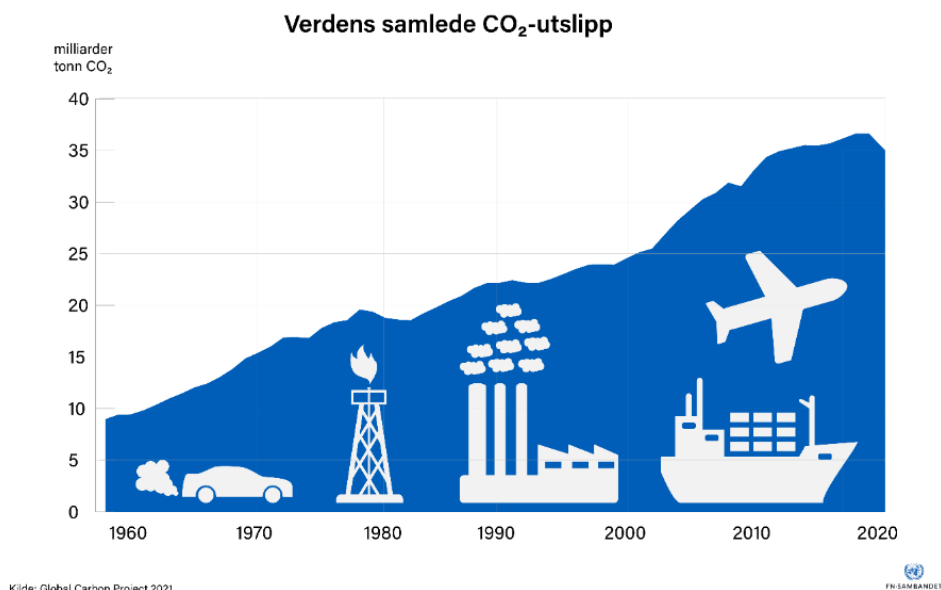
- Arealplanlegging er eit av dei viktigaste verkemidla for å hindre tap av naturmangfald og redusere klimagassutslepp
- Nytte innkjøpsmakta kommunen har til å gjennomføre grønne, innovative innkjøp for å bidra til grønne skiftet
- Vidareutvikle sirkulærøkonomi med fokus på ressursutnytting, gjenbruk og gjenvinning.
- Samarbeid og samskaping mellom det offentlege, næringslivet og lokalsamfunnet
- Bevisstgjerings og haldningsendring hjå innbyggjarar – livsstilsval og forbruk er eit sentralt innsatsområde for å redusere utslepp
- Legge til rette for klimavenlege transportløysingar
- Arbeide heilskapleg og systematisk for å utvikle tenester med fokus på berekraft
- Redusere energiforbruk og utslepp generelt i den kommunale byggmassen

5.1 Klima, miljø og berekraft

5.1.1 Globale klimagassutslepp

Globale utslepp av klimagassar har aldri vore høgare enn i dag. Dagens utslepp er meir enn dobbelt so høge som utsleppa i 1970. Gjennomsnittstemperaturen har allereie stige med 1,1 grad sidan 1750, og med dagens utsleppstakt vil gjennomsnittstemperaturen truleg stige til

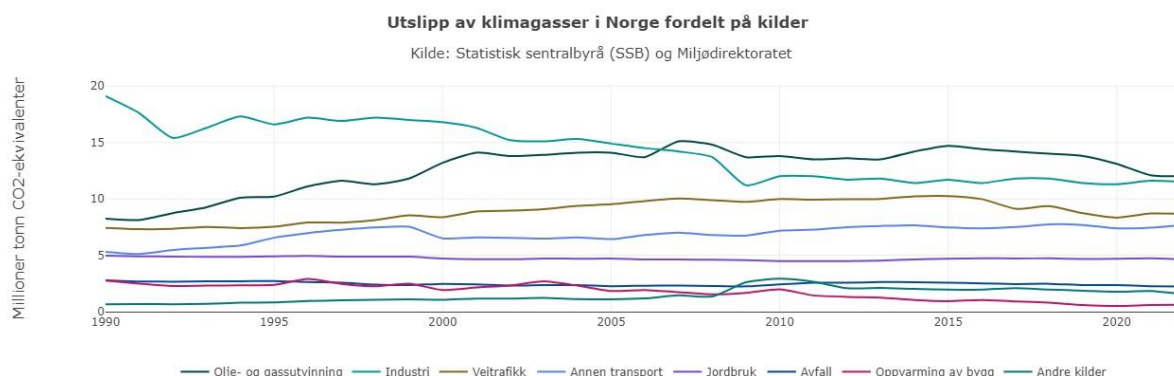
1,5 grader allereie mellom 2030 og 2035. Det er brei einigheit i forskarmiljø verda rundt om at dei raske klimaendringane skuldast menneskelege klimagassutslepp (FN-sambandet).

Dei auka klimagassutsleppa fører blant anna til at isen smeltar. Oppvarmingseffekten er størst rundt polområda, altså der isen er, noko som fører til at isen der smeltar og hava stig. Havet tek opp og lagrar store mengder av CO₂-utsleppa. Dette har ført til at havet blir surare, som vidare fører til dårlegare evne til å halde på CO₂ og at naturmangfaldet i havet vert truga. I tillegg bør ein forvente endra nedbørsmønster og meir ekstremvær i form av; hetebølger, flaum, orkanar og syklonar (FN-sambandet).

5.1.2 Nasjonale og regionale klimagassutslepp

Sidan 1990 har utslepp av CO₂ auka i Noreg, medan det totale utsleppet av klimagassar har vore ganske stabilt, men har gått noko ned (4,6 prosent). Dei største utsleppskjeldene i Noreg i dag er olje- og gassutvinning, industri, vegtrafikk og anna transport. Samstundes har skogen si opptaksevne auka. Skog tek opp store mengder klimagassar og opptaket er i dag vesentleg større enn i 1990.

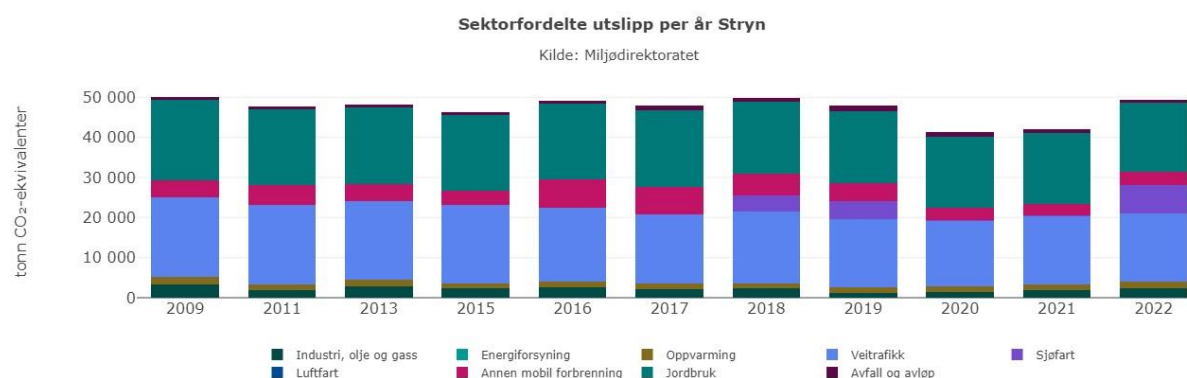
I Vestland fylke har klimagassutsleppa vorte gradvis redusert sidan 2010. Dei største utsleppskjeldene er industri, olje og gass, sjøfart og vegtrafikk. Det totale utsleppet, målt i

CO2-ekvivalentar, var i 2021 på 6,9 mill. tonn. Av dette kom 45 836,8 tonn CO2-ekvivalentar frå direkte utslepp i Stryn kommune.

5.1.3 Direkte utslepp i Stryn kommune

Utsleppet av klimagassar har vore ganske stabilt i Stryn kommune frå 2009 til i dag. Utsleppsdata er henta frå miljødirektoratet og omfattar direkte utslepp innanfor dei geografiske grensene til kommunen. Utsleppa vert målt i CO2-ekvivalentar, som betyr at kvar klimagass vert vekta etter gassens globale oppvarmingspotensial. Metan (CH4) har for eksempel ein mykje høgare oppvarmingseffekt enn CO2. Eit mindre utslepp metan vil difor framstå stort målt i CO2-ekvivalentar samanlikna med eit utslepp av CO2 der mengda gass er tilsvarande.

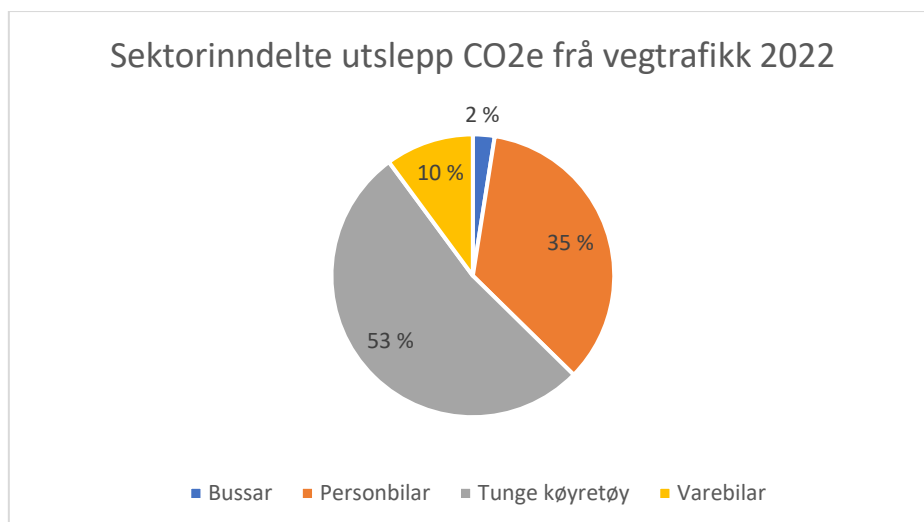
Det vart i Stryn kommune i 2022 slept ut 49 416,2 tonn CO2-ekvivalentar, ein oppgang på 17,8 prosent frå 2021, men ein nedgang på 15,4 prosent samanlikna med 2009. Før 2018 var utsleppsdata frå sjøfart fråverande i statistikken til Stryn kommune, dette er difor også ekskludert ved utrekning av prosentvis endring frå 2009 til 2022. Covid-19-pandemien har hatt stor innverknad på utslepp, både nasjonalt, regionalt og lokalt. Dette må ein ta omsyn til ved tolking av statistikken.

Dei desidert største utsleppskjeldene i Stryn kommune er vegtrafikk og jordbruk. Desse sektorane sto i 2022 aleine for 69 prosent av dei totale utsleppa. Det har vore ein reduksjon i so og seie alle sektorar sidan 2009, og sektorfordelinga har vore nokolunde lik heile vegen. Sjøfart, på grunn av cruisenæringa, er også ei vesentleg utsleppskjelde, men var på grunn av covid-19 nærast fråverande i utsleppstatistikken i 2020 og 2021. Utsleppa frå cruiseskip gjorde eit valdsamt byks i 2022, også samanlikna med utsleppa før covid-19.

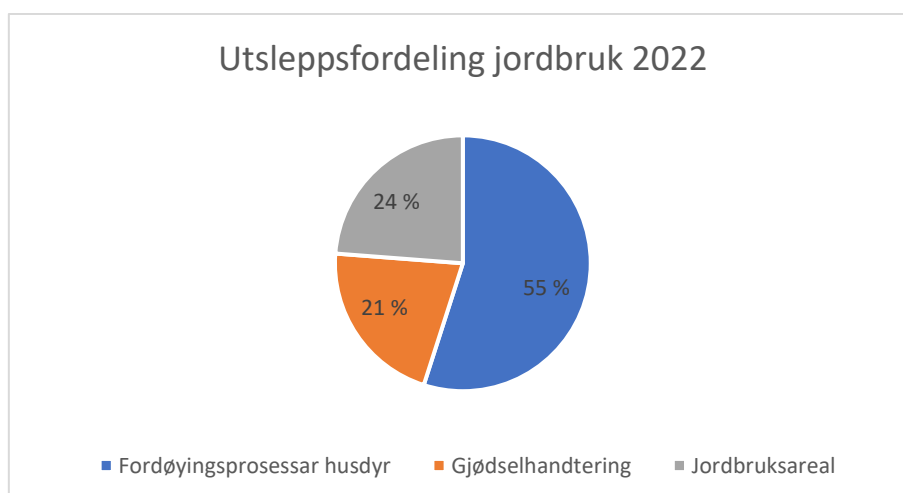
5.1.4 Vegtrafikk og jordbruk – dei største kjelda til utslepp i Stryn kommune

Vegtrafikk har, saman med jordbruk, vore den største kjelda til utslepp i kommunen alle år frå 2009 til 2022. Utslepp frå vegtrafikk utgjorde i 2022 17 017,2 tonn CO2-ekvivalentar, 34 prosent av dei totale utsleppa. Tungtransport var den desidert største utsleppskjelda innan vegtrafikksektoren, og sto i 2022 for 53 prosent av utsleppet der, og 18 prosent av dei totale utsleppa i kommunen (sjå figur under).

Utsleppa har gått ned i alle kategoriar innan vegtrafikksektoren sidan 2009, med ein reduksjon på 15 prosent totalt. Den største reduksjonen var i kategorien personbilar der reduksjonen i utslepp var på heile 25 prosent frå 2009 til 2022. Likevel var utslepp per innbyggjar høge samanlikna med andre kommunar. Årleg utslepp per innbyggjar frå personbiltrafikk (2022) i Vestland fylkeskommune var 0,52 tonn CO₂-ekvivalentar, medan det i Stryn var 0,82. Nabokommunane Gloppen og Stad låg på høvesvis 0,62 og 0,63. Utsleppa frå tungtransport står i dag samanlikna med tidlegare for ein høgare del av utsleppa i sektoren, men også her har det vore ein liten reduksjon.

Dei store utsleppa CO₂-ekvivalentar frå jordbruket skuldast først og fremst at det vert produsert store mengder CH₄ (metan) og N₂O (lystgass) frå husdyr og gjødsel. Desse gassane har mykje høgare oppvarmingseffekt enn t.d. CO₂. Under 2 prosent av utsleppa i denne sektoren er CO₂, men utsleppa av CH₄ og N₂O gjer at omrekna til CO₂-ekvivalentar blir jordbruk, saman med vegtrafikk, den største utsleppssektoren i Stryn Kommune; 35 prosent av totale utslepp. (2021). Fordøyingprosessar hjå husdyr er den største kjelda til utslepp i sektoren og sto i 2022 for 55 prosent av utsleppa, og 19 prosent av dei totale utsleppa i kommunen.

Utsleppa har vorte redusert i alle tre kategoriane innan jordbrukssektoren samanlikna med 2009. Likevel har utsleppa vore ganske stabile. Totalt jordbruksareal har vore meir eller mindre uendra frå 2009 til 2022. Det har vore lite endring å spore i tal husdyr, men ein liten nedgang i sauer og mjølkekyr.

5.1.5 Sjøfart og cruiseturisme

Covid-19-pandemien førte til nærast total stopp i cruisetrafikken i Stryn kommune. I tillegg vart ikkje utsleppsdata frå sjøfart registrert i statistikken for Stryn før i 2018. Vi kan difor ikkje samanlikne utsleppstala frå 2022 med 2009 i denne sektoren, men heller med 2018. I 2022 vart det slept ut 7083,4 tonn CO₂-ekvivalentar frå sjøfartssektoren. 6972,4 (99 prosent) av dette kom frå cruiseskip noko som tilsvare 14 prosent av dei totale utsleppa i kommunen. Sjøfart, på grunn av cruisetrafikken, er dermed ei av dei største kjeldene til utslepp i Stryn kommune, etter vegtrafikk og jordbruk. Det har vore ei auke på heile 78 prosent i utslepp frå cruisetrafikken frå 2018 til 2022. Utsleppa frå cruisetrafikken var i 2022 tydeleg større enn utsleppa frå personbiltrafikk. Til samanlikning var utsleppa frå personbiltrafikk i 2022 5932,7 tonn CO₂-ekvivalenteIntar.

5.2 Utvikling – ansvar og moglegheiter

5.2.1 Kommunen som nøkkelaktør mot ei berekraftig utvikling

Noreg har som 193 andre land forplikta seg til Parisavtalen. Denne, samt det globale rammeverket for naturmangfald, set rammer for nasjonal politikk og er vesentlege for at FN sine berekraftsmål kan oppnåast. Målet om å kutte klimagassutsleppa med minst 55 prosent innan 2030 og 90-95 prosent innan 2050 krev ei omfattande samfunnsomstilling som rører ved alle sektorar. Frå 1990 til 2022 har norske klimagassutslepp gått ned med 4,6 prosent. Ein forstår difor at ein har ein stor jobb framfor seg, og kommunane har ei sentral rolle i samfunnsomstillinga.

Kommunen kan i si rolle som samfunnsutviklar, myndigheitsutøvar, tenesteytar, innkjøpar, eigar og driftar, påverke ulike klimatiltak, enten fordi vi er pådrivar og tilretteleggjar, eller fordi vi kan hindre gjennomføring av tiltak. Heilskapleg planlegging i kommunen er naudsynt for å nå klima- og miljømåla. Arealendringar av natur som lagrar karbon (i hovudsak skog og myr) fører til auka klimagassutslepp. Nedbygging av natur er den arealbruksendringa som gjev størst utslepp av klimagassar. Det kan også føre til at økosystem toler klimaendringane dårlegare, dette kan vidare føre til auka utslepp.

Over 80 prosent av landareala i Noreg vert forvalta gjennom plan- og bygningslova, i hovudsak gjennom kommunal planlegging. Lova gjev myndigheitene fullmakt til å vege samfunnsinteresser opp mot kvarandre og avgjere kva interesse som veg tyngst i kvar enkelt sak. Korleis dette ansvaret forvaltast av kommunane er sentralt for Noregs bidrag til å nå berekraftsmåla og dei nasjonale klima- og miljømåla.

5.2.2 Offentlege innkjøp

Det offentlege Noreg kjøper inn varer og tenester for om lag 600 mrd. kr årleg. Desse offentlege innkjøpa står for rundt 16 prosent av Noregs totale klimafotavtrykk. Stryn kommune er ein del av denne stateistikken og har dermed stor påvirkningskraft. Kommunen har moglegheit til å redusere klimagassutslepp gjennom grøne innkjøp.

Gjennom å stille klimakrav til leverandørar kan vi påverke klimafotavtrykket og vere med på å utvikle miljøvenlege løysingar. Auka fokus på ombruk, sambruk, reperasjon og vedlikehald

vil verte naudsynt for å omstille til ein sirkulær økonomi, Grøne innkjøp og innovative løysingar blir eit viktig strategisk verkemiddel for Stryn kommune i vårt klima- og miljøarbeid.

5.3 Vern av natur

5.3.1 Naturmangfald

Klimaendringar, naturkatastrofar, sjukdom og andre uforutsette hendingar gjer at økosystem er i stadig endring og utvikling. Artar har alltid døydd ut medan andre har oppstått, heilt naturleg og naturmangfaldet på jorda i dag er eit resultat av millionar av år med evolusjon. På grunn av arealendringar, menneskeleg overforbruk av naturressursar, klimagassutslepp og forureining blir artar i dag utrydda mellom ti og hundre tusen gongar raskare enn tidlegare i historia.

Naturmangfald går tapt blant anna som følgje av arealinngrep, arealbruksendring, forureining, klimaendringar og spreiding av framande invaderande artar. Kommunar har eit særskild ansvar for å ta vare på naturmangfaldet, mellom anna ved å sikre artar og naturtypar etter naturmangfaldlova.

5.3.2 Verneområde

I Stryn kommune er det per i dag gjort fleire tusen registreringar av raudelista artar, både plantar, sopp, insekt og fuglar. Det er i tillegg registrert mange viktige naturtypar i alle delar av kommunen. Her er førekomstar av både rik og fattig edellauvskog, kystmyr, rik sump- og kjeldeskog, brakkvannsdelta, slåttemark, fossesprøytsone, med fleire. Endring i arealbruk er som tidlegare nemnt ein av dei største trugslane mot naturmangfald og kan også føre til auka klimagassutslepp. Kommunen har eit særleg ansvar for å ta vare på viktige naturtypar og her er i dag totalt seks område og eitt naturminne som er verna etter naturmangfaldlova:

Nasjonalpark	Naturreservat	Naturminne
Jostedalsbreen nasjonalpark (totalt 1314 km ² , der ein vesentleg del ligg i Stryn kommune)	Flostranda – rik edellauvskog (1814 da)	Hatleim naturminne (ei furu på Blakset)
	Storedalen – Gamal furuskog (9077 da)	
	Tvinna – Intakte lavlandsmyrer (5076 da)	
	Tjønnane – kystmyr (483 da)	
	Prestestøylen – intakte høgmyrer (710 da)	

5.3.3 Verna vassdrag

Det er i dag tre varig verna vassdrag i Stryn kommune der heile nedbørfeltet er verna mot kraftutbygging: Strynevassdraget, Loenvassdraget og Oldenvassdraget. I tillegg er der små vassdragsfelt i Nord-Markane som er ein del av det varig verna Hornindalsvassdraget.

5.3.4 Nasjonale laksefjordar og nasjonale laksevassdrag

Både Stryneelva og Oldenelva er beitekna som nasjonale laksevassdrag. Nordfjorden er ein av totalt 29 nasjonale laksefjordar. Desse elvane og fjorden må difor takast ekstra omsyn til i

arealplanleggingsarbeidet til kommunen. Føremålet med ordninga er å gje eit utval av dei viktigaste laksebestandane i Noreg særskild beskyttelse. Laksebestandane under ordninga skal beskyttast mot inngrep og aktivitetar i vassdraga og nærliggande fjordområde.

5.3.5 Villreinområde

Villrein er ein viktig del av norsk natur og kultur og vert sett større fokus på i nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging 2023-2027 enn tidlegare. Noreg har eit særskild forvaltningsansvar for arten. Nesten heile den europeiske bestanden held til i Noreg. 6 av 10 nasjonale villreinområde er vurdert å ha dårleg kvalitet, ingen av områda er vurdert å ha god kvalitet, og arten er i den seinaste nasjonale raudelista vurdert som nær truga.

To villreinområde ligg delvis innanfor Stryn si kommunegrense; Svartebotnen villreinområde og Reinheimen-Breheimen villreinområde. Det må takast ekstra omsyn til desse områda i arealplanlegginga og aktiviteten, spesielt motorisert ferdsel må regulerast etter villreinen sine behov. Kommunar har eit stort ansvar i forvaltninga av villrein og dei regionale planane for fjellområda med villrein er eit viktig verktøy for kommunane.

5.3.6 Framande invaderande artar

Ein framand art er ikkje automatisk skadeleg, men dersom han fortrengr andre artar eller øydelegg habitat, blir han skildra som ein invaderande art.

I Stryn kommune er det gjort fleire hundre registreringar av framande invaderande artar, der mange av dei vert vurdert å ha svært høg økologisk risiko. Spesielt platanlønn, hagelupin og parkslirekne (svært høg risiko) har etter kvart etablert seg og spreia seg i ei urovekkande fart. Det har vorte iverksett tiltak for å nedkjempe spesielt parkslirekne fleire stadar i kommunen, men mangel på midlar og ressursar har vanskeleggjort arbeidet. Spreiing av framande invaderande artar er ein opplagd trussel mot naturmangfaldet i kommunen, og er eit problem som treng auka fokus. Invaderande artar er trass alt ei av dei viktigaste årsakene til at habitat vert øydelagde og artar døyr ut.

5.3.7 Skogbruk

Skog i seg sjølv fungerer som karbonlager og tek opp store mengder CO₂ frå atmosfæren. I tillegg har ein stor klimanytte av tre som råvare i produkt med lang levetid, t.d. byggematerialar og møblar. Trehus og andre treprodukt medverkar til at karbonet lagrast gjennom levetida til produktet, og kan til slutt også utnyttast til bioenergi. Å bruke tre i bygg gjev også positiv klimateffekt i form av reduserte utslepp knytt til produksjon av andre byggematerialar med høgare klimafotavtrykk.

Alt som i dag lagast av olje kan i utgangspunktet lagast av tre. Å erstatte «svart karbon» med «grønt karbon» kan gje verdiskaping i tillegg til klimagevinst. FNs klimapanel påpeikar at vi framover må produsere og bruke meir trevirke. I scenario der vi når FNs klimamål er den globale hogsten og uttak av trevirke forutsett å auke med 51-200 prosent.

Stryn kommune har eit skogareal på 241 000 dekar, om lag 133 000 dekar av dette er produktiv drivverdig skog. Dette gjer Stryn til ein av dei største skogbrukskommunane i fylket. Skogen produserer kvart år 43 000 m³, medan avverkninga har variert mellom 14 og 36 000 m³ årleg dei siste ti åra. Svingingane er eit utslag av m.a. tømmerpris, tilskotsordningar, avverking grunna stormskader og mengda hogstmogen skog. Grana produserer mest og gir

mest igjen økonomisk på dei jamt over gode bonitetane i Stryn. Dette heng og saman med at gran er mest etterspurt av industrien både lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

5.4 Klimaendringar – ein ny kvardag

Dei auka klimagassutsleppa og nedbygginga av naturen fører til endra klima. På sikt vil dette bety ein ny kvardag for Stryn kommune, med nye utfordringar. Ifølge Norsk Klimaservicesenter som har utarbeidd Klimaprofil Sogn og Fjordane, er det forventa at middeltemperaturen i Sogn og Fjordane vil stige med kring 4 grader celsius i perioden 2071-2100, samanlikna med perioden 1971-2000. Årsnedbøren er forventa å auke med 15 prosent, den største auken er forventa om sommar/haust.

Ein bør forvente at klimaendringane fører til eit mildare og våtare klima enn vi har i dag. Hyppigare og kraftigare ekstremvêr er ein av konsekvensane:

Klimaendringar i form av kraftigare nedbørepisodar, høgare temperatur og meir nedbør som regn er venta å endre flaumregimet i Sogn og Fjordane slik:

- Snøsmelteflaumane vil kome stadig tidlegare på året og verte mindre mot slutten av hundreåret.
- Nedbøren er venta å auke. I ikkje regulerte vassdrag som i dag har store regnflaumar og i kystnære elver der årets største flaum i dag er ein regnflaum, er det venta auka flaumstorleik. Ved gjennomføring av flaumberekningar og framstilling av flaumsonekart, bør ein rekne med 20 % eller 40 % auke i vassføringa avhengig av plassering og flaumsesong.
- I små, bratte nedbørfelt som reagerer raskt på kraftig regn, og i tettbygde strok vil meir kraftig, lokal nedbør skape særlege problem. Også i mindre bekkar og elver må ein vente minst 20 % auke i flaumvassføringa. Ein må vere spesielt merksam på at mindre elver kan finne nye flaumvegar.

Sjølv om sommarnedbøren i Sogn og Fjordane er venta å auke, vil snøsmeltinga gå føre seg tidlegare og fordampinga auke både om våren og sommaren. Dermed er det sannsynleg at ein kan få noko lengre periodar med lita vassføring i elvene om sommaren og lengre periodar med låg grunnvasstand og større underskot i markvatnet. Dette medfører noko auka fare for skogbrann mot slutten av hundreåret, og kan også gje eit auka behov for jordbruksvatning og utfordringar for settefiskanlegg (Klimaprofil Sogn og Fjordane).

5.5 Miljøfyrtårn

Kommunen har som sagt eit stort ansvar for areal- og samfunnsplanlegginga. I tillegg forvaltar kommunen mykje eigedom, og har som organisasjon stor marknadsmakt. Stryn kommune er ein storforbrukar av varer, tenester og energi. Kanskje det viktigaste ansvaret kommunen har er bevisstgjerings- og haldningsendring rundt klima, miljø og berekraft. Med bakgrunn i dette ansvaret har Stryn kommune vedteke at kommunen skal sertifiserast som Miljøfyrtårn.

Stryn kommune skal gjennom å bli sertifisert synleggjere at vi tek ansvaret på alvor og går føre med eit godt eksempel i det grøne skiftet. Miljøfyrtårnsertifiseringa tek i hovudsak utgangspunkt i FN sine berekraftsmål, og vert på den måten eit viktig verktøy i arbeidet for å

nå berekraftsmåla. Målsetjinga med å sertifisere kommunen er at det skal bidra til haldningsendring og bevisstgjerings hjå tilsette, innbyggjarar og næring.

6 Samfunnstryggleik og beredskap

Hovudtrekk

Status

- Vi bur spreidd, og under og mellom bratte fjellsider – mykje skredutsett terreng
- Samfunnstryggleiken blir utfordra som følgje av globalisering og digitalisering
- Vi må førebu oss på klimaendringar i form av høgare temperaturar og auke i nedbør
- Det er stor sesongvariasjon i tal folk som oppheld seg i kommunen grunna stor pågang av turistar om sommaren
- Tre brannstasjonar, mange aktive i Røde Kors (Stryn, Olden, Vikane).
- Dei frivillige i hjelpekorpsa styrkar beredskapen
- Samarbeid med andre kommunar på brannførebygging og beredskap gjer styrka kompetanse og slagstyrke på området.

Utfordringar

- Klimaendringane som er venta vil auke faren for naturkatastrofar som skred, flaum, problematikk knytt til overvatn og erosjon
- Vi bur spreidd, og det er krevjande med god dekning
- Stor auke i trafikkmengd på sommaren grunna turisme gir utfordringar på fylkesvegane
- Utvida turistsesong grunna cruiseturisme, førar til stor trafikk i sesong kor det er høgare fare for naturlege hendingar som skred og ras. Dette er sårbart i dalane.
- Trygge områder i dag kan bli “utrygge” i framtida
- Hjelpemannskap engasjert i mange forskjellige lag, og står på same beredskapsliste. Det er mange lag i kommunen, men dermed ikkje så lang beredskapsliste
- Kriseleiinga bur spreidd
- Kommunalt brannvesen tek oftare på seg oppgåver frå helse og politi.
- Sårbare ved straumbrot

Moglegheiter

- hROS-analyse for kommunen
- Arealplanlegging som verkemiddel for klimatilpassing
- Det kan vere økonomisk lønnsamt å forebygge
- “Utrygge” områder i dag kan bli trygge i framtida
- Nytte fleire kommunale tilsette på alle nivå i samband med krise
- Meir samvirke på tvers i etaten og i organisasjonen
- Betre planlegging av turiststraumen, spesielt dei som kjem frå cruiseskipa, med omsyn til trafikkmengd og infrastruktur
- Styrke kompetansen på lokalt brannvesen gjer at ein står betre rusta i krise. Mykje folk, kort responstid.
- Lokalt brannvesen er spesielt viktige i akuttfasen, dei første 45 minutta. Det er då ein reddar liv.

6.1 Samfunnstryggleik

Vi som lev i Noreg, lev i eit av dei tryggaste landa i verda. Her er det lavt konfliktnivå, og eit demokratisk og stabilt samfunn. Hendingar som kan føre til uro kan likevel inntreffe, og for dei det treff kan følgjande bli katastrofale. Det kan vere snakk om naturkatastrofar som flaum og skred, terror, eller smittsame sjukdommar slik som Covid-19. Desse hendingane kan vere vanskelege å føresjå, og det er difor naudsynt at ein planleggjar for eit samfunn som er godt førebudd dersom noko slikt skulle inntreffe.

Globaliseringa har ført til at verda stadig heng meir saman, og konflikhtar og uro andre stader i verda påverkar også sikkerheita her i Noreg. Det å forhindre at uønskja hendingar skal inntreffe blir difor eit vanskeleg og komplekst tema, da påverknad ikkje berre føregår innanfor egne landegrenser. Førebygging blir eit viktig tema framover for å auke sikkerheita i samfunnet.

6.2 Natur og klima

I Stryn kommune har vi busett oss mellom dei bratte og høge Vestlandsfjella, og med slike fjellsider på alle kantar må ein førebu seg på at steinskred, ras, snøskred, og flaum som følgje av ras kan førekomme. Klimaendringane merkast ikkje berre ved slike brå og store naturkatastrofar, men er også gradvise endringar, som høgare fuktigheit og råteproblematikk. Samtidig kan dei store sesongsvingningane i temperatur og nedbør som er venta, auke fara for tørke og gje fare for skogbrann.

VESENTLEG AUKE	
 Ekstrem nedbør	Det er venta vesentleg auke i episodar med kraftig nedbør både i intensitet og førekost. Dette vil også føre til meir overvåtning
 Regnflom	Det er venta fleire og større regnflaumar, og i mindre bekkar og elver må ein vente ei auke i flaumvassføringa
 Jord-, flom- og sørpeskred	Auka fare som følgje av auka nedbørmengder
 Stormflo	Som følgje av havnivåstiging er det venta auke i stormflonivå
MOGELEG VESENTLEG AUKE	
 Tørke	Trass i meir sommarnedbør, kan høgare temperaturar og auka fordamping auke faren for tørke om sommaren
 Isgang	Kortare isleggingssesong, hyppigare vinterisgangar samt isgangar høgare opp i vassdraga. Nesten isfrie elver nær kysten
 Snøskred	Med eit varmare og våtare klima vil regn oftare falle på snødekt underlag. Dette kan redusere faren for tørrsnøskred, og auke faren for våtsnøskred i skredutsette område
SANNSYNLEG UENDRA ELLER MINDRE	
 Snøsmelteflom	Snøsmelteflaumane vil komme stadig tidlegare på året og bli mindre mot slutten av hundreåret
USIKKERT	
 Sterk vind	Truleg lite endring
 Steinsprang og steinskred	Hyppigare episodar med kraftig nedbør vil kunne auke frekvensen av desse skredtypene, men hovudsakleg for mindre steinspranghendingar
 Fjellskred	Det er ikkje venta at klimaendringane vil auke faren for fjellskred vesentleg

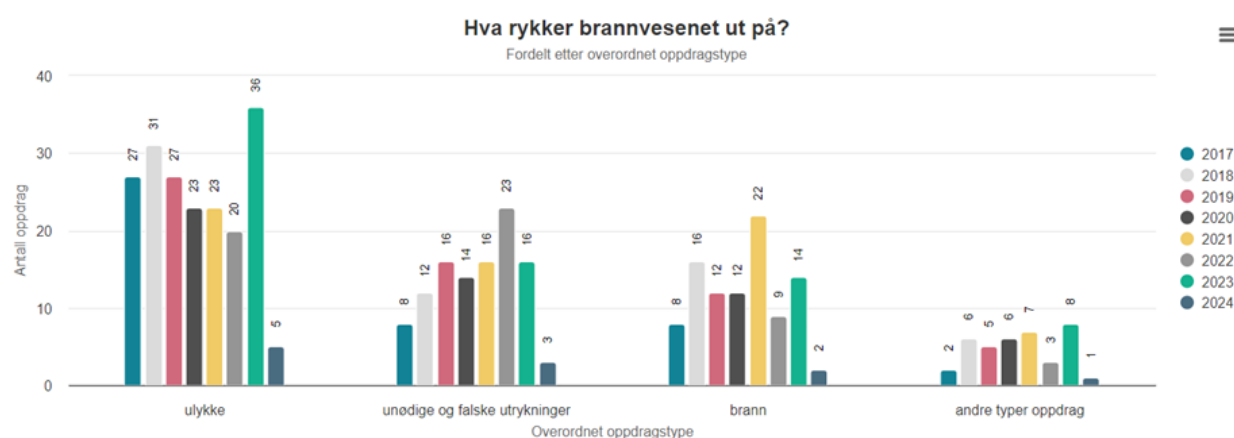
Samandrag av venta endringar i Sogn og Fjordane i klima, hydrologiske forhold og naturfarar som kan ha verknad for samfunnstryggleiken.

For å førebu oss på dei klimaendringane som framtida vil bringe, og for å skape eit klimarobust samfunn, må vi nytte oss av forskning, lokal kunnskap og finne løysingar saman. Ved å få til ei heilskapleg tilnærming til risiko knytt til klimaendringar og klimaomstilling, kan vi lukkast med ei trygg og robust samfunnsutvikling. Dette kan igjen vere med på å redusere økonomisk risiko for kommunen. Arealplanlegging og forvaltning blir viktige verkemiddel i vegen mot eit klimarobust samfunn.

6.3 Beredskap

Brannvesenet i Stryn er fordelt på 3 brannstasjonar, og det er 36 menneskap i brannvesenet. Oppgåver som Stryn brann- og redning øver på er:

- Brann i bustad og næring, skog
- Bilulykker. (hurtigfrigjering)
- Elveredning
- Snø-/jordskred over veg/bustadområde/flaum
- Akutt forureining sjø og land. IUA (interkommunal beredskap mot akutt forureining)
- Ulykker med farleg gods langs vegane
- Ulykker med farleg godt stasjonært (LPG amoniakk)
- Bistand politi ved voldhendingar
- Plivo (pågåande livstruande vald)
- Bistand helse, akutthjelpar/bærehjelp/logistikk
- Psykiatri

Stryn kommune er ein stor turistkommune, og ein må leggje til rette for at dei skal få ein positiv oppleving av besøket. Ein må også leggje til rette for at innbyggjarane i kommunen får ei positiv oppleving av den aukande turistmengda på sommaren. Fleire stader i kommunen er vegane smale, og i turistsesong kan smale vegar, smale bruer, tunnelar og få møteplassar langs dei smale vegane føre til at trafikken nokon gonger stoppar heilt opp. Dette ser ein spesielt i dalføra Lodalen og Oldedalen. Blir det ei hending inne i ein av dalane, kan trafikkbilete gjere at beredskapsaktørane ikkje kjem seg inn til hendinga.

Stryn kommune, i lag med andre aktørar, er ansvarleg for å kunne tilby ein beredskap både til fastbuande og besøkande i kommunen. Det er viktig at beredskapen kjem fram i trafikken, både i og utanom turistsesong.

Det er svært mange aktive i hjelpekorpsa til Røde Kors i kommunen. Desse styrkar beredskapen i kommunen, og det er eit godt samarbeid mellom brannvesen og hjelpekorpsa i dag.

6.4 Heilskapleg risiko og sårbarheitsanalyse (hROS)

Gjeldande kommune-ROS for kommunane Stryn og Hornindal er frå 2014, og delvis utdatert. Ny hROS er under utarbeiding, og ferdig 2024. Det er sett ned ei kommunal arbeidsgruppe til å arbeide med denne. Arbeidet med hROS vil gi nyttig kunnskapsgrunnlag i arbeid med samfunnsplanen.

Gode hROS-prosesser er berebjelkar i arbeidet i kommunane med å hindra og avgrensa større kriser, verna tenester, byggja robust og tenkja førebyggjande og berekraftig. I tillegg til å gi viktig plangrunnlag kan hROS også stimulera ein levande lokal beredskapskultur som tenkjer, øver og verkar godt saman. Sivilbeskyttelsesloven stiller krav om samfunnstryggleik og beredskap gjennom kommunal beredskapsplikt. hROS spelar ei nøkkelrolle som verkemiddel for samfunnstryggleik, utdjupa i Forskrift kommunal beredskapsplikt.

6.5 Digitalisering og teknisk infrastruktur

Noreg er eit av dei mest digitaliserte landa i verda. Kompleksiteten i den digitale verda er med på å skape sårbarheiter ved infrastrukturen vår, ved at enkelthendingar i dei digitale verdikjedane kan få følgeskonsekvensar for dei andre ledda i same verdikjede.

Infrastrukturen vår, til dømes kraftforsyninga, blir meir avhengig av elektronisk kommunikasjon, det globale finanssystemet blir sterkare kopla saman, kritisk kunnskap blir lettare tilgjengeleg for alle osv. Manglande bevisstheit for sikkerheitsstyring er ein av dei viktigaste grunnane til ein sikkerheitstilstand som på fleire område blir vurdert som utilfredsstillande. Nordfjordnett er flinke til å stadig vekk minne brukarar av Stryn kommune sine tenestester på viktigheita ved sikker databruk.

Ein blir svært sårbar ved bortfall av straum, telefoni og nett ved ekstremvær.

Eit godt og framtidsretta tilbod av breiband/fiber/mobilnett blir stadig viktigare for busetting, verdiskaping og sysselsetting i alle kommunar, og er ein føresetnad for næringsutvikling og innovasjon. Stabile digitale tenester er også avgjerande for digitalisering av kommunal sektor og kommunal tenesteutvikling. I Stryn kommune er det mobildekning der folk bur, og langs alle hovudvegar. Nødnettet har stort sett dekning overalt i kommunen. Det er manglande i Skjerdingsdalen (Strynefjellet) og inst i Kjenndalen.

6.6 Tillit

Tillit er eit viktig tema når ein snakkar om samfunnssikkerheit. Det er viktig at innbyggjarane har tillit til politikarane og styringsmaktene i at dei gjer det dei kan for å ivareta sikkerheita. Ein aktiv og løysingsorientert politikk blir viktig for å løyse framtidas utfordringar, og openheit og gjennomsiktighet i politisk arbeid er viktige faktorar for at innbyggjarane skal fylgje med på dei politiske prosessane. Vi må gå inn i framtida som eit lag, kor vi støttar kvarandre i arbeidet mot å skape innovative og løysingsorienterte strategiar for å best mogleg førebu seg på det vi veit kjem, og det som kan kome meir overraskande på oss.

7 Næring og landbruk

Hovudtrekk

Status

- Tradisjon for gründerverksemd
- Industri er den næringa med flest sysselsette
- Ein av dei største landbrukskommunane i Vestland fylke
- Fleire bedrifter er avhengige av utanlandsk arbeidskraft.
- Stort tal turistar i sommarsesong, mange reiselivsbedrifter
- Samarbeid med Nordfjordkompaniet
- Godt samarbeid mellom skule og næringsliv

Utfordringar

- Infrastruktur som parkering, avfallshandtering, toalett m.m. til turistane i sesong
- Vanskeleg å byggje ut infrastruktur og næringsareal med omsyn til natur og naturfare (naturlege årsaker)
- Talet aktive bruk minkar
- Nullutslepp/grønt skifte
- Kjønnsbalanse ifht. næringsliv og utvikling
- Områdereguleringa for Stryn sentrum har gjort at utviklinga her har stoppa opp litt

Moglegheiter

- Heilårsturisme
- Rekruttering og tilbakeflytting ved hjelp av Nordfjordkompaniet
- Skape vekst i kommunen ved å tilretteleggje betre for nyetableringar, og ved å auke innovasjonstakt i allereie etablerte verksemdar
- Etablere nettverk og klynger innanfor sentrale satsingsområde som reiseliv, logistikk og landbruk
- Lokal utdanning innan kjerneområde for industri, helse, miljø/klima, logistikk og landbruk
- Skape møteplassar og arenaer for samskaping mellom skule og næring
- Styrke merkevara og omdøme til Stryn
- Digitalisering og teknologiutvikling
- Stryn sentrum områderegulering
- Miljøfyrtårnsertifisering av kommunen som organisasjon og næringslivet i kommunen

7.1 Næringslivet i Stryn kommune

Reiselivsnæringa er stor i kommunen, men den desidert største næringa er industri. Vidare er varehandel og bilverkstad, bygg og anlegg, transport og logistikk stor næringsverksemdar i kommunen før overnatting og servering. Stryn kommune er også ein av dei største skogbrukskommunane i fylket, og står for elleve prosent av hogsten i fylket. Ved sida av skogbruk, er jordbruk ei viktig næring som blir dominert av husdyrhald og frukt- og bær dyrking.

Stryn er kjend for fleire merkevarer som vitnar om kreativitet og gründerånd. Dette er ein eigenskap vi lyt ta vare på i framtida for at nyetableringar skal kunne få oppstå og vekse i bygdene våre. Næringsattraktivitet er ein viktig faktor for å skape vekst i økonomi og folketalet, samt bulyst i kommunen vår.

7.2 Regional plan for innovasjon og næringsutvikling

Vestland fylkeskommune har laga ein Regional plan for innovasjon og næringsutvikling for 2021-2033, som vi vil legge til grunn ved utarbeiding av ny næringsstrategi i kommunen. Næringsstrategien utarbeidast våren 2024.

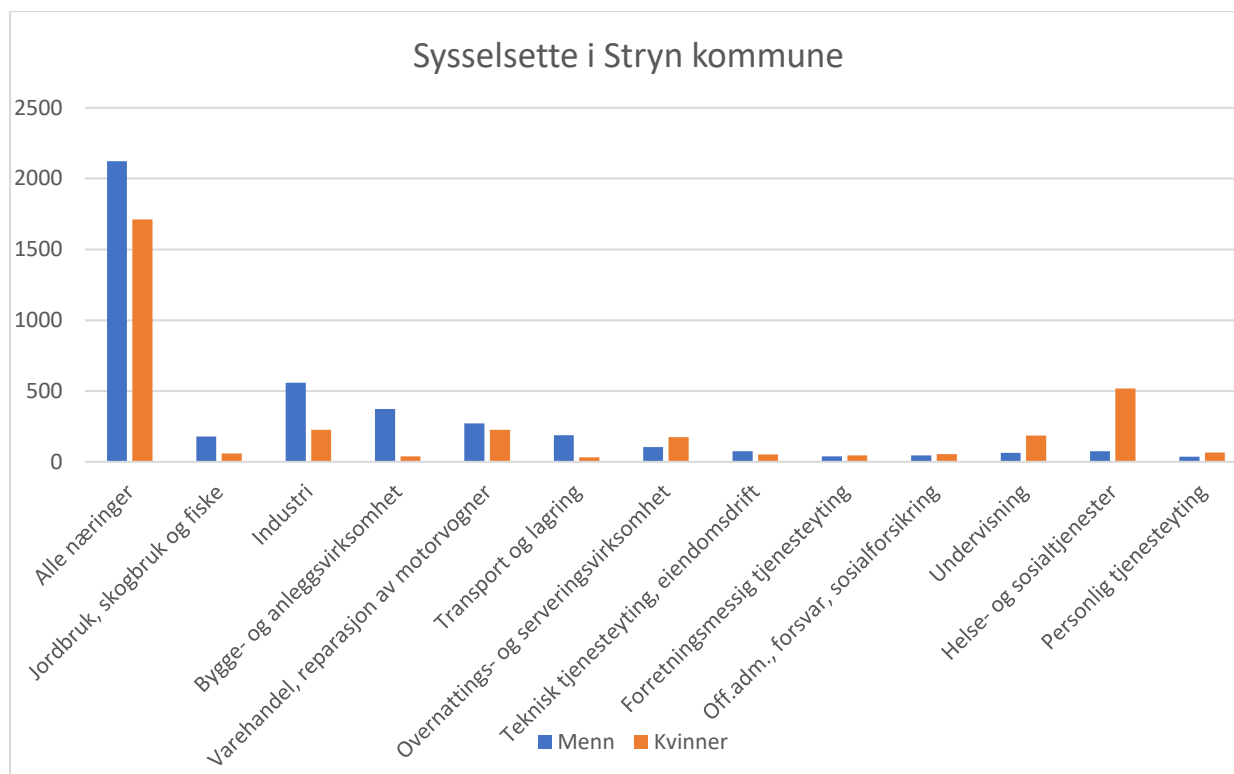
Næringsplanen har fire hovudsatsingar som er bransjenøytrale og gjeld for alle næringane:

- Innovative og inkluderande samfunn: Innovative samfunn fornyar seg og skapar verdi for verksemder, samfunn og innbyggjarar. Inkluderande samfunn tek vare på mangfald og motverkar utanforskap.
- Grøn næringsutvikling: Produksjon og næringsaktivitet skal utviklast i ei retning som er meir berekraftig for miljø og klima, og i tråd med FN sine berekraftsmål.
- Areal til næringsutvikling: Omfattar korleis vi nyttar naturressursar, og korleis vi legg til rette areal for ny næringsutvikling.
- Kompetanseutvikling i arbeidslivet: Byggje den rette kompetansen for framtida, både i privat og offentleg sektor. Det er viktig å bruke kompetansen vi allereie har, samtidig som nye verdikjeder og forretningsområde set krav til ny kompetanse.

Planen skal vere med og styrke Vestland som region for verdsleiande, berekraftig næringsliv.

7.3 Sysselsette i Stryn kommune

Av dei sysselsette i kommunen, er det omtrent 400 fleire menn enn kvinner, og menn utgjer eit overtal i dei fleste næringane i kommunen. Det er generelt fleire menn enn kvinner busett i kommunen, og dette kan ha noko å gjere med arbeidsplassane som er her. Dei fleste er sysselsett innanfor industri i kommunen. Vidare er bygge- og anleggsverksemder, varehandel og reparasjon av motorvogner og transport stort i kommunen – sjå figur under:

Statistisk sentralbyrå, 2022.

I årets Kommune-NM i regi av NHO Vestland ligg Stryn som ein nr 73, og er topp 5 blant dei tidlegare kommunane som er tilhøyrande i gamle Sogn og Fjordane. Med lav arbeidsløyse er vi på 34.plass, samstundes som vi går ned i tal private næringar og ligg her på 114. plass.

Hvordan står det til i din kommune?

Kommune	Totalt	Næringsliv	Arbeidsmarked	Demografi	Kompetanse	Kommuneøkonomi
Bergen	6	13	24	20	14	32
Austevoll	9	2	18	110	36	86
Sogndal	16	204	6	22	15	66
Stord	36	105	69	88	16	88
Bømlo	38	24	67	100	43	174
Sunnfjord	40	150	14	98	60	109
Fjaler	43	156	23	77	75	80
Oygarden	51	38	232	58	30	48
Bjørnafjorden	53	46	156	48	162	44
Gloppen	61	109	15	179	90	236
Askøy	65	34	246	61	123	30
Alver	66	70	193	60	47	102
Voss	71	133	65	62	153	180
Stryn	73	114	34	154	242	152
Aurland	74	298	12	147	198	42
Gulen	80	108	42	294	48	202
Kinn	85	42	106	218	93	196
Etne	97	31	92	194	180	239
Fitjar	118	83	127	170	138	184
Stad	123	169	80	178	116	191
Osterøy	127	148	162	134	97	171
Sveio	129	124	214	195	171	35
Årdal	134	265	59	270	8	296

Kommune-NM, NHO Vestland

7.4 Landbruk

Matproduksjonen i landet må aukast dersom ein skal nå målet om å vere sjølvforsynt. Trenden i heile landet er likevel at talet på bønder går ned, noko som bidreg til at areal går ut av drift.

Landbruk er ei viktig næring i Stryn, og kommunen er av dei største landbrukskommunane i fylket. Oppunder 35 000 da jordbruksareal er i drift, det meste er brukt til grasdyrking til dyrefôr. Landbruket er allsidig, og husdyrproduksjon utgjer hovudtyngda. Mjølkeproduksjon har tradisjonelt vore og er framleis den viktigaste produksjonen. Frukt og bær er etterkvart blitt store produksjonar i somme delar av kommunen, og Stryn har eit stort mottak for frukt og bær.

Tal aktive bruk har i Stryn, som elles i landet, gått nedover. I 2003 søkte 439 om produksjonstilskot, i 2023 er talet 246. Likevel er mesteparten av jordbruksarealet i drift ved at mange har leigejord som ein del av driftsgrunnlaget. Kommunen har kartlagt dei viktigaste jordbruks- og kulturlandskapsareala i kommunen. Dette er areal som vi meiner må takast vare på og ikkje nedbyggjast eller omdisponerast til andre føremål. Desse områda er viste som omsynssone jordbruk i nyare kommunedelplanar.

Vestland Fylkeskommune har utarbeidd Temaplan landbruk for Vestland fylke 2023-2027. Denne er vedteken av Fylkestinget i desember 2022. Berekraftig landbruk er grunnleggjande premiss for planen, og det er sett slik visjon for jordvern i fylket: «Vestland skal vere eit føregangsfylke innan jordvern, og har nullvisjon for reduksjon av dyrka jord. Nullvisjon definerer vi som netttotal for dyrka jord, både omdisponert og tilbakeført areal. Dette er ein langsiktig visjon, og vi må starte med konkrete mål i denne planperioden.» Vestland sitt jordvernsmål: «Om vi tek utgangspunkt i det nasjonale jordvernålet og Vestland sin del av dyrka jord i landet, skal omdisponert dyrka jord per år ikkje overstige 9% av det nasjonale jordvernålet. Det vil seie at det maksimalt kan omdisponerast 180 dekar per år i perioden 2023-2027». For Stryn blir dette omtrent 7-8 daa omdisponert jordbruksareal per år.

Stryn kommune har eit skogareal på 241 000 dekar, om lag 133 000 dekar av dette er produktiv drivverdig skog. Dette gjer Stryn til ein av dei største skogbrukskommunane i fylket. Skogen produserer kvart år 43 000 m³, medan avvirkinga har variert mellom 14 og 36 000 m³ årleg dei siste ti åra. Svingingane er eit utslag av m.a. tømmerpris, tilskotsordningar, avvirking grunna stormskader og mengda hogstmogen skog. Totalkubikkmasse skog er kring 1 670 000 m³ – av dette er 757 000 m³ gran, 483 000 m³ lauv og 434 000 m³ furu. Grana produserer mest og gir mest igjen økonomisk på dei jamt over gode bonitetane i Stryn. Dette heng og saman med at gran er mest etterspurt av industrien både lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

230 skogeigarar har eigen skogbruksplan som gir grunnlag for berekraftig skogsdrift både med tanke på miljø og økonomi. Det er bygd over 100 km skogsbilvegar og 160 km traktorvegar. Dei eldre skogsvegane har relativt dårleg standard i høve dagens krav, så ombygging og nybygging av vegar er viktig for å utnytte skogressursane. I Stryn kommune er det tømmerkai på Faleide. Faleide tømmerplass er eigd av Stryn og Hornindal skogeigarlag.

7.5 Reiseliv og cruiseturisme

Stryn kan sjå tilbake på over 150 år med tradisjonar med reiseliv, og er i dag ein av dei største reiselivskommunane på Vestlandet. Nordfjord blir marknadsført under slagordet «Alt i ein fjord» som gjev ei god beskriving av det unike Nordfjord har å by på som bu- og arbeidsområde, reisemål og for næringsetablering. Breane, fjella og fjorden har vore viktige trekkplaster for turismen og utvikling av reiselivet. Det er dei framleis, men i tillegg blir det lagt til rette for ulike typar aktivitetar i naturen. Vi har blant anna eit godt utbygt sti- og løypenett som kan nyttast heile året til fots, på ski eller på sykkel.

I 2023 hadde Stryn kommune 360 000 cruise gjester, som står for den største delen av turismen. Der kjem også turistar i bussar frå cruisekaiar i andre kommunar, som frå Nordfjordeid og Geiranger. Dette førar til eit stort press på infrastrukturen i kommunen, der vegane mange stader er smale, og det ikkje tilrettelagt for toalett og renovasjon alle stader.

Det har tradisjonelt vore på sommaren at det er størst pågang av turistar i kommunen, men det kan også vere eit unytta potensiale i å utvikle Stryn som reisemål heile året.

Heilårsturisme kan bidra til fleire arbeidsplassar, og moglegheiter for fleire innbyggjarar.

7.5.1 Stryn som nasjonalparkkommune

Som nasjonalparkkommune er Stryn ein aktør under merkevara Norges Nasjonalparker. Dette medfører ein del ansvar og plikter, men samstundes moglegheiter. Samarbeid med verneområdestyre, besøkscenter, næringsliv grunneigarar, fjellstyre, frivillige organisasjonar, m.fl. er naudsynt for å legge til rette for at kundereisa vert så god som mogeleg for besøkande.

I tillegg til å arbeide for verdiskaping og tilrettelegging direkte knytt til nasjonalparken, skal kommunen også oppmode til aktivitet i randsona til nasjonalparken og i kommunen generelt, med særleg fokus på stadsnære aktivitets- og friluftlivstilbod. Her skal vere merka stiar og turløyper og tydeleg informasjon om aktivitets- friluftsliv- og opplevingstilbod.

Stryn kommune er allereie engasjert i fleire ulike prosjekt, blant anna; Berekraftig reisemål – Nordfjord, Besøksforvaltning i Vestland og Friluftslivets ferdselsårer. Det er også tidlegare gjennomført ei kartlegging av friluftsområde i kommunen, og det er etablert statleg sikra turløyper/område nær Stryn sentrum. Målet er å så godt som mogleg legge til rette for verdiskaping, aktivitet og oppleving i nasjonalparkkommunen Stryn.

7.6 Skule og næringsliv

Stryn har god tradisjon for å ha eit godt samarbeid mellom skule og næringsliv. I 2012 var den vidaregåande skulen vår truga med nedlegging (Skulebruksplan for vidaregåande opplæring i Sogn og Fjordane, 2012), men redda etter iherdig innsats av politikarar og næringsliv.

For å binde skule og næringslivet i Stryn tettare, mobiliserte eit breitt næringsliv saman med kommunane Stryn og Hornindal, til eit prosjekt der ein oppretta ei stilling som koordinator skule og næringsliv. Koordinatoren for skule og næringsliv bindar skule og næringsliv tettare saman, ved mellom anna å ha rekrutteringsdagar der elevar er ute i bedrifter. Det set fokus på kva næringslivet i kommunen treng, og gjev meir kunnskap om næringslivet til elevar ved skulane i kommunen så dei kan sjå at det er gode moglegheiter for arbeid her.

Nordfjord opplæringskontor såg dagens lys i 2016 med mål om at "Nordfjord skal bli den beste regionen å bu og leve i, og ikkje minst vere lærling I" (Nordfjord Opplæringskontor, 2024). I 2020 starta eit nytt kapittel innan rekruttering i Nordfjord. Som ei knoppskyting frå Nordfjord Opplæringskontor blei Nordfjordakademiet oppretta, med oppdrag om å rekruttere fleire ungdomar til Nordfjord. Dei jobbar med å gjere jobbmoglegheitene betre kjent for ungdom som veks opp i regionen i dag. Dei har starta det ein kallar Nordfjordalumni, for å kartlegge og halde kontakt med ungdomen når dei reiser ut for å studere.

God og relevant utdanning er positivt for næringsutviklinga, og moglegheiter for å ta utdanning i kommunen ut frå kva kompetanse ein manglar i kommunen, vil kunne vere positivt for framtida.

8 Kommunal infrastruktur

Hovudtrekk:

Status:

- Tekniske tenester (Veg, VA, vaktmestertenestar, park og grønt,) flyttast frå Petterneset til Visnes industripark
- Etablering av vertskommunesamarbeid for tilsyn på spreidd avløp og på byggjesak mellom Bremanger, Gloppen, Stryn, Kinn og Stad
- Delar av leidningsnett til Stryn vassverk er gamalt, og enkelte strekk har dårlege leidningar og mindre lekkasjar. Nattforbruk har gått ned frå ca 13 l/s til ca 5-6 l/s, som følgje av arbeid gjort med å avdekke og reparere vasslekkasjar
- Vedlikehaldsplan vassleidningsnett vart utarbeida i 2021
- Det er mange private vassverk i kommunen, og tilstanden på desse er ukjent i forhold til vasskvalitet og distribusjonsnett.
- Stryn kommune har eit politisk vedtak på deltaking i Mission Zero saman med Sunnfjord kommune om utvikling av mindre plasskrevjande reinseteknikkar og gjenbruk av avløpsslam
- Oppgradering av VA-anlegg, vassbehandlingsanlegget ved Storesunde.
- Ved Loen vassverk er det ikkje tilstrekkeleg med vatn per i dag. Her må det også etablerast høgdebasseng
- EU-direktivet om avløp reviderast, og vil truleg komme i 2024. Dette vil gje strengare krav til utslepp, og i dei tre større tettstadene Stryn, Loen og Olden, er gebyret for avløp antatt å stige mellom 2000-5000 kr per abonnent.

Utfordringar:

- Sikre kommunal infrastruktur mot klimaendringar
- Få sett det kommunale trafikktryggingsarbeidet på den politiske dagsorden (plan skulle vore rullert)
- Spreidd bustad gjer at gang- og sykkelveg i liten grad er utbygd samanhengande, og den største delen av ferdseilen føregår med bil
- Stor sesongvariasjon i trafikkmengda på riks- og fylkesvegane grunna turisme
- Utfordrande trafikale forhold på Setrevegen. Dette er truleg den mest trafikkerte kommunale vegen i Stryn
- Behov for oppgradering av deler av leidningsnetta til vassverka
- Bygging av avløpsløyse for framtida for Loen, Olden og Stryn
- Rehabilitering av avløpsnett i Stryn
- Klimaendringar vil påverke planlegginga for infrastruktur for avløp og overvatn

Moglegheiter:

- Sikre/byggje/planleggje for infrastruktur som er godt utrusta for klimaendringane
- Haldningsskapande arbeid som førebygging (trafikktryggleik)
- Heilskapleg ROS-analyse for Stryn kommune som verktøy

- Bruke arealplanlegging som verktøy for å sikre god infrastruktur for framtida.
- Betre tilrettelegging for mjuke trafikantar

8.1 Kommunal infrastruktur: Skjelettet i Stryn kommune

Den kommunale infrastrukturen i kommunen kan på mange måtar sjåast på som skjelettet i kommunen. Alle tenester i kommunen er avhengige av at vegar og vatn- og avløp fungera som det skal. Dei kommunale bygga og grøntområde inngår også her. I kommunen er “Fellesskap og meistring – Bu trygt heime”-reforma innført, og for at befolkninga skal kunne bu heime heile livet, er det viktig at den kommunale infrastrukturen er på plass. Den kommunale infrastrukturen er også eit viktig element når det gjeld fokuset på klima- og miljøsainga. Er utslepp forureinande, kan det bli eit folkehelseproblem, og dersom ein ikkje har tilgang til reint vatn på dei kommunale bygga som omsorgsheim, kan det bli ei samfunnsikkerheit- og beredskapsutfordring.

8.2 Vegar, trafikktrygging og samferdsle

I Stryn kommune har vi eit mål om at det skal vere trygt å ferdast som gåande, syklende og som bilist, og ny kommunedelplan for trafikktrygging og samferdsle vert vedteken i 2021 med nettopp dette som formål. Det skal fungere som eit styringsdokument for eit målretta trafikktryggingsarbeid i kommunen. Kommunen har ansvar for drift, vedlikehald og investeringar av det kommunale vegnettet, og dermed også eit spesifikt ansvar for trafikktryggingstiltak på vegane. Trafikkulykker er vurdert som eit betydeleg folkehelseproblem, og det at ein kan ferdast trygt på og langs vegar, er dermed også eit viktig folkehelseiltak for kommunen. Trafikktryggingstiltak er også ein viktig del av det førebyggjande folkehelsearbeidet i lokalsamfunna.

For å førebyggja, er det tre omgrep som er viktige når det gjeld trafikktryggleik: ulukkesførebygging, skadeførebygging og tryggleikskultur:

Ulykkesførebygging er aktivitetar som er retta mot å fjerne relevante farar for å hindre at ei ulykke skjer, til dømes: ved å strø sand på glatt føre, eller for å beskytte seg eller andre mot farar ved for eksempel autovern, gjerder, lys, gangveg og gangfelt.

Skadeførebygging er aktivitetar som tar sikte på å hindre eller redusere skaden etter at ulykka har skjedd, til dømes: bruk av tryggleiksutstyr som setebelte, sykkelhjelme, bilsete til barn og refleks.

Tryggleikskultur er summen av kunnskap, motivasjon, haldningar og åtferd som kjem til uttrykk gjennom organisasjonar og verksemder sin totale tryggleiksåtferd.

Ei anna utfordring for folkehelsa er passivitet og passiv transport. Det er ønskeleg at flest mogleg skal velje å flytte seg på an aktiv måte og ha ei aktiv fritid. Ved at det leggjast til rette for at ein ikkje behøver å nytte seg av bil, vil trafikktryggleiken auke ved at det er færre bilar på vegane, i tillegg til at det vil vere meir berekraftig med tanke på klima og miljø. I Stryn kommune bur vi spreidd, og det er langt mellom bygdene. Gang- og sykkelvegar er i liten grad utbygd samanhengande, og ein stor del av trafikken føregår med bil. Nokre plassar på dei kommunale vegane, er sikringa for dei mjuke trafikantane teikna inn som ei

kvit stripe i asfalten. Dette er ikkje tilfredsstillande sikring. I tettbygde strøk kan fartsdumpar fungere som eit verkemiddel for at ein skal halde lav hastigheit, men dette må vegast opp mot dei eventuelle konsekvensane fartsdumpar kan medføre, som støy av tungtrafikk og meir utslepp ved meir nedbremsing og akselerasjon.

Å førebygge trafikkulykker er også lønsamt i eit økonomisk perspektiv. Trafikkulykker er svert kostbare for samfunnet, og førebygging er derfor eit viktig verkemiddel for å senke dei kostnadene.

I Stryn kommune er ei av dei største trafikale utfordringane knytt til sesongvariasjonen i bruk av vegane. Kommunen er ei av dei største turistkommunane i Vestland fylke, og dei seinare åra har sommartrafikken vore sterkt aukande, truleg grunna at Covid-19 epidemien gjorde at nordmenn i større grad begynte å feriere innanfor landegrensene. I kommunen merkes dette på både dei kommunale vegane, riksvegane og fylkesvegane.

8.2.1 Trafikkutfordringar på riksveg, fylkesveg og kommunal veg

For **Riksveg 15**, er ei av dei største utfordringane Strynefjellstunellane og stor stigningsprosent på vegen. I Sjølve tunellane er det manglande vegbreidde, og på delstrekningane er det stor rasfare. Dette er forhold som set avgrensingar i høve til både framkomst og regularitet.

For **fylkesvegane** er ei av dei største utfordringane auka trafikkmengd om sommaren. Vegen inn til Oldedalen/Briksdalen (fv 5724) og vegen inn til Lodalen (fv 5723) er særst utsett. Her føregår dagsreiser inn og ut frå Olden Cruisehamn, både i form av bussar, bilistar, syklande og gåande i grupper. Dette skaper vanskar for framkomsten til bebuarar og næringsaktørar. Det er hendingar der trafikken stoppar heilt opp. Langs Panoramavegen (fv 5742) er der også flaskehalsar med svært smal veg enkelte strekningar. Langs fv 60 er det til dels kaotiske og trafikkfarlege tilhøve for mjuke trafikantar til/frå det populære badeplassane Staveneset (for Stryn) og Avleivikja (for Olden/Loen). Det er ikkje tilrettelagt gang- og sykkelvegar her, og det er manglande tilrettelegging for bilparkering. På fv 60 mellom Stryn og Olden er det to tunnelar (Stavenestunnelen og Tyvanestunnelen) som ikkje setter dagens krav. Det er skilt med nedsett fartsgrense ved desse tunnelane. Det er såleis svært mange utfordringar med standardheving langs fylkesvegane. Det er også mange rasutsette stader langs desse vegane. Fleire bruer er for smale for møtande trafikk, og fungera såleis som flaskehalsar i trafikkflyten.

I Stryn kommune er det til saman om lag 153 km med **kommunal veg**. Langs desse er det om lag 3,9 km med åtskilt gang- og sykkelveg og om lag 8,1 km med fortau i plan med veg eller avgrensa med kantstein. Mange av dei kommunale vegane og bruene er plassert i bruksklasse Bk(, som indikerer maks 8 tonn aksellast. Dette set avgrensingar for større og tyngre køyretøy. Dette medfører blant anna auka kostnader ved tømmertransport, og gir utfordringar knytt til skulebuss- og mjølketransport. Det kan også før til utfordringar for renovasjonsruter. Det at elektriske, gassdrivne og hybride køyretøy er på veg inn i mange næringar, vil også gje utfordringar ved at dei gjerne er tyngre enn dei fossildrivne køyretøya.

Setrevegen er den kommunale vegen som truleg har mest trafikk i kommunen. Den går frå rv15 i Stryn sentrum gjennom bustadfeltet på nordsida av sentrum og opp til Stryn Vinterski.

Ved Stryn Vinterski er det etablert fleire store hyttefelt, kor fleire av dei framleis er under utbygging. Det er gjort noko opprusting på vegen i 2015 og i 2019 med breiddeutviding og gangvegetablering, og det er no gangveg gjennom heile bustadfeltet langs Setrevegen. Det er fleire områder kor vegen er smal, og kor det bør utførast breiddeutviding for at vegen ikkje skal fungere som ei flaskehals for biltrafikken. Det er også ønskeleg med ei opprusting av tursti langs vegen frå der gangfeltet stoppar og heilt opp til skisenteret. Dersom ein får utført desse to ovanfor nemnde tiltaka, ville ein fått etablert ein trygg veg for dei mjuke trafikantane.

8.3 Vatn og vassforsyning

Drikkevassforsyninga er ein kritisk infrastruktur. Nok og godt drikkevatt er avgjerande for at samfunnet skal fungere. I Stryn kommune har vi tre kommunale vassverk: Stryn vassverk, Loen vassverk og Storesunde vassverk. Der er også 12 private vassverk med vassforbruk over 10m³ per døgn, samt fleire små private vassverk med mindre vassforbruk. Over halvparten av innbyggjarane i Stryn kommune får drikkevatt frå private anlegg. Desse vassverka varierer mykje i storleik frå enkelt anlegg til anlegg som forsyner fleire hundre abonnentar slik som i Innvik og Olden. Kommunen har generelt liten kjennskap til dei private vassverka, både med omsyn til teknisk tilstand, vasskvalitet råvatn/reint vatn, hygieniske barrierar, leveringskapasitet, leveringstryggleik, brannvassforsyning, driftskompetanse, beredskap m.v. Vassforsyning er definert som kritisk infrastruktur av statlege styresmakhtar. Dette gjeld på ei rekke område som mellom anna sløkkevatn, beredskapslovgjevinga og sivilbeskyttelseslova. Fleire av dei private vassverka er viktige for den totale beredskapen i Stryn kommune. I sivilbeskyttelse- og beredskapssamanheng er det ønskeleg å sikre fleire kommunale vassverk. Stryn kommune kan ikkje starte dialog med private vassverk i den hensikt å overta vassverk, berre når private vassverk kontaktar kommunen.

For dei kommunale vassverka er det innført internkontroll for å sikre at krava i Drikkevassforskrifta vert haldne. Stryn kommune har utarbeidd beredskapsplan for alle dei kommunale vassverka, samt ein vedlikehaldsplan for distribusjonsnettet i vassverka i 2021. Alle dei kommunale vassforsyningsanlegga er tilknytt eit sentralt driftsovervakingsanlegg (SD-anlegg). Driftssentralen er plassert på brannstasjonen. Alarmer vert overført til vakt/Driftsoperatør med varslings på mobiltelefon. Kommunen har døgnkontinuerleg vaktordning/beredskap.

I 2019 vart det etablert nytt SD-anlegg, og kommunikasjon er basert på radio, fiber og mobilt breiband.

Dei kommunale leidningsanlegga er i stor grad registrerte i digitalt leidningskartverk (GISLINE VA), med nokre få manglar.

For drift av eit vassforsyningsanlegg må mellom anna følgjande oppgåver ivaretakast:

- Overvaking av nedbørfelt og vasskjelde.
- Drift og vedlikehald av behandlingsanlegga.
- Kontroll av vasskvalitet levert til forbrukar.
- Tilsyn og vedlikehald av leidningsnett (m.a. spyling) basseng og trykkaukestasjonar.

Vedlikehaldet skjer oftast i form av nødvendige reperasjonar som følgje av svikt i vassforsyninga, utspyling av basseng og liknande. Ein må auke fokus på naudsynte tiltak for å oppretthalda sikkerheit, kapasitet og funksjonalitet i systemet. Dette må gjerast ved å auke fokus på internkontroll (FDV-Vassforsyning) og rutinar innafor området.

8.3.1 Vatn og vassverk: Prioriteringar og tiltak:

Kommunen har sett opp følgjande hovudprioriteringar:

1. Sikring av vasskjelder og god vasskvalitet
2. God leveringstryggleik og sikre tilstrekkeleg kapasitet for uttak av brannvatn.

I tiltaksplanen for 2021-2030 er dermed følgjande tiltak tatt med:

- Auke bemanning VA-drift, 1 person, prosjektgjennomføring 1 person, totalt 2 stillingsheimlar.
- Lekkasjesøking/målekummar, soneinndeling av vassverk
- Overtaking av private vassverk
- Utbygging av Storesunde vassverk

For Loen vassverk:

- Regulering, klausering og inngjering av eksisterande vasskjelde
- Oppgradering eksisterande VBA
- Nye pumper i pumpestasjon Tyva
- Etablere ny gravd brønn
- Nytt høgdebasseng 2000 kubikkmeter ved ca kote 75, 600 m nord for Lofossen.
- Ny leidningsgrøft ved Hotel Alexandra, ca 500 m

For Stryn vassverk:

- Rehabilitering vassledning Geilevegen, ca 675 m
- Utskifting av reduksjonskummar, 6 stk
- Vassledning til Ytreeide. Oppkobling Solheim vassverk. Det er etablert ca 250 m VL225PE ved rv. 15 over gbnr 62/11, eigd av Stryn vv. Ledningsanlegg ca 1,5 km.
- Rehabilitering vassledning Tonning vassverk, ca 500 m. Vikavegen – Setrevegen – Tinggata – Tonningbakkane, eksisterande SJK150-
- Skifte av VL110PVC frp Svarstadvika via fv. Til Faleide, ca 950 m.

8.4 Avløp og overvatn

Hausten 2023 vart ein kommunedelplan for avløp vedteken. Dette er den første kommunedelplanen som er laga for denne sektoren. Det er fleire utfordringar knytt til infrastrukturen for avløp og overvatn, og kommunedelplanen vil fungere som eit overordna styringsdokument som skal syte for at avløp og overvatn vert forsvarleg handtert, no og i framtida.

I Stryn kommune er spreidd avløp ei stor utfordring, som følgje av geografien i kommunen. Mange private anlegg i Stryn kommune vil måtte rehabiliterast/fornyast innan 2027. Leidningsnettet i Stryn har til dels svak tilstand. Dette handlar om inn- og utlekkasjar og leidningar som er lagt etter det gamle fellesdelingsprinsippet. Konsekvensen er at

leidningane transporterar mykje regnvatn, og dessutan lek dei kloakk til lokale vassførekomstane.

Ei anna utfordring i kommunen, er at kommunen ikkje driv avløpshandtering i samsvar med forureiningsforskrifta i Loen. Det må kome endringar i korleis ein driftar avløpet. Det skal byggjast eit felles reinseanlegg for Loen og Stryn, men her er ikkje kostnader og storleik fastsett enda.

Dei to viktigaste utfordringane Stryn kommune står ovanfor innanfor sektoren er dermed:

- Å byggje ei avløpsløyse for framtida for Loen og Stryn
- Å rehabilitere avløpsnett i Stryn

For avløp er det nokre gjenvendande utfordringar for dei ulike tettstadene i Stryn kommune. Dei er:

- Store overvassmengder saman med spillvatn på grunn av fellessystem
- Vekslande kvalitet på leidningsnett, og manglande informasjon om dette
- Manglande kontroll på overløp-

For overvatn er utfordringane meir varierende frå stad til stad. Ein kan sjå to hovudutfordringar for overvatn, som er til stades i varierende grad ulike stader i kommunen:

- Ureina vassressursar
- Risiko for skadar på infrastruktur som følgje av overvatn

8.4.1 Målsetjingar og strategiar for avløp og overvatn

I samband med avløp har Stryn kommune to roller: Den eine er som eigar av avløpsnett og reinseanlegg, og den andre er som mynde for anlegg. **Den overordna målsetjinga må vere at avløpshandteringa i Stryn skal skje slik at ikkje ytre miljø eller folk tek skade.**

Vidare er desse fire hovudmålsetjingane sett:

1. Avløpshandteringa i Stryn kommune skal ikkje gje nedsett vasskvalitet i vassressursar.
2. Dei tilsette i Stryn kommune skal ha eit godt arbeidsmiljø:
3. Innbyggjarane i Stryn kommune skal ha ei effektiv avløpshandtering:
4. Vatn skal brukast som ein ressurs i Stryn kommune

I tilknytning til dei fire hovudmålsetjingane, er det utarbeidd nokre under-målsetjingar med tilhøyrande strategiar. Desse finn de i kommunedelplanen for avløp som vart vedteken hausten 2023.

Tilstanden til avløpsnett i Stryn er i dag vekslande og stadvis dårleg. Eit like stort problem er at kommunen ikkje har god nok informasjon om kor dårleg nettet er, på ulike stader. Stryn står føre eit stort arbeid med å bringe tilstanden på leidningsnett opp til eit godt nivå - noko som vil krevje tid og pengar. Det må difor skje over mange år.

Hovudmålsetjinga er å redusere innlekkinga og utlekkinga med to tredjedeler innan 2030.

Her er områda i Stryn vist ved prioritert rekkjefølgje for fornying og oppgradering:

Område	Tilstand	Prioritering	Framdrift med fornying
Rise – Årheimsøya	God	7	
Kreklingen - Gløshammaren	Svak	1	2020 – 2025
Sandbakken - Bakkesvadet	Svak	2	2025 – 2029
Hydlavegen og Gamlehjellen	God	8	
Vikaleirane	Moderat	5	2035 - 2040
Sentrum Vest	Moderat/svak	4	
Sentrum	Svak	3	2029 – 2035
Visnes	Moderat	6	

8.5 Utslepp

Utslepp frå dei kommunale avløpsanlegga skjer i fjorden. Her er det viktig at utsleppet skjer djupt nok, slik at det ikkje kjem til overflata.

Siste gyldige utsleppsløyve for Stryn kommune er datert 25.06.1993, dette gjeld bygdene utanom Loen. Den var tidsavgrensa for 5 år, slik og gjekk då ut 01.07.1998. Det er altså ikkje noko gjeldande utsleppsløyve for desse bygdene. Statsforvaltaren har gjeve Stryn kommune pålegg om å søkje om nytt utsleppsløyve. Pålegget er utsett til desember 2023.

EU's avløpsdirektiv reviderast, og vil truleg tre i kraft i løpet av 2024. Avløpsdirektivet regulerer oppsamling, reinsing og utsleppskontroll av kommunalt avløpsvatn frå tettbygde områder. Det nye direktivet som kjem, skal bidra til ytterlegare reduksjon i forureiningstilførsel frå utslepp i kommunalt avløpsvatn, redusere utslepp av klimagassar og auke energieffektiviteten innanfor avløpssektoren. Dei fyrste nye fristane for å forbetre offentlege avløpssystem vil tre i kraft allereie frå 2027, og noko av det som vil bli innført, er at utslepp av kommunalt avløpsvatn vil måtte gjennomgå meir reinsing.

8.6 Oppsummering

Den kommunale infrastrukturen er essensiell for at samfunnet skal fungere som det gjer. For å førebu seg på framtida, er det viktig å nytte seg av verktøy som sikrar ei klimavenleg og sikker utbygging. Når dei gamle anlegga fornyast i kommunen, byggast dei nye anlegga for minst 100 år fram i tid.

9 Oppvekst – barnehage og skule

Hovudtrekk

Status

- Litt færre barn i barnehage og grunnskule siste åra
- Stort press på sentrumsskulen, Tonning skule
- Om lag 20 prosent av barna/elevane har minoritetsspråkleg bakgrunn
- Undervisninga blir i stor grad gjeve av undervisningspersonell med godkjent utdanning
- Store utfordringar i høve rekruttering av personale i løpet av barnehage- og skuleåret
- Vi har ein desentralisert struktur som er kostnadskrevjande
- I etaten oppvekst er 86 % av dei tilsette kvinner

Utfordringar

- Endring i barnetalet kan føre til endring i struktur, fysisk utforming og tilsetting
- Prognosene viser at det blir færre barn i barnehage og grunnskule
- Rekruttering av personale i løpet av barnehage- og skuleåret
- Å oppretthalde skule- og barnehagestrukturen grunna barnetal, pedagogisk forsvarleg tilbod og økonomi
- Rigge barnehagar og skular utifrå kvar folk buset seg, t.d ved etablering av nye bustadfelt
- For høg del elevar har spesialundervisning, og skulane må bruke god del tid og ressursar til dette. Romkapasiteten er utfordrande fleire stader
- Det er utfordrande å fange opp sårbare barn og unge tidleg nok
- Med til dels høg prosentvis del minoritetsspråklege barn, og no ein auke i elevar med krigstraumer som har behov for helsehjelp
- Likestilling - vi må etterstreve å få ei meir balansert kjønnsfordeling av tilsette i skule og barnehage
- Alle fag det vert undervist i må ha den rette undervisningskompetansen
- Fleire barn/elevar treng meir individuell tilrettelegging og støtte
- Skule og barnehagar har fått ei aukande grad av sosialpedagogisk arbeid i sitt daglege virke
- Fleire barn og unge som slit med livsmeistring, og fleire har utfordringar knytt til åtferd
- Følgje opp den digitale utviklinga
- Krav om meir praktisk undervisning på ungdomstrinnet. Ruste oss for framtida
- Halde oppe kvaliteten på skule- og barnehagebygga. Nybygg og renovering

Moglegheiter

- Utvikle ein berekraftig struktur for barnehage og skule
- Utnytte digitale verktøy og ny teknologi på ein god måte
- Sikre gode overgangar – frå barnehage til barneskule, frå barneskule til ungdomsskule og frå ungdomsskule til vidaregåande skule
- Hindre utanforskap
- La barn og unge delta i samfunnsutviklinga – medverknad

- Redusere dei spesialpedagogiske tenestene ved å sjå moglegheiter for å inkludere fleire i det ordinære tilbodet
- Meir førebyggjande og tverrfagleg arbeid
- Utvikle kompetente og stabile fagmiljø, og tilsette personar med ulik fagbakgrunn
- Leggje til rette for ein meir praktisk skule

9.1 Utviklingstrekk

9.1.1 Barnehage

Stryn kommune har sju kommunale barnehagar og ein privat. Tre av barnehagane er samordna med skule. Nordsida barnehage har ei avdeling på Rand. I Loen vart det opna ny avdeling august 2023. Dette ut ifrå at Loen og Olden har vore eit pressområde i høve barnehageplass. Ein har full barnehagedekning i kommunen. Ein må ta høgde for ei ønska tilflytting til dei ulike bygdene i Stryn kommunen. Det er utfordringar i høve mangel på vikarar /personale utover tilsetting ved oppstart av barnehageåret. Det er forventningar om barnehageplass utan om ordinært opptak, og Stryn kommune har vedteke at ein skal ha kontinuerleg barnehageopptak. Dette også for å kunne ta i mot flyktningar, som det har vore ein auke i dei siste åra.

Barnehagen er det første leddet til eit livslangt læringsløp og er ein av samfunnet side viktigaste fellesarenaer for barn. Kompetansen til dei tilsette er av avgjerande betydning for barnet si kjenslemessige, kognitive og sosiale utvikling. Barnehagane er viktig for barns fysiske aktivitet, og dei må ha kvalitetar som ivaretar behova barna har for lek og rørsle – både inne og ute.

Det er behov og forventning i samfunnet for meir ope i barnehagane, både utvida dagtid og ferieope.

9.1.2 Grunnskule

Stryn kommune har dei siste åra hatt ganske stabilt elevtal, men prognosane er at det vil bli nedgang i elevtalet i tida framover. Kommunen har sju grunnskular, der tre av skulane er samordna med barnehage. Sjølv om det kan bli nedgang i elevtalet så vil behovet for ressursar truleg vere aukande. I forhold til for nokre år sida, er det i dag aukande behov for ressursar knytt til elevar med utfordringar og tilpassingar. Dette gjer seg også utslag i eit press på Tonning skule og Stryn ungdomsskule i høve plass.

Alle elevar skal ha eit trygt og godt skulemiljø – både psykososialt og fysisk. Skulane arbeider for å oppfylle dette kvar dag. Ein ser at ein treng ressursar, i tillegg til pedagogisk personale for å kunne arbeide godt med skulemiljøet og trygge kvardagen for elevar og tilsette. I 2023 vart det tilsett to miljørettelrarar som skal hjelpe til i dette arbeidet på skulane. Andre tiltak som er sett i gang er PALS og Robust ungdom.

9.1.3 SFO

Alle skulane med barnetrinn har no i 2023 tilbod om SFO. Auke av deltakarar i SFO, no med 12 timer gratis tid for elevar 1. - 3.trinn. Etter at det vart gratis 12 timar SFO har ein dei siste to åra sett ein auke i deltakarar på SFO. Denne trenden vil truleg auke i åra framover, og ikkje

minst om gratis timar i SFO vert utvida. Det vil utfordre skulane på nok rom og areal. Ein ser dette allereie ved Tønning skule som har utfordring i dag ved skulen i høve plass. Kanskje må ein i Stryn sentrum etablere eige bygg/avdeling for SFO for å møte auka behov for SFO-plass.

9.1.4 Vaksenopplæring

Stryn Vaksenopplæringssenter er ansvarleg for kommunen sine lovpålagte oppgåver i forhold til grunnskuleopplæring for vaksne og opplæring og kvalifisering for innvandrarar. Dette inneber opplæring i norsk og samfunnskunnskap for innvandrarar med rett og plikt. Utfordringane siste åra er at tal deltakarar varierer ein del i gjennom året ut frå kor mange som kjem, og når tid dei kjem til Stryn. I dag er det i stor grad flyktningar frå Ukraina som kjem til Stryn.

Vaksenopplæringa skal også kunne gje spesialundervisning for vaksne.

10 Helse og omsorg

Status

- På grunn av demografiske og epidemiologiske utviklingstrekk, helsetilstand og sjukdomsspreiing vil det vere stort behov for omstilling i, og utvikling av, kommunale tenester i åra som kjem
- Fleire overlever alvorleg sjukdom som igjen kan føre til behov for auka tenester
- Auke i aldersrelaterte sjukdomar og demens
- Meir behandling ute i kommunane pga. tidlegare utskriving frå spesialisthelsetenesta
- Auke i adferdsforstyrrelser blant barn
- Meir sjølvskading og suicidal utfordringar knytt til barn og unge vaksne
- Meir individualiserte tiltak og meir tverrfagleg samarbeid - då brukarmedverknad står sterkt
- Omlag 20 % av innbyggjarane i Stryn kommune er innvandrarak og norskfødde med innvandrareforeldre

Utfordringar

- Auka behov for førebyggjande og helsefremmande tenester
- Tal på yngre brukarak med mange ulike og samansette behov auka
- Sikre god kompetanse for å gjennomføre tenestene kommunen skal levere
- Auka behov for rehabiliteringstenester
- Det blir fleire eldre med kroniske og samansette behov
- Auka tal på personar med demenssjukdom
- Meir behov for koordinering og samhandling for å sikre tverrfagleg kompetanse
- Bustad til nye innbyggjarar (t.d nyttilsette og flyktningar)
- Produksjonen av helse- og omsorgstenester må løysast på nye måtar for å vere berekraftige
- Spreidd busetnad kombinert med rekrutteringsutfordringar gjer det utfordrande med heimebaserte tenester

Moglegheiter

- Førebygging og tidleg innsats
- Aktiv brukarmedverknad og pårørandeinvolvering
- Tverrfagleg samarbeid og koordinerte tenester
- Berekraftig utvikling og innovasjon
- Ei framtidsretta organisering og dimensjonering av tenestene og resursar
- Samarbeid med frivilligheita
- Sørge for at fleire kan bu heime lengst mogleg og klare seg sjølv i størst mogleg grad
- Førebygging framfor reparasjon – sørge for kvardagsrehabilitering og kvardagsmeistring
- Omstilling av tenester og arbeidsmetodikk

- Bruk av velferdsteknologi
- Interkommunalt samarbeid
- Nytte Husbanken sine ordningar

10.1 Kommunen sitt ansvar

Kommunen skal sørge for at personar som bur og oppheld seg i kommunen har tilbod om naudsynte helse og omsorgstenester. Kommunen sitt ansvar omfattar alle pasientar og brukargrupper. Utforming av morgondagens tenestetilbod må sette brukaren i sentrum, betre samhandlinga og koordineringa mellom tenestene, og ta i bruk ny teknologi og nye digitale løysingar som frigjer ressursar og aukar livskvaliteten til brukaren. Brukarar og pårørande har forventningar til kommunen, kommunen må tydeleggjere kva tenester ein leverer.

10.2 Auka tenestebehov

Det merkast allereie eit press på omsorgstenestene til kommunen, og arbeidsmetodane må tilpassast som følgje av dette. Brukarar og pårørande forventar meir av kommunen og kva kommunen skal levera av tenester. Det er viktig med forventingsstyring mellom det kommunen er pålagd å levera og det pårørande og brukarar forventar at kommunen skal levera. Brukargruppa inn mot helse- og omsorgstenester har vorte større både ut frå alder på dei som skal ha tenester og ut frå sjukdomsbilete. Å få til tilstrekkeleg rekruttering av personell med rett kompetanse er ei utfordring.

Forsking viser at eldre ser ut til å være sprekare og ha betre helse lenger. I Stryn ser vi sprekare 80-åringar og at fleire av dei eldre er aktive. Det er fleire som bur heime lenger frem til de skal ha sjukeheimplass.

Unge med demens og aktive eldre med demens legger press på tenestene. Det er aukande tal på yngre personar, i alderen 60-70 år, som utviklar demens.

I tillegg til at vi blir fleire eldre som lev lenger, gjer ny teknologi og kunnskap også at fleire med vanskelege diagnosar og utviklingshemming overlev, og at fleire av dei som overlev også lev lenger.

Vi lev lenger, og fleire av oss overlev frå tidleg alder. Dødelegheita for born og spedborn, er raten som har falt mest dei siste 50 åra. Samtidig visar demografikapittelet til at det blir fødd færre born i Noreg enn nokon gong. Basert på dette, vil vi få fleire eldre utanfor yrkesaktiv alder, fleire som treng omsorg og oppfølging, og tale yrkesaktive vil flate ut. Med andre ord vil vi få fleire med behov for ressursar og oppfølging, men færre ressursar i forhold til trengande. Det blir viktig å nytte ressursane på nye måtar framover, og utvikle innovative løysingar for korleis ein skal løyse dette i framtida.

10.3 Kompetanse og ressursar

I Stryn er det fagkompetanse det er størst mangel på, det er mange ufaglærte i kommunen.

Det er fleire som blir utskrevet frå sjukehus med behov for spesialisert oppfølging, det gjer at vi er avhengig av god opplæring av spesialisthelsetenesta. Tilsvarende utfordring gjelder i nabokommunene, noe som gjør at vi må se på om det er nye områder vi kan jobbe interkommunalt på.

Det er eit ønske om heiltidskultur, og å tilsette i heile stillingar. Det er mangel på tilsette i helgane innan helse og omsorg.

Det er ein stor utfordring å få tak i kompetanse og resursar, dersom dei ikkje har nokken tilknytning til Stryn er det vanskeleg å få dei til å bli. I tillegg er det vanskeleg å finne bustad, og det er ikkje mykje til leie.

10.4 Tidleg førebygging

Det er svært viktig med tidleg førebygging. En utfordring med førebygging er at det er vanskeleg å synleggjere gevinstar, da gevinstane knytt til førebygging ligger langt fram i tid. Det likevel viktig å prioritere det og bruke ressursar på det. I dag gjerest det blant annet gjennom:

- Tidleg innsats barn (PMTO, COS, ICDP)
- Frivillige organisasjonar
- Frivillig innsats
- Idrett
- Gatebilkubb og ungdomsklubbar
- Forebyggjande heimebesøk
- Temadagar (Bo trygt hjemme)
- Kvardagstrim
- Frisklivssentralen
- Kvardagsrehabilitering
- Dagsentertilbod

Nokre av punkta over er reint kommunale tilbod, andre er private eller frivillige – men det vi ofte ser er at eit godt samarbeid mellom private og frivillige aktørar og kommunane er viktig og nødvendig for å skape gode førebyggjande arenaer. Dette er viktig å byggja vidare på.

10.5 Brukarmedverknad

Gjennom reforma «Felleskap og meistring - Bu trygt heime» (tidlegare Leve heile livet) arrangerer kommunen årleg ein temadag kor spesielt inviterte eldre innbyggjarar blir invitert. Tema som blir tatt opp på dagen inkludera bustadtilpassing, trim, trening og kosthald – aspektar som angår heile livet. Hovudfokuset er å mogleggjere lengre butid heime for eldre. Dette er eit tverrfagleg prosjekt kor deltaking inkludera folkehelsekoordinator, ergoterapeut, leiarane for omsorgssentera saman med brukarrepresentant.

Stryn har i dag eit aktiv brukar og pårørande utval knytte til omsorgssenteret. Det er generelt i retningslinjer styresmaktene lagde vekt på krav til medråderett frå brukarar og pårørande – det skal gjennomsyra nesten alt vi gjer. Innan helse blir det også gjennomført brukarundersøkingar med gitte intervall.

10.6 Bustadbehov

Det er eit stort spekter av folk som har behov for bustad i kommunen. Vi har eldre innbyggjarar og psykisk og fysisk utviklingshemma, som treng bustader som passar til deira behov. Det blir fleire som treng avlastningsbustad, og unge vaksne og born som kan trenge meir tilpassa bustad. Samtidig er det viktig at kommunen også har sosialbustader og bustader til flyktningtenesta.

Det er som nemnt eit mål at folk skal kunne bu heime lenger. For at det skal lukkast, må ein tilpasse bustader slik at det lar seg gjere. Det er ikkje mange hus til sals i kommunen, og ikkje nok kommunale bustader. For at bustadene i kommunen skal tilpassast betre til at ein kan leve heime heile livet, har også dei som bur i kommunen eit ansvar sjølv for å oppgradere eigen bustad. Det vil bli eit behov for enten fleire institusjonsplassar eller heildøgns bemanna omsorgsbustadar.

Lokalisering av bustadar har mykje å sei for ressursbruka til heimesjukepleia. Vi bur spreidd i kommunen, og omtrent halvparten av innbyggjarane i Stryn bur ikkje i ein tettstad. Dersom omsorgsbustadar er plassert nærme sjukeheimane vil det effektivisere arbeidet ettersom man sparar mykje tid ved å ikkje køyre mellom bustadene. Det er ikkje lagt til rette for at alle dei som bur langt unna tettstader i kommunen skal flytte inn til tettstad. Dette blir eit paradoks sett i samanheng med tanken om at ein skal kunne bu heime lenger. Helsetenestene i kommunen er også svært avhengig av god infrastruktur når fleire skal bu heime lenger. Gode og trygge vegar i kommunen vil skape meir nærleik og tryggleik for både helseteneste og dei omsorgstrengande.

Det er også viktig at dei kommunale bustadene vi har i Stryn er knytt til ei personalbase. Framskrivingar peiker på at dei med mellom anna psykisk og fysisk utviklingshemming lev lenger og blir eldre enn før, og dette kan medføre eit endra omsorgsbehov etter kvart. Det kan bli behov for fleire sentrumsnære bustader for at ein skal tilfredsstille dei behova som kan kome i framtida.

10.7 Velferdsteknologi

Digitalisering og ny velferdsteknologi blir viktige i framtida for helse- og omsorgstenester. Det kan gje nye løysingar på korleis ein kan møte utfordringane knytt til potensiell ressursmangel i framtida. I Stryn kommune er det viktig at vi er frampå å at vi ønskjer å prøve nye ting. Det er viktig å ta vare på en kultur kor det er lov til å prøve ut ny teknologi.

Samtidig er det mange som ikkje har “ordinær” teknologi heime, som til dømes oppvaskmaskin eller robotstøvsugar. Dette er noko som ville spare heimesjukepleia for

mykje tid, berre ved at ein kan la vere å vaske opp for hand. Kva vi kan forvente at innbyggjarar har av teknologi heime er noko som må diskuterast politisk, t.d. er det kommunar i Nordfjord i dag som ikkje yter heimetenester til innbyggjarar som ikkje har robotstøvsugar.

10.8 Transport

Det er fleire som ønsker ein buss som kan køyre rundt og plukke dei opp så dei kjem seg til sentrum. I dag er "Serviceskyss" eit slikt tilbod i Stryn. Dette er eit tilbod kor du kan tinge plass dagen i forvegen, og da kostar det 30kr å bli med bussen. Per no er tilboda frå Oldedalen/Olden inn til Stryn på torsdagar og frå Skogtun/Markane og Hopland/Rand inn til Stryn fredagar. Vil ein reise utanom desse tidene eller frå andre stader i kommunen, er drosje eller rutebussar med svært sjeldne avgangar andre alternativ. Drosjekortet brukas fort opp, og det er ikkje tilrettelagt for buss eller liknande for å komme seg rundt. Eit godt transporttilbod til dei eldre kan bidra til den psykiske helsa deira og bu lenger heime.

10.9 Frivilligheit

Samfunnet står overfor store omsorgsutfordringar i åra som kjem. Disse kan ikkje bli løyst av dei kommunale helse- og omsorgstenestene aleine, men vil krevje at vi leiter fram, mobiliserer og kan ta i bruk samfunnet sine samla omsorgsressursar på nye måtar. Det er vanskeleg å få tak i frivillige, og det er eit ønske om å ha meir frivilligheit.

10.10 Flyktningar og innvandrarar

07108: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, etter region, statistikkvariabel og år

✓ Informasjon om tabellen	Rotér mot venstre	Rotér mot høyre	Rotér manuelt	Excel (xlsx)	Fullskjerm
✓ Endre visning	Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre				
✓ Rediger og beregne		2010	2015	2020	2023
✓ Lagre data som	K-4651 Stryn	793	1 202	1 274	1 467
✓ Lagre spørring	Fotnoter				
✓ Skjul tomme rader	API-spørring for denne tabellen				

Kjelde: SSB

Omlag 20 % av innbyggjarane i Stryn kommune er innvandrarar og norskfødde med innvandrarforeldre. Dette er den største faktoren for befolkningsauke i kommunen. Flyktning og innvandrarar betyr moglegheiter og ressursar for lokalsamfunnet. Innvandrings- og integreringsarbeidet er difor avgjerande for at ressursane som ligg i desse personane blir nytta og for at dei skal følge seg som ein del av strynesamfunnet. For å lykkes med integreringsarbeidet treng ein alle partar i samfunnet, både offentlege (statleg og lokalt), næringsliv, frivilligheita, lag og organisasjonar og ikkje minst innbyggjarane i Stryn.

Når det gjeld busetting i Stryn kommune har kommunen dei siste 3 åra tatt i mot over 200 flyktningar, noko som er eit høgt tal samanlikna med tal innbyggjarar. Dei fleste av dei som kjem til Stryn blir i kommunen i mange år. Det er utfordrande å ta i mot tilsvarande høge tal i åra framover då ein ser meir press på både bustadmarknaden og tenestene som er knytt til

auke i tal flyktningar. Det er mange tenester både kommunale, fylkeskommune og statlege som blir påverka av dette. Det er utfordrande å finne ledig bustadar, å gi nok helsehjelp til alle og skulane merkar også eit auka press på enkelte klassetrinn. Vi har hatt fokus på å busette ut i bygdene, og gjer det fleire stadar i kommunen, men merker at kollektivtransport kan gjere det utfordrande. Det fører igjen til at det blir eit stort press på bustadane, skulane og barnehagane i sentrum.

Eit tett samarbeid med andre tenester i kommunen, NAV, fylkeskommune og staten er viktig for å busetting og oppfølging av flyktningar. Kor mange flyktningar vi skal ta imot kjem som oppmoding kvart år frå IMDI. Vi er helt avhengig av at statlege tiltak og tilrettelegging då det er dei som legg føringane for oppdraget vi er pålagt gjennom å ta imot flyktningar. Dei fleste av flyktningane vi har tatt i mot er frå Ukraina. Dei har midlertidig kollektiv beskyttelse. Korleis utviklinga vil bli framover er uviss, og det gir eit lite grunnlag til å basere folketalsutvikling på. Det er frå regjeringa si side meir fokus på arbeidsretta tiltak for dei med kollektiv beskyttelse, og at dei skal raskt ut i arbeid. Dette vil krevje at kommunen og næringslivet har behov for meir arbeidskraft. Det som er viktig for oss som kommune er å kunne ta godt i mot dei som kjem til oss, og at dei blir integrert i samfunnet gjennom arbeid, skule og i fritida. Dette blir utfordrande om talet skal fortsette å auke på lik linje som dei siste åra. Det vil gå utover tenestene våre til innbyggjarane, då det er vanskeleg å rekruttere inn riktige kompetanse om ein skal auke tenestetilbodet midlertidig. Ein skal følgje opp dei som tidlegare er busett og det er viktig at alle innbyggjarar skal ha eit fagleg forsvarleg tenestetilbod i åra framover. Det blir også meir utfordringar knytt til arbeidsmarknaden og bustadmarknaden i kommunen. NAV får også eit auka press på tenestene sine knytt til sosialhjelp og sakshandsaming.

10.11 Barn og unge

Helsestasjonen driv i dag førebyggjande arbeid inn mot barnefamiliar gjennom mellom anna PMTO-rettleiing, COS og ICDP-kurs og barselgrupper. Skulehelsetenesta er ute på alle barnehagar og skular. Kommunen har også psykisk helsearbeidar for barn og unge, primært inn mot ungdomsskule og vidaregåande skule. Det blir jobba tett tverrfagleg mellom helseaktørar og oppvekst for å fanga opp saker så tidleg som mogleg, og før dei blir alvorlege.

Ein ser at saker som blir meldt til barneverntenesta blir meir komplekse. Det er familiar som strevar på mange område til dømes dårleg økonomi, vanskelege parforhold, barn og foreldre med diagnoser, barn med alvorlege åtferdsvanskar og familiar med ofte svekka nettverk. I tillegg til dette har ein sett over år i samfunnet at foreldrerolla er endra, der det har blitt eit større offentleg ansvar at barn veks opp og blir "gjengse" vaksne. Det er eit stort fokus på brukarmedverknad, noko som gjer at systema og tiltaka som blir sett i gang i familiar må spesialtilpassast individuelt. Dette krev meir av dei som skal vurdere kva tiltak som er best egna til dei ulike problemstillingane. At dei tilsette har kompetanse til å gjere desse komplekse vurderingane er ei viktig føresetning.

Stryn kommune er også avhengig av at det tverrfaglege og tverretatlege samarbeidet fungerer så saumlaust så mogeleg, då kompleksiteten i sakene krev innsats frå fleire etatar.

Det er ikkje nytt at tidleg innsats i kring familiar som strevar er viktig, men ei utfordring som alltid er like aktuell. Ein må jobbe kontinuerleg for å kunne avdekke familiar som strevar på eit tidleg tidspunkt, og ha aktuelle tiltak å gje barn og foreldre. Innsatsen foreldra legg i barna sine frå dei fødd er avgjerande for korleis statistikken kring behov for blant anna psykisk helsehjelp, ekstra ressursar i barnehage og skule, fysisk uhelse og kriminalitet ser ut i framtida.

I dei mest alvorlege sakene der barna ikkje kan bu heime med foreldra sine, ser vi at det er vanskeleg å finne fosterheimar eller tilbod om institusjonsplass til barna. Det er viktig at familiar som melder seg som fosterheim blir sett på som viktige ressursar som gjer eit stort samfunnsoppdrag. Det er også nødvendig at Stryn kommune har eit tilbod om avlasting for særskild krevjande barn, som gjer at barna kan bu lengst mogeleg heime med sine foreldre. Her er personale med riktig kompetanse og egna bustadar avgjerande.

11 Kultur, idrett, fysisk aktivitet, friluftsliv

Hovudtrekk

Status

- Stryn kommune har eit godt og variert kulturliv med mange lag og organisasjonar som tilbyr born, unge og vaksne deltaking, oppleving og inkludering gjennom ulike aktivitetar
- I kommunen er det ei god ordning med støtte til det frivillige kulturlivet gjennom kulturmidlar, og må jobbe for å auke potten for å stimulere til vidare arbeid
- Kommunen legg til rette for fleire opne møteplassar for barn og unge, og det er viktig at dette arbeidet vert vidareført og styrka
- Stryn kommune har ein aktiv idretts- og anleggspolitikk og legg til rette for at lag og organisasjonar kan søkje spelemidlar
- Naturen i kommunen er fantastisk – noko som gjer gode føresetnader for å drive friluftsliv

Utfordringar

- Leseferdigheitene og leselysta er fallende.
- Avgrensa kapasitet på kinosalen når det er ønske om både kinoframsyning parallelt med kulturarrangement/-øving i kultursalen.
- Venteliste på kulturskulen
- Utdaterte lokale til bibliotek og stort behov for nytt lokale, gjerne i sambruk for å utnytte ressursane
- Gammal bygningsmasse i kulturhuset, og særleg utfordringar i symjehall
- Høg elevbetaling i kulturskulen som gjer at tilbodet vert ekskluderande

Moglegheit

- Utvide tilbodet til kulturskulen, til dømes å tilsetje musikkterapeut og å inkludere fleire fagtilbod som digital musikk
- Utvikle samarbeid på tvers av etatane for å sikre barn, unge og eldre gode kulturopplevingar
- Etablere eit tverrfagleg samarbeid med fokus på leselyst og leseferdigheiter blant barn og unge
- Styrke samskaping mellom offentleg, privat og frivillige
- Bruke anleggsutvikling enda meir som et verkemiddel for å få fleire fysisk aktive
- Utvikle fleire aktivitetstilbod i nærmiljøet for å senke terskelen for å delta
- Vidareutvikle uteområda ved skule, evt i samarbeid med idrettslag
- Ta vare på, støtte og utvikle friluftsområde slik at innbyggjarane kan drive aktivt og variert friluftsliv i sin kvardag
- Legge til rette for fysisk aktivitet for alle – med særleg vekt på barn, unge og menneske med særskilde behov

11.1 Kultur og fysisk aktivitet – heile livet

Stryn kommune har eit variert, rikt og allsidig kulturliv. Lag og organisasjonar tilbyr aktivitetar til innbyggjarane i alle aldersgrupper og er grunnmuren for både kulturlivet og samfunnet elles. Terskelen for å delta i det lokale kulturliv og oppleve kunst og kultur skal vere låg. Informasjon om tilboda, tilrettelegging for gode møteplassar og gjere dei tilgjengeleg for alle, er viktige tiltak for å få fleire i aktivitet og skape gode miljø og ein betre og meningsfylt kvardag for fleire. Kultur er helsefremmande arbeid, kultur byggjer menneske og byggjer opp ein kapital i folk som dei kan gje vidare til samfunnet.

11.2 Bibliotek

Stryn bibliotek er eit kombinasjonsbibliotek, folkebibliotek for Stryn kommune og skulebibliotek for Stryn VGS. Biblioteket er plassert i lokala til Stryn VGS. Biblioteket har ei bemanning på 2,5 årsverk der VGS betalar ein sum tilsvarande 0,5 årsverk for tenester som biblioteket gjev skulen.

Biblioteket har 37 timar opningstid i veka. I tillegg er biblioteket eit meirope bibliotek som gjev brukarar tilgang til biblioteket utanom opningstid, frå 7-23 kvar dag. Dette kom i stand i 2020 i samarbeid med Stryn VGS.

Utlånstala har no stabilisert seg etter å ha auka jamt siste 12 åra. Besøkstala er aukande. I Norsk kulturindeks for 2022 kom Stryn bibliotek på 29. plass.

Biblioteket er eit kunnskapssenter, kultursenter, informasjonssenter og sosialt senter. Biblioteket bidreg i dag på fleire områder i kommunen, som møteplass, utjamning av sosial ulikskap, berekraft, integrering, hjelp til digital kompetanse, og leselyst blant barn, unge og vaksne. Mykje av dette arbeidet skjer i samarbeid med andre etatar i kommunen, frivillige organisasjonar, andre bibliotek i regionen, bibliotekutvikling Vestland og Nasjonalbiblioteket.

Framover mot 2035 har biblioteket eit ønskje om å satse endå meir på å auke leseglede, spesielt blant barn og unge.¹ Biblioteket vil også bidra som kunnskapssenter og studiesenter, gjerne i samarbeid med høgskulebibliotek, for at fleire kan studere på deltid og heiltid frå Stryn, samt styrke arbeidet med integrering og møteplassfunksjonen.

Det viktigaste for å få til dette er eit betre lokale, og nok ressursar på personalsida.

11.3 Stryn kulturhus | kulturhus, kino, symjehall

Stryn kulturhus er kommunen si storstove og ein sosial arena for kulturell formidling. Det er ein viktig møteplass for lag og organisasjonar og vert hyppig brukt til generell møteverksemd. Rimelege husleigeprisar for lokale lag og organisasjonar gjer til at musikklag, kor og andre kan arrangere eigne storkonsertar i kultursalen, samt tilrettelegging i

¹ Den nye PIRLS-undersøkinga viser at norske tiåringar er heilt på botnen når det gjeld leseglede.

<https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/2024/antologi-pirls-2021/>

årsprogrammet som består av ei blanding av store nasjonale artistar og lokale aktørar frå frivillig kulturliv.

Stryn kino har faste kinodagar i veka, seniorfilm, den store kinodagen, skulevisningar, romjulsfilm med meir. I 2023 gjekk garantien på kinomaskina ut, og ein ser eit stort behov for ei ny og moderne maskin for vidare satsing. Ein ser utfordring med bruk av kultursalen, og det er behov for ein eigen kinosal med færre seter slik at ein kan køyre kinoframsyning parallelt med kulturarrangement/-øving i kultursalen.

Symjehallen vart renovert i år 2000, der ein gjorde ein del endringar i hall og garderobe. Mykje av det tekniske utstyret er frå 1973 og det vil verte behov for større investeringar og oppgraderingar på dette dei næraste åra.

Dei siste åra har kulturhus, kino og symjehall hatt ein stor nedgang i besøkstal både på kino og kulturframsyningar. 2023 er det første året der vi ser stor oppgang i besøk og selde billettar på kino og kulturarrangement. Det er svært gledeleg å sjå oppsvinget, og vi kan trygt seie at vi er på nivå med 2019-året. Det har vore jobba meir med marknadsføring av kulturtilboda og større fokus på bruk av sosiale media.

11.4 Stryn kulturskule

Kulturskulen har tilbod innan musikk, dans, drama og visuell kunst. Kulturskulen har hovudbase i 3.etasje og i Heimskringla i kulturhuset og tilbyr desentralisert undervisning i Olden, Innvik, Oppstryn og på Nordsida. Det er 3,7 årsverk fordelt på ni tilsette, med to heile stillingar og sju deltidstillingar.

Kulturskulen har som mål å vere eit ressurscenter for kulturlivet i Stryn og samarbeider med lag og organisasjonar som spelemannslag, kor og korps med rekruttering og opplæring. Kulturskulen er aktiv inne med tilbod til skular gjennom den lokale kulturelle skulesekken, og ein ser på moglegheiter for andre samarbeid med til dømes SFO.

Det er eit mål om at 1/3 av barna i Stryn kommune skal gå på kulturskule. Per i dag er det 172 elevar, og 10 på venteliste, i kulturskulen, og vi har ein veg å gå til å nå målet med 1/3 av elevane.

Det er eit sterkt ønskje å tilsetje ein musikkterapeut for å kunne styrke arbeidet med å gjere kulturskulen tilgjengeleg for endå fleire, til dømes eldre og barn og unge med særskilde behov.

Prisane på kulturskulen er samanliknbare med prisane i Stad kulturskule, men litt høgare enn prisane i kommunar som Skjåk, Gloppen og Sunnfjord.

11.5 Barn og unge

Ein barnevenleg og aktiv kulturpolitikk gjev grunnlag for gode oppvekstvilkår. Kultur, idrett og anna aktivitet i fritida er ein verdi i seg sjølv, og barn og unge skal bli møtt med varierte fritidstilbod. Barn og unge skal få høve til å delta i kulturaktivitetar frå tidleg alder uavhengig av sosial bakgrunn og økonomi.

11.6 Frivillig sektor

Frivillig sektor er avgjerande for å oppretthalde og utvikle gode kulturtilbod og sikre høve til deltaking og oppleving. Organisasjonane og lokale eldsjeler i Stryn gjer ein stor innsats i lokalsamfunnet. Mykje av kulturarbeidet er basert på frivillig innsats, medan ein på dei større festivalane ofte finn eit samarbeid mellom frivillig innsats, lokalt næringsliv og offentlig stønad. Stryn frivilligsentral er ein viktig møteplass for dei frivillige og eit viktig integreringstiltak i kommunen.

Det er mange kulturbygg i kommunen. Kvar bygd har sitt ungdomshus eller grendahus. Bygga vert drifta på frivillig basis og behovet for vedlikehald er stort. Kommunen gjenoppretta tilskotsordninga for lokale kulturbygg for nokre år sidan for å styrke dette arbeidet, samt å gjere andre ordningar som krev kommunalt bidrag, tilgjengeleg for drivarane å søkje på. Stryn har fleire kulturbygningar som vert drifta av egne stiftingar eller andre, med kommunal stønad, til dømes Singerheimen og Innvik Gamle Ullvarefabrikk, samt fleire kyrkjebygg som er av stor kulturhistorisk verdi.

Kultur, idrett og frivilligheit skapar gode arena for deltaking. Stryn skal sikre at alle innbyggjarane har tilbod om deltaking i kulturaktivitetar i sitt nærmiljø og skape gode møteplassar for samhandling. Gode rammer og låg terskel for deltaking vil bidra til å utjamne sosial og økonomisk ulikskap. Stryn kommune er i gong med arbeidet med å utvikle lokal frivilligpolitikk i samarbeid med det frivillige kulturlivet.

11.7 Idrett og anleggspolitikk

Anleggsutvikling er eit av dei viktigaste verkemiddel for å nå visjonen om at alle som ønskjer skal få vere i fysisk aktivitet i Stryn kommune. I Stryn kommune er det innbyggjarane sitt behov for aktivitet som skal ligge til grunn for kva anlegg som skal prioriterast og byggjast i åra framover.

I kommunen er mange barn og unge aktive innan organisert idrett, noko som medlemslistene frå idrettsregistreringa viser. Samtidig som at ein må jobbe vidare med å halde dei som no er aktive, i aktivitet vidare, er det eit større behov for uorganisert aktivitet i samfunnet. Like viktig er det å få fleire inaktive i fysisk aktivitet. Det er eit mål at alle skulane i kommunen skal ha eit uteareal av høg standard som innbyr til aktivitet, lek og sosialt samvær. Fleire gang- og sykkelvegar i kommunen som gjer skulevegen trygg og eit lett val for elevane må prioriterast høgt.

11.8 Aktiv fritid - Friluftsliv

Naturen er ein viktig arena for fysisk aktivitet. I skule og barnehage vil friluftsliv fremje god trivsel og godt læremiljø. Nærnatur og nærturar påverkar både den fysiske og psykiske helsa vår positivt. Lett tilgang til natur der folk bur, gjer at dei brukar naturen oftare.

Turstiar og løyper er friluftslivet sine viktigaste anlegg og ein føresetnad for å få folk meir aktive. Eit godt og samanhengande sti og løypenett, nært der folk bur må difor prioriterast høgt. Fjordane Friluftsråd har eit pågåande prosjekt med å kartlegge friluftslivets ferdselsårer i Stryn, i samband med ei nasjonal satsing frå Miljødirektoratet. Ferdselsårene vil verte tilgjengeleg i kart for innbyggjarar og besøkande.

Barn og unge deltek framleis mykje i friluftsliv, men friluftsliv med familien kan ein ikkje ta som ei sjølvfølge lenger, og difor er frivillige lag og organisasjonar sine bidrag i arbeidet særleg verdfullt. Klatrepark i Olden, Hydlaparken, klatrepark i kulturhusparken, klatrepark ved Oppstryn skule er alle gode tiltak for å få barn og unge i fysisk aktivitet. Fleire uteområde ved skulane er i behov for oppgradering og nye tilbod. Spesielt viktig er uteområdet ved Stryn ungdomsskule.

Dagsturhytta på Kloppemyra vart opna i 2019. Hytta ligg i samband med det statleg sikra løypenettet til Stryn kommune. Hytta er open for alle og har eit eige fjellbibliotek med bøker frå Stryn bibliotek.

11.9 Vaksne og eldre

I Stryn er det ulike trenings- og førebyggingstilbod retta mot eldre. Dette er eit tilbod som bør sikrast til alle innbyggjarane i målgruppa, slik at dei kan ha god helse, vere sjølvstendige og bu heime lengst mogleg.

11.10 Oppsummering

Det er viktig at kulturlivet, både det kommunale og frivillige, er tilgjengeleg og tilpassa på ein slik måte at alle innbyggjarar kan oppleve meistring og fellesskap. Lågterskeltilbod i nærmiljøet, utlånssentralar, informasjon på ulike språk, stønadsordningar og opplæring er nokre av verkemidla for å stimulere til aktivitet.

Stryn kommune har eit innhaldsrikt og mangfaldig kulturliv som famnar breitt og inkluderer store deler av befolkninga. Det er gode tilbod på både breidde og individuelt nivå innanfor det kommunale tilbodet og gjennom organisert aktivitet. I tillegg til å halde fram med det gode arbeidet som er etablert i samfunnet må ein ha større fokus på opne møteplassar, uorganisert aktivitet og låg terskel for deltaking for å klare å inkludere og integrere alle samfunnslag, i samarbeid mellom kommune og det frivillige kulturlivet.

Stryn kommune har gode kommunale kulturtilbod og ein ser at ved å styrke desse ytterlegare slik at det vil vere endå meir tilgjengeleg for einskildmenneske, vil ein kunne gjere Stryn meir attraktivt for innbyggjarane og tilflyttarar.

12 Plan

Hovudtrekk

Status

- Fleire av planane i kommunen er av eldre dato og utdaterte på nokre område
- Stort fokus på vern av natur og dyrka mark nasjonalt
- Det er rundt 1000 tomme bustader i kommunen
- Det er planlagt for 1000 nye fritidsbustader i kommunen
- Kommunedelplan for Vikane er under arbeid
- Områderegulering Stryn sentrum er under arbeid

Utfordringar

- Behovet for rullering av arealdelen i kommuneplanen er større enn kva kommunen har kapasitet til
- Tilpasse bustadtilbodet til at vi blir fleire eldre
- Hyttebygging i forhold til nasjonale føringar for bruk av natur
- Få lys i dei tomme husa

Moglegheiter

- Ein oppdatert kommuneplan vil bidra til ei enklare og meir heilskapleg utvikling av kommunen
- Utarbeide ein arealstrategi for kommunen
- Planvask samstundes med rullering av kommunedelplanar
- Utvikle ein heilskapleg bustadpolitikk som tek omsyn til alle grupper i samfunnet
- Utvikle gode og trygge bustadmiljø med fokus på trivsel
- Auke deltaking og medverknad i kommunale prosessar og planar
- Interkommunalt samarbeid
- Kravspesifikasjon som forventningsavklaring kan effektivisere planprosessane
- Oppdatert og realistisk planstrategi med prioritering i samsvar med tilgjengelege ressursar

12.1 Planlegging og berekraft

Kommunane som planmynde er nøkkelaktørar for å realisere ei berekraftig utvikling. Dei er nærast innbyggjarane, lokale bedrifter og organisasjonar, og har lokalkunnskapen som trengs for å vite kva for slags moglegheiter og utfordringar som er knytt til samfunnsutviklinga i deira område. Klimaendringar, sentraliseringa og behov for og krav til natur- og jordvern er med på å utfordre samfunnsutviklinga og arealforvaltning. Demografiske endringar gjer at vi blir fleire eldre og delen av befolkninga i yrkesaktiv alder vil bli lågare, noko som gjer at ein må ta tøffare prioriteringar knytt til ressursane i det offentlege. Dei eldre vil bu heime lengre, og det trengs god planlegging for at ein skal leggje godt til rette for dette.

Alle innbyggjarar er i risiko for å oppleve funksjonstap, det kan vere både midlertidige eller varige. Det må vere eit mål at kommunen i alle ledd planlegg for å fjerne eller redusere barrierar som hindrar deltaking i samfunnet. Gjennom utforming av politikk, politiske, sosiale og kulturelle institusjonar, bygde omgjevnader og IKT kan man fremje aktivitet og deltaking. Særleg viktig er tilgjengelegheit til utdanning, arbeid, kultur og offentlege rom.

For å unngå negativ befolkningsutvikling, må ein finne faktorar ved arealplanlegginga som kan gi vekst og utvikling. Ein må sørgje for å skape gode bustadmiljø og offentlege møteplassar som igjen kan vere med på å auke trivsel og tilhøyrrighet for dei buande. Dette kan gjere at folk ynskjer å bli buande her, samtidig som at det ikkje finnast mykje betre marknadsføring for stader enn fornøgde og blide innbyggjarar.

Som følge av auka mobilitet og digitalisering, er kommunane i større grad påverka av det som skjer i nabokommunane. I Stryn kommune ser vi fordelane ved interkommunalt samarbeid, kor ein saman kan løyse like utfordringar ein står overfor. På plan- og byggjesaksavdelinga har vi mellom anna nytta oss av fylkeskommunal mentorordning og nettverkssamling for byggesak for kommunar i Nordfjord og Sunnfjord. Fylkeskommunale plandagar og samlingar bidreg også til kjennskap på tvers av kommunane ein kan nytte seg av i jobbsamanheng. Vi er mange små kommunar som har fleire av dei same problemstillingane, og det er ressursparande at ein kan drive kunnskaps- og erfaringsutveksling på tvers av kommunegrensene.

Arealplanlegging er komplekst, og angår alle sektorar i kommunen. Skal ein få til ei berekraftig planlegging, er det viktig at alle spelar på lag med kvarandre og at kunnskap og kompetanse utvekslast på tvers av avdelingar og sektorar.

12.2 Nasjonale føringar

Kvart fjerde år legg Regjeringa fram nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging. Desse forventningane skal fremje ei berekraftig utvikling, og følgjast opp av kommunane i arbeidet med planstrategiar og planar. Dei skal også hjelpe kommunane på vegen mot ein meir effektiv planprosess, og må sjåast i samanheng med anna lov- og regelverk.

Regjeringa meiner at det er viktig at det i planlegginga leggjast til rette for trygge, berekraftige og levande lokalsamfunn. Vidare presiserast det i dei nasjonale forventningane at det er naudsynt med oppdaterte planar for å få tak i dei aktuelle utfordringane som finst i dei ulike kommunane, og at planane som utarbeidast er realistiske og legg til rette for effektiv ressursbruk i både privat og offentlig sektor. Noko anna som peikast på, er at dei planprosessane som føregår skal vere involverande og opne. I dette ligg det at det aktivt skal leggjast til rette for medverknad frå innbyggjarar, næringsliv, sivilsamfunnet og andre partar planar kan røre ved. Det er viktig at ein legg til rette for dette så tidlege som mogleg i planprosessane, da ein på denne måten kan sikre meir effektivitet og færre konflikstar. Her kan digitaliseringa opne for at ein kan effektivisere og forbetre medverknadsprosessane - både ved å bruke digitale løysingar for medverknad, og ved at all informasjon leggjast ut i digitalt planregister.

12.3 Arealbruk i Stryn kommune

Det samla arealet i Stryn kommune er 1382 km². I kommunen er det mykje høge fjell, brear og skog. Det er bratt terreng, og naturfarar i kommunen bandlegg store areal, og minskar moglegheitene for utbygging. Det er spesielt mykje skred- og flaumutsette område.

Landbruk i form av skogbruk og jordbruk er stort i kommunen, og det er mykje LNF-område. Samtidig er det mykje press på tettstadane i dalbotnane. Sentraliseringa som nasjonal trend førar til at det gjerne er her ny utbygging planleggast. Samtidig er det i dei flate dalbotnane den enklaste landbruksjorda å drive er.

Fleire stader i kommunen er næringsareala fortetta så langt det let seg gjere. Dette gjeld mellom anna industri ved Visnes og Vikaleirane. Her er det så utbygd, at dersom bedriftene som er etablert her ønskjer å utvide, blir alternativet å flytte på seg. Det er per no ein del plasskrevjande industri nær sentrumsområda i Stryn, og legg ein til rette for utviding av desse, vil det kunne føre til meir støy for dei som bur i nærleiken.

Turistnæringa er også stor i kommunen. Det er mykje pengar å hente i turisme for fleire aktørar, og tilrettelegging for turistar kan i fleire tilfelle gje auka privatisering av område. I Lodalen og i Oldedalen er det gode eksempel på at det er bygd ut campingplassar ved dei finaste badeplassane. Cruiseturisme er stort i kommunen, og mykje tyder på at denne vil auke i tida framover. Fleire stader i kommunen, er kapasiteten allereie sprengd og krevjande når det gjeld infrastruktur – spesielt i turistsesong. Som nemnd i kapittelet om samfunnstryggleik og beredskap, merkast dette spesielt i dalføra i Lodalen og Oldedalen. Dette gjeld ikkje berre vegar, men ein lyt også leggje til rette for stiar, toalett og avfallshandtering for at besøka i kommunen skal vere positivt både for turistar og for innbyggjarar.

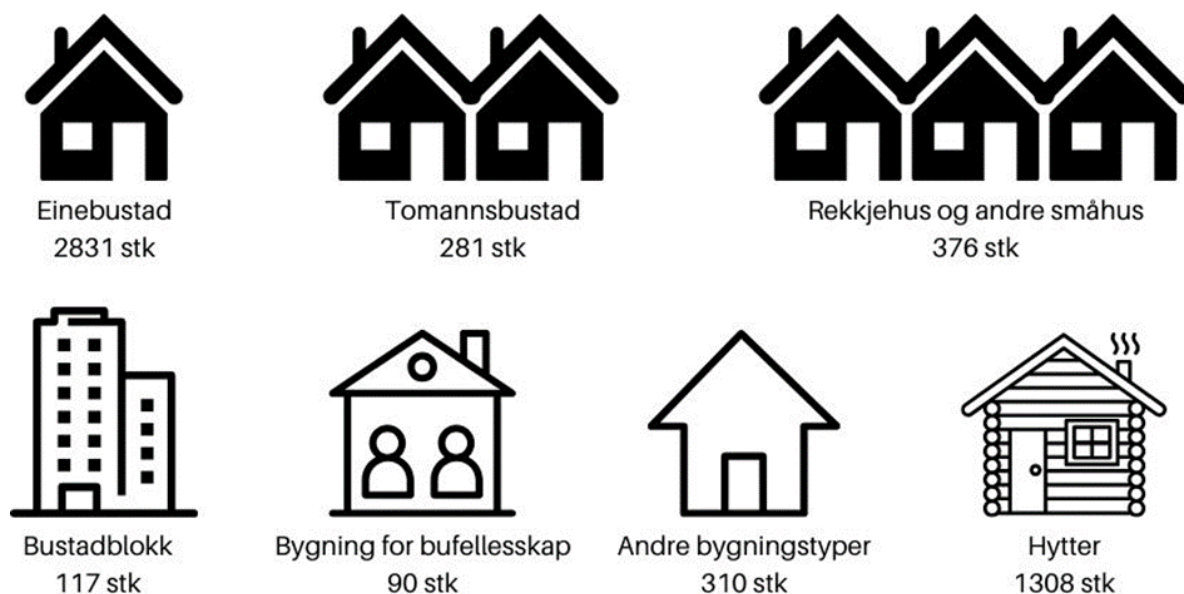
Bustader er også noko vi stadig byggjer ned areal for i Stryn. Dette gjeld både heilårsbustader og fritidsbustader. I samband med bustadutbygging, ser ein at ein får problemstillingar knytt til arealkonfliktar mellom anna når det gjeld landbruk. Korleis vil ein kunne oppretthalde skogbruket i området samtidig som det leggjast til rette for bustader på same plassen?

12.4 Bustader og fritidsbustader

I Stryn kommune bur vi spreidd, og vi er stort sett busett i dalane og langs fjorden. 53 % av befolkninga i Stryn kommune bur i tettstader spreidd rundt om i kommunen. Dette er 20 % lågare enn på landsbasis, kor 83 % av befolkninga bur i tettstader. I Stryn kommune er det Stryn, Olden, Loen, Innvik og Utvik som er dei tettstadene der folk flest bur. Stryn er den største tettstaden, og dette er også kommunesenteret. Her bur i overkant av 2600 av innbyggjarane i kommunen, og det er her det er mest industri, handel- og kulturtilbod. Kommunesenteret Stryn ligg nokså midt i kommunen, og ein kjem seg hit på omtrent ein halvtime frå alle utkantane av kommunen. Dette gjer at pendlaravstand ikkje er så altfor lang, og mogleggjer det å busette seg spreidd og i utkantar utan at ein kjem langt frå der hovudaktiviteten føregår.

Nesten halvparten av befolkninga i kommunen bur ikkje i ein tettstad. Mykje jordbruk er ein faktor som er med på å sørgje for spreidd busetnad i kommunen. Samtidig gjer topografien i kommunen det vanskeleg å byggje noko anna stad enn i dalane og langs fjorden, noko som gir ein langstrekt busetnad framfor ein meir sentrert busetnad.

I kommunen er talet på bustader 4005, i tillegg til at det er 1308 fritidsbustader i form av hytter i kommunen. Her er både bygningar som det bur folk i og bygningar som det ikkje bur folk i teke med. Sjå fordeling under:

Figur - Kjelde: Statistisk sentralbyrå, tal frå 2023

Dersom ein ikkje reknar med hytter, er nesten tre fjerdedelar av bustadene i kommunen einebustader. Nokre av desse er i bustadområde i dei større tettstadene, medan fleire ligg godt spreidd utover resten av kommunen. Det er planlagt fleire nye bustadfelt, mellom anna i Tonningskamben og Øvre Hogane i Stryn sentrum og på Storesunde.

Under ser ein fordelinga på hushalda i kommunen frå SSB:

Kategori	Hushald
Aleinebuande	1171
Par utan heimebuande barn	733
Par med små barn (yngste barn 0-5 år)	272
Par med store barn (yngste barn 6-17 år)	377
Mor/Far med små barn (yngste barn 0-5 år)	18
Mor/Far med store barn (yngste barn 6-17 år)	89
Einfamiliehushald med vaksne barn (yngste barn 18 år og over)	292
Fleirfamiliehushald utan barn 0-17 år	105
Fleirfamiliehushald med små barn (yngste barn 0-5 år)	22
Fleirfamiliehushald med store barn (yngste barn 6-17 år)	33
SUM	3112

Tabell - Familiar og hushald, Statistisk sentralbyrå 2023

Det er til saman 3112 hushald i Stryn. Dette betyr at nesten 1000 av bustadene i kommunen står tomme. Samtidig ser ein at over ein tredjedel av befolkninga i kommunen er aleinebuande. Vidare er nesten ein fjerdedel av hushalda par utan heimebuande born. Dette gjer at over 60 % av hushalda i kommunen består av ein eller to personar. Dei hushalda som fylgjer tett på aleinebuande og par, er familiar med store eller vaksne born – noko som kan bety at vi etter kvart får enda fleire som blir færre i hushaldet. Samtidig er som tidlegare nemnt omtrent tre fjerdedelar av bustadene i kommunen einebustader. Kompakt by- og stadutvikling er gjeldande trend nasjonalt, og andre trendar tilseier også at fleire ynskjer å flytte inn i mindre leilegheiter når ein blir færre i hushaldet. Samtidig veit ein også at mange bur i Stryn nettopp for å bu landleg til, ha stor tomt og mykje plass å boltre seg på. For å

planlegge for areal til busetnad i Stryn kommune, blir det viktig å gjere ei god kartlegging på korleis folk ynskjer å bu i framtida. På denne måten kan vi sørge for at busetnaden i kommunen svarer til hushalda i kommunen.

Det er ikkje berre kva for slags bustad folk ønskjer seg og kor folk ønskjer å bu som blir viktig i planlegginga framover. Både dei nasjonale føringane og berekraftsmåla peikar på det å skape trygge bustader og lokalsamfunn for heile befolkninga. For at folk skal ville bu her og bli buande her, blir det viktig å planlegge rom som skapar trivsel, samhald og tilhøyrgheit. Ein må leggje til rette for gode bumiljø, kor det leggjast til rette for å skape eit fellesskap mellom naboar og medinnbyggjarar. Ein må leggje til rette for at offentlege rom kan stimulere til auka grad av interaksjon, kommunikasjon og fysisk nærvær på tvers av alder, bakgrunn og livssituasjon.

I Stryn er “Fellesskap og meistring – Bu trygt heime”-reforma innført. Denne fokuserer på at folk skal kunne klare seg sjølv lenger. Ein del av tryggleiken for eldre, er at ein har eit naboskap. Naboskap blir også løfta opp som ein viktig faktor når det gjeld sosial berekraft, trivsel og bulyst. Det er kjent at det i fleire bygder i kommunen er mangel på bustad og bustadtomter, både i byggefelt og i utkantområda. Samtidig er det fleire hus og feriehus som står tomme store delar av året, slik som statistikken over viser. Korleis kan ein nytte arealplanlegging for å sikre lys i husa? Det å tilgjengeleggjere bustader er også viktig for dei som ønskjer å flytte til kommunen, og for å leggje til rette for vekst og utvikling.

12.4.1 Hytter

Reknar ein med hytter, utgjer hyttene nesten 25 % av alle bustader i kommunen. Hytteutbygginga skaut fart rundt år 2000, og spesielt i områda rundt Bøanedsetra og Stryn Vinterski har hyttefeltet gjort seg dominerande i landskapet. Da kommunedelplanen for Bøasetra-Ullsheim ble vedteken i 2013, var det utgreia at det var rom for enda 1100 nye hytter i desse områda med Tverrfjellet/Vinsrygg utover dei som allereie var utbygd og regulert for. Ei utviding av hytteområda i Stryn har gjeve positive økonomiske effektar, og det er spådd at ei vidare utvikling av område vil forsterke den positive effekten. I anleggsfasen, gir hytteutbygginga arbeidsplassar, og når hyttene er ferdige sørger dei for at fleire oppheld seg i kommunen i kortare periodar – noko som dryp på blant anna handels- og servicetilbod. På same tid har konsekvensane av hyttebygging knytt til klima og naturmangfald fått mykje merksemd den siste tida. Det at ein byggjar ned naturen for at fleire skal få nytte godt av nærleik til naturen kan verke paradoksalt, og ein må sjå nærare på behov for fleire hytter i framtida. Kanskje ein framfor å lage rom for å byggje fleire hytter heller bør sjå på mogleghetene for å redusere talet framtidige utbyggingar, og dermed sørge for å bevare meir av naturen og naturmangfaldet i kommunen.

12.5 Arealplanlegginga i Stryn kommune

Kommuneplanar er dei viktigaste styringsverktøya i kommunen når det kjem til korleis ein skal planleggje for framtidig arealbruk. I Stryn er svært store delar av kommuneplanens arealdel frå 2006. Vi har også seks kommunedelplanar. Desse er av nyare dato, og såleis meir oppdaterte i forhold til berekraft og nasjonale føringar enn kva arealdelen frå 2006 er.

Arealdelen frå 2006	Nyare kommunedelplanar
Blakset 2006	Kystsonen 2009
Fjelli Vangen 2006	Loen sentrum 2012
Hopland Randabygda 2006	Bøasetra - Ullsheim 2013
Innvik 2006	Olden 2015
Loen 2006	Langeset – Stryn – Storesunde 2017
Oldedalen 2006	Oppstryn 2019
Utvik 2006	

Tabell – kommuneplanens arealdel, Stryn kommune

Sju av planane er frå 2006, og sidan den tid har det skjedd mykje – både med kommunen og med dei globale og nasjonale forventningane til planlegging og utvikling. Det å ha mange gamle planar i kommunen, kan gjere arealplanlegginga utfordrande. Frå 2006 til no har det føregått utvikling – både globalt, nasjonalt og lokalt. Dei nasjonale føringane og regelverka er oppdatert inntil fleire gonger. Ein kan sjå nye utfordringar i samfunnet no, som ein ikkje tok høgde for da planane vart utarbeidd. Gode og oppdaterte kommuneplanar og kommunedelplanar er viktige å ha på plass for at ein skal ha tydelege retningslinjer for korleis ein skal utvikle kommunen framover. Dei er viktige styringsdokument og skal seie noko om ynskja utvikling for framtida, og kan sørge for at vi får ei heilskapleg utvikling av kommunen i tråd med dagens føringar og trendar. Oppdaterte planar kan også sikre klarare retningslinjer for utbyggjarar, og dermed føre til at ein får færre saker knytt til dispensasjon. Det kan også gi raskare sakshandsamingstid, da eldre planar gjer arbeidet meir komplekst for sakshandsamaren. Ved gamle planar må ein inn i kvar enkelt plan og vurdere den opp mot dei nye føringane som er gitt nasjonalt og regionalt.

Dei to områda Innvik og Utvik har arealdel frå 2006. Her utarbeidast det nå ein ny kommunedelplan felles for områda: Vikane-planen. Vidare er områderegulering for Stryn sentrum, samt ein ny kommunedelplan for Nordsida (Blakset, Fjelli Vangen, Randabygda Hopland) dei neste planane i køen.

Korleis kjem vi a jour med planane våre? “Planvask” har vore i vinden den siste tida, og går ut på at kommunen ryddar opp i dei gamle planane sine. Dette må ein gjere samstundes med rullering av kommunedelplanane, men prosessen er både tid- og ressurskrevjande. Samtidig er planstrategien eit viktig verktøy når det gjeld å prioritere val i framtida knytt til samfunnsutvikling. Korleis skal arealet nyttast, og korleis er planbehovet i gitt periode? Det å utarbeide ein god planstrategi i samarbeid med politikarar og innbyggjarar, er med på å skape eit godt hjelpemiddel for planavdelinga framover. Det er viktig at ein slik planstrategi har rot i verkelegheita, og ikkje blir for ambisiøs med tanke på økonomien og ressursane ein har tilgjengeleg administrativt.

12.5.1 Arealstrategi

Det manglar ein overordna strategi for retninga ein vil at Stryn skal utvikle seg i. Denne må seie noko om korleis vi ønskjer å ha det i Stryn, og kan sjå samanhengen og det store langsiktige biletet, til dømes: Kor store bustadtomter skal vi ha, og skal dette vere likt i heile kommunen? Skal vi spele meir på Stryneelva i framtida, t.d: byggje lågare jo nærare elva ein kjem slik at sikta mot elva ikkje hindrast for dei bak, eller forlengje tursti langs elva? Dersom ein ønskjer ein desentralisert skulestruktur, må det leggjast til rette for heilårsbustader, og

ikkje fritidsbustader. Vi har nok skulebygg i kommunen, men skulane i sentrum har sprengd kapasitet – kan ein finne løysingar på dette i ein arealstrategi? Bør kommunen i større grad satse på å byggje bustader i områder som ikkje er så attraktivt for andre utbyggjarar? Korleis skal ein få folk til å bli i Stryn?

Ein arealstrategi vil ikkje berre gjere det enklare i sakshandsaminga, men også meir forutsigbart for innbyggjarane våre. Arealstrategien vil bli ein del av samfunnsdelen som utarbeidast no.

12.6 Alle skal med i arealplanlegginga

Arealkonfliktane som oppstår i ei kommune kan vere mange, og det er viktig at strategiar og planar er tydelege og ikkje sår tvil hos dei som skal ta dei i bruk. For å sikre at ein tek vare på samfunnsinteresser, er medverknad ein viktig faktor. Tidleg involvering av innbyggjarar og andre interessentar, kan vere med på å sikre ei effektiv og mindre konfliktfylt planprosess som gir betre planar. I kommunen planleggar vi for innbyggjarane, og det er viktig at ein legg godt til rette for medverknad undervegs. Det er særleg viktig at ein får med dei utsette gruppene og dei som treng spesiell tilrettelegging i medverknadsprosessane. Her inngår til dømes folk med funksjonsnedsetting, born og unge og ikkje-digitale brukarar. Her kan ein nytte ulike råd og brukarorganisasjonar.

Arealplan er eit tverrfagleg felt, og det er difor også viktig at det tverrfaglege samarbeidet i administrasjonen og mellom administrasjon og politikarar fungera godt. Dei planane vi lagar, er derfor viktige å forankre godt, slik at ein veit at ein forholda seg til same retningslinjer.

13 Kunnskapsgrunnlag HR

Hovudtrekk

Status

- Samfunnskritiske oppgåver, meningsfylt arbeid
- Berekraft og pågåande miljøfyrtårnsertifisering
- Rekrutteringsarbeid, arbeid med rekrutteringsstrategi pågår
- Kulturarbeid som sikrar at tilsette er rusta for framtidens utfordringar / endringar
- 10-faktor gjennomført sist i 2022
- Organisasjon med svært stor bredde i kompetanse og oppgåver / fag
- Tett samarbeid med tillitsvalde og verneombod i organisasjonen
- Godt samarbeid med Nordfjordakademiet, Nordfjord opplæringskontor og Framtidsfylke
- Strategisk partnerskap og samarbeidsavtale mellom NAV og Stryn kommune

Utfordringar

- Leiarutvikling og endringsleiing
- Krevjande å miste kompetanse og utskifting av leiarar
- Nærværarbeid
- Rekruttering no og i framtida
- Endring av kompetansebehov i samfunnet generelt og i Stryn kommune
- Færre born og unge og fleire eldre i samfunnet generelt og i Stryn kommune
- Sikre vidareføring og utvikling av 10-faktor og bruken av systemet
- Digitalisering

Moglegheiter

- Gjere Stryn kommunen meir attraktiv som arbeidsplass
- Marknadsføre alle dei spennande og meningsfylte stillingane i Stryn kommune
- Tilrettelegging, heiltidskultur
- Byte jobb utan å byte arbeidsgjevar
- Gjere karriere i Stryn kommune
- Stryn kommune kan utvikle og utdanne eigne tilsette ?
- Partssamarbeid, utvikle utvida samarbeid mellom leiar, tillitsvalde og verneombod.
- Nye spennande stillingar i framtida
- Utdanningsmoglegheiter, utvikle og auke tilbodet
- Aktiv og inkluderande bruk av 10-faktor kan styre og utvikle organisasjonen positivt og bygge opp om ønska kulturutvikling
- Vidareutvikle samarbeidet med Nordfjordakademiet med omsyn til rekruttering og kompetansekartlegging
- Etablere traineestilling

13.1 Arbeidsgivarrolla

Menneske er komplekse og forskjellige. Dei har forskjellige ferdigheiter, kompetanse, behov og sosial forståing. HR i bedriftssamanheng, handlar om å få dei riktige menneska inn i bedrifta, samt å leggje til rette for at dei skal få nytte kompetansen sin og ferdigheitene sine på best mogleg måte. Det handlar også om å få alle menneska i bedrifta til å fungere godt saman, og på den måten også få bedrifta til å fungere godt. Dei tilsette er kommunens viktigaste ressurs og er dei som utfører dei samfunnsnyttige oppgåvene. Dette viser igjen i driftsbudsjettet der personalkostnad er kommunen sin desidert største utgiftspost.

Trivsel på arbeidsplassen er avgjerande faktor for at våre tilsette skal yte maksimalt og bli i stillinga over tid. Dette er viktige prioriteringar for at våre tilsette skal føle stoltheit og ha det kjekt på jobb, noko som igjen påverkar våre born, elevar, brukarar og noko som igjen gjev betre tenester.

Stryn kommune er en stor arbeidsgivar med over 730 tilsette. Stryn kommune som arbeidsplass skal levere lovpålagde tenester, og det er eit stort spekter i dei lovpålagde oppgåvene kommunen er ansvarleg for. Dette gjev stor bredde i oppgåver og i fagfelt. Kommunen skal legge til rette for tilsette, men det skal ikkje gå på kostnad av tenestene våre. Framover må det vere eit fokus på berekraftige tenester og rett kompetanse på rett stad. Kommunen må vere organisert på ein slik måte at ein kan yte gode tenester og jobbe mest mogleg effektivt.

Stryn kommune har som mål å opparbeide og vedlikehalde eit arbeidsmiljø som sikrar høg grad av jobbengasjement. Dette er avgjerande for å i best mogleg grad å sikre kvaliteten på vårt samfunnsoppdrag. Dette forutset at vi har gode system/prosedyrar/kunnskap som sikrar gode og føreseielege arbeidsvilkår og -strukturar, men og at tilsette på alle nivå tek medverknadsansvar for at produktet vi leverer til innbyggjarane er best mogleg.

Kommunen må som ein viktig samfunnsaktør ta sitt samfunnsansvar og skal bidra til å hjelpe arbeidstakarar som av ulike grunnar fell på utsida av arbeidslivet. Kommunen yter også yrkespraksis og arbeids- og språktrening for dei det aktuelt for. Stryn kommune er lærlingbedrift vi tek i mot studentar for praksis i ulike fag.

Som arbeidsgivar utøver Stryn kommune likebehandling, følgjer lover og reglar, og i tillegg er det utarbeida ei personalhandbok, personalreglement og prosedyrar.

13.2 Internt samspel

HR-avdelinga i Stryn kommune skal støtte og rådgje leiarane i heile Stryn kommune som organisasjon og bidra positivt til det interne samspelet. Dette arbeidet skjer på mange nivå gjennom direkte støtte, leiarmøte, leiaropplæring og gjennom regelverk/prosedyrar som HR er ansvarleg for. HR skal vere ein viktig part i utviklingsarbeidet i Stryn kommune.

Vidare er HR-avdelinga ein viktig aktør i utvikling av eit utvida partssamarbeid mellom leiinga, tillitsvalde og verneombod noko som er og blir viktig for kulturarbeidet i kommunen.

HR-avdelinga er bindeleddet mellom Stryn kommune og viktige eksterne samarbeidspartar som NAV, bedriftshelsetenesta, Nordfjord opplæringskontor, Nordfjord akademiet, Framtidsfylke med fleire.

13.3 Rekruttering og utvikling

Kommunen kan tilby mange meningsfylte jobbar innanfor eit breitt spekter av fagfelt. Det er store moglegheiter for å utvikle seg i organisasjonen.

Det varierer frå etat til etat kor utfordrande det er å få tak i rett kompetanse. Det er generelt mangel på helsepersonell i Norge, og Stryn er ikkje eit unntak. Innanfor oppvekstsektoren er det stor utfordring å få tak i personell midt i skule- og barnehageåret, medan det i den ordinære tilsettingsprosessen er enklare å få tak i dei rette tilsette med rett kompetanse.

Kommunen jobbar tett med Nordfjordakademiet og Nordfjordopplæringskontor i rekrutteringsarbeidet som ein del av vår rekrutteringsstrategi. Utover internt arbeid deltek vi i samarbeid med desse aktørane og Framtidsfylke i rekrutteringsarrangement som til dømes Nordfjordtreffet og karrieremesser både lokalt og regionalt.

Kommunen ønskjer å satse på og utvikle eigne tilsette. Her er det rom for både å ta fagbrev, vidareutdanning og etterutdanning. Kommunen har ulike stipendordningar å tilby.

Det har vore ein synkende trend med talet lærlingar i kommunen, særleg innanfor helse og omsorg. I tillegg til at søkartalet til læreplassar har gått ned ser vi også at mangel på bustad eller transport løysingar til dei som ønskjer lærling- eller praksisplass kan vere utfordring.

Det er fleire interkommunale kompetansesamarbeid som Stryn kommune deltek i, blant anna HR-nettverk, legevaktordning, og brann.